

Univerzita Karlova v Praze

Fakulta humanitních studií

Katedra studií občanské společnosti

**Bariéry dobrovolnictví v organizacích v regionu
Teplice**

Diplomová práce

Praha 2010

Autorka práce: Bc. Lucie Janušová

Vedoucí práce: Doc. Ing. Marie Dohnalová, CSc.

PROHLÁŠENÍ

„Prohlašuji, že jsem tuto diplomovou práci vypracovala samostatně a s použitím literatury uvedené v seznamu literatury. Všechny použité prameny a literatura byli řádně citovány. Práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.“

„Souhlasím s tím, že tato diplomová práce může být zveřejněna v elektronické knihovně FHS UK a může být využita i jako studijní text.“

V Praze, dne 16. 9. 2010

.....
Bc. Lucie Janušová

PODĚKOVÁNÍ

Na tomto místě bych ráda poděkovala paní Doc. Ing. Marii Dohnalové, CSc. za vedení mé diplomové práce a cenné připomínky při zpracovávání tématu.

Dále chci poděkovat všem představitelům zkoumaných organizací, zástupkyni magistrátu města Teplice, zástupkyni krajského úřadu Ústeckého kraje a ředitelce Dobrovolnického centra v Ústí nad Labem, za jejich ochotu poskytnout mi rozhovor pro tuto práci.

V Praze, dne 16. 9. 2010

Bc. Lucie Janušová

Obsah:

1. Úvod.....	1
2. Cíle práce a metodologie.....	4
3. Občanský sektor a neziskové organizace.....	8
3.1 Státní a nestátní neziskové organizace.....	9
3.1.1 Státní neziskové organizace.....	9
3.1.2 Nestátní neziskové organizace.....	11
3.1.3 Rozdíl mezi příspěvkovými a nestátními neziskovými organizacemi.....	12
3.2 Občanský sektor – oblasti působení.....	13
4. Dobrovolnictví.....	15
4.1 Definice dobrovolnictví.....	15
4.2 Typy dobrovolnictví.....	17
4.3 Oblasti, ve kterých je možné působit jako dobrovolník.....	19
4.4 Nestátní neziskové organizace v České republice a dobrovolnictví.....	19
4.4.1 Dobrovolná práce v nestátních neziskových organizacích v ČR.....	20
4.4.2 Důvody k dobrovolnictví.....	21
4.4.3 Motivace k dobrovolnictví.....	21
4.4.4 Dobrovolníky brzdí, když:.....	22
4.4.5 Přínos dobrovolníků pro nestátní neziskové organizace.....	22
4.4.6 Potenciální bariéry v dobrovolnictví.....	23
4.5 Dobrovolnictví a legislativa.....	24
4.6 Dobrovolnická centra.....	25
4.6.1 Národní dobrovolnické centrum HESTIA.....	25
4.6.2 Dobrovolnické centrum, o. s. v Ústí nad Labem.....	25
5. Region Teplice.....	27
5.1 Charakteristika a vymezení regionu.....	27
5.1.1 Geografické vymezení.....	27
5.1.2 Kultura a památky.....	28
5.1.3 Hospodářství.....	28
5.1.4 Obyvatelstvo.....	29
5.2 Neziskové organizace v okrese Teplice.....	29
5.2.1 Nestátní neziskové organizace podporující občanský sektor v Ústeckém kraji...33	
5.3 Strukturální charakteristiky okresu Teplice.....	34

6. Sociální služby	36
6.1 Vymezení pojmu „sociální služba“.....	36
6.2 Zákon o sociálních službách a dobrovolnictví.....	37
6.3 Přínos dobrovolníků pro sociální služby.....	38
6.4 Místo dobrovolníků v sociálních službách.....	39
7. Empirická část	40
7.1 Metoda výběru vzorku.....	40
7.2 Organizace zahrnuté do vzorku.....	43
8. Výsledky empirické části	50
8.1 Přístup neziskových organizací k dobrovolnictví.....	51
8.2 Bariéry dobrovolnictví v nestátních neziskových organizacích a v příspěvkových organizacích v okrese Teplice.....	57
8.3 Faktory související s okresem Teplice, mající vliv na bariéry pro práci s dobrovolníky.....	63
8.4 Názory na dobrovolnictví dle parametrů organizací.....	73
9. Závěr	76
10. Doporučení	80
Seznam použité literatury a zdrojů	83
Seznam příloh	90
Projekt k diplomové práci	99
O autorce	103
Slovník důležitých pojmů	104
Rejstřík	107

Abstrakt

Diplomová práce na téma „Bariéry dobrovolnictví v organizacích v regionu Teplice“ si klade za primární cíl, zjistit, zda existují nějaké bariéry ve zvolených organizacích v souvislosti s dobrovolnictvím a o jaké bariéry se jedná. Zvolené organizace jsou nestátní neziskové organizace (dále NNO) a příspěvkové organizace v okrese Teplice, zaměřené na sociální služby. Zjišťuji, zda mezi NNO a příspěvkovými organizacemi existují v přístupu k dobrovolnictví rozdíly nebo zda jsou stejné. Také se snažím zjistit, zda pro práci s dobrovolníky existují nějaké faktory, které souvisejí s okresem Teplice. Následně dávám do souvislosti názory na dobrovolnictví a parametry organizací. V úvodní části charakterizuji občanský sektor a problematiku dobrovolnictví, dále popisuji okres Teplice, přibližuji problematiku sociálních služeb a následně se věnuji výzkumu. V závěru prezentuji výsledky práce a navrhuji řešení.

Abstract

The thesis themed „Barriers of volunteerism in organizations in region Teplice“ points to the primary aim, which is establishing if in the selected organizations exist any barriers in context of volunteerism and if they exist, what kind of barriers it is. The selected organizations are nongovernmental nonprofit organizations (further NGO's) and allowance organizations in region Teplice, focused on social services. I discover, if there exist among NGO's and allowance organizations in the access to volunteerism any differences or if they are the same. I also endeavour to discover, if for the work with volunteers exist some factors which relate to the region Teplice. Consequently I put to the relation the views on volunteerism and the characteristics of organizations. In the preamble I define the civil sector and the problems of volunteerism. Then I describe the region Teplice, draw near the problems of social services and consequently I attend to the research. In the conclusion I present the results of the thesis and I propose resolution.

Klíčová slova

dobrovolnictví, bariéry, občanský sektor, nestátní neziskové organizace, státní neziskové organizace, příspěvková organizace, sociální služby

1. Úvod

Tématem mé diplomové práce je problematika bariér v oblasti dobrovolnictví v organizacích, působících v regionu Teplice. Zaměřuji se jak na **nestátní neziskové organizace, tak na státní neziskové organizace, které působí v oblasti sociálních služeb.** Primárním cílem této práce bude zjistit, zda existují nějaké bariéry ve zvolených organizacích v souvislosti s dobrovolnictvím, o jaké bariéry se jedná a co by případně organizace přesvědčilo ke spolupráci s dobrovolníky. K oblasti dobrovolnictví mám velice kladný vztah, a proto jsem se rozhodla prostřednictvím této diplomové práce přispět do výzkumu s názvem „The Patterns and Values of Volunteering in the Czech and Norwegian Society“. Tento výzkum provádí Národní dobrovolnické centrum společně s katedrou studií občanské společnosti. Cílem výzkumu je přinést data, která v oblasti dobrovolnictví v České republice zatím zcela chybí nebo jsou zastaralá a vytvořit důkladný interpretační rámec, který by položil základ studiím této oblasti do budoucna. Má diplomová práce je součástí tohoto výzkumu. Studentů, kteří se na tomto výzkumu podílí, je samozřejmě více.

Dobrovolnictví je aktivita, která patří k pozitivním hodnotám společnosti, a to proto, že se zaměřuje na solidaritu a vzájemnou pomoc. Lidé si vždy pomáhali a to v každé kultuře či společnosti. Ti, kteří na tom byli lépe, pomáhali těm, kdo na tom byli hůře a potřebovali pomoci, ať proto, že byli nemocní, chudí, či zažili přírodní katastrofu. Solidarita a vzájemná pomoc tvoří základ existence lidské společnosti a také všech náboženství a je tudíž žádoucí tyto činy podporovat. Jedním ze způsobů této podpory, je dobrovolnictví. V současném globalizovaném světě pozorujeme, že dobrovolnictví překračuje nejen hranice států, ale také sociálních i náboženských skupin a poukazuje přitom na možnost soužití lidí, které je založeno na vzájemné solidaritě a pomoci. Dobrovolnictví patří neodmyslitelně k občanské společnosti. Je to činnost, na kterou lidé stále častěji nahlížejí, jako na způsob řešení různých problémů, např. problémů znevýhodněných skupin obyvatelstva, dílčích problémů při poskytování sociálních služeb, v rámci socializace mladých lidí, aktivizace seniorů apod. Starost o sociálně slabé skupiny je hodnotou občanské společnosti. Dobrovolnictví je přínosem nejen pro jedince, ale také pro celou společnost. Proto je tato činnost také podporována ze strany státu. Jeden ze způsobů podpory dobrovolnictví, je vznik zákona č. 198/2002 Sb. o dobrovolnické službě. Zákon podporuje dobrovolnictví například tím, že umožňuje dobrovolníkům, kteří vykonávají dlouhodobou dobrovolnickou službu, žádat o hmotné zabezpečení v nezaměstnanosti. Stát podporuje dobrovolnictví také tím, že umožňuje

dobrovolnickým organizacím získat akreditaci od Ministerstva vnitra České republiky. Seznam takovýchto organizací je možné nalézt na webových stránkách zmíněného ministerstva v sekci „Dobrovolnická služba“. Akreditace přináší výhody jak dobrovolníkům, tak organizacím. Akreditované organizace totiž mohou žádat Ministerstvo vnitra České republiky o státní dotaci na zajištění akreditovaného programu nebo je možné dotaci použít na náklady spojené s přípravou a výkonem dobrovolnické služby. Akreditované organizace také mohou snáze vytvořit podmínky pro dobrovolnickou činnost nezaměstnaných evidovaných na úřadu práce.

Téma, kterému se v této práci budu věnovat, je aktuální minimálně ze dvou důvodů. Primárně je nutno říci, že jsem během sběru informací a studia literatury, včetně zahraniční, nenalezla žádnou literaturu, ani konkrétní studii zaměřenou na otázku bariér dobrovolnictví. V České republice existuje sice literatura, věnující se dobrovolnictví, jako učebnice, příručky, články nebo studie. Studie a články jsou však zaměřeny především na to, v jaké míře využívají neziskové organizace činnost dobrovolníků, ve kterých organizacích dobrovolníci působí, jací lidé se stávají dobrovolníky apod. Například celostátní studie, kterou publikoval Pavol Frič v roce 1998, s názvem „Aktivity a potřeby neziskových organizací v České republice“, sleduje rozsah dobrovolné práce, zjišťuje, proč se lidé stávají dobrovolníky, o jaké lidi se jedná apod. Další celostátní studie od stejného autora, zaměřená na dobrovolnictví, s názvem „Dárčovství a dobrovolnictví v České republice: výsledky výzkumu NROS a AGNES“ zjišťuje např. postoj české veřejnosti k dobrovolnictví, způsob získávání dobrovolníků a vůbec celkový stav dobrovolnictví v České republice. Ve stejném roce Pavol Frič ještě publikoval studii s názvem „Neziskový sektor v ČR: výsledky mezinárodního srovnávacího projektu John Hopkins University“. Všechny tyto studie považuji v rámci dobrovolnictví za velice přínosné a jejich výsledky, včetně dalších studií a literatury, používám i v této diplomové práci. Na samotnou problematiku bariér dobrovolnictví v České republice, jsem našla pouze jediný odkaz, a to v knize s názvem „Dobrovolníci a metodika práce s nimi v organizacích“, kde je popsán výsledek průzkumu, který provedla D. Niklová v roce 2001. Tento průzkum byl zaměřen na bariéry dobrovolnictví v deseti domovech důchodců v Praze. Výsledky ukázaly, že využívání dobrovolné činnosti u nás není příliš rozšířené (Tošner, Sozanská, 2002: 53). Druhým důvodem pro potvrzení aktuálnosti zvoleného tématu, je skutečnost, že problematika bariér v oblasti dobrovolnictví není sledována, a to jak celorepublikově tak v regionech. Proto bude jistě zajímavé a přínosné, zjistit odpověď na otázku bariér alespoň na regionální úrovni.

Za úvodní částí této práce definuji cíle práce, výzkumné otázky a popíši metodologii práce. Abych zasadila problematiku dobrovolnictví do kontextu, stručně popíši problematiku občanského sektoru, včetně charakteristiky státních a nestátních neziskových organizací a vysvětlení rozdílů mezi nimi. V další kapitole přejdu k samotné problematice dobrovolnictví. V úvodu ho popíši, včetně typů dobrovolnictví a oblastí, ve kterých je možné působit jako dobrovolník. Následně charakterizuji dobrovolnictví v nestátních neziskových organizacích v České republice. V této části vysvětlím a popíši, co lidi motivuje k tomu, aby se stali dobrovolníky a také, co je v tomto ohledu brzdí. Popíši také přínos dobrovolníků pro organizace a zaměřím se na potencionální bariéry v dobrovolnictví. V této kapitole se také soustředím na legislativu spojenou s dobrovolnictvím a na dobrovolnická centra. Pátá kapitola se zaměřuje na region Teplice, včetně jeho geografického vymezení, kultury, památek, hospodářství a obyvatelstva. V neposlední řadě je popsána situace neziskových organizací v regionu a za důležité také považuji informaci o neziskových organizacích, které podporují občanský sektor v Ústeckém kraji. Na závěr kapitoly specifikuji strukturální charakteristiky regionu, které jsou důležitým východiskem pro empirickou část této práce. Šestá kapitola je zaměřena na sociální služby, včetně vymezení pojmu „sociální služba“ a zákona o sociálních službách a o dobrovolnické službě. Také vysvětluji přínos dobrovolníků pro sociální služby a popisují, jaké místo dobrovolníci v sociálních službách zastávají. Sedmá kapitola je empirická část, kde charakterizuji metodu výběru vzorku a organizace zahrnuté do vzorku. Osmá kapitola prezentuje výsledky empirické části, tedy odpovědi na čtyři výzkumné otázky. V závěru shrnuji výsledky této práce a nakonec se zamýšlím nad možnými doporučeními.

2. Cíle práce a metodologie

Primární cíl:

Zjistit, zda existují nějaké bariéry ve zvolených organizacích v souvislosti s dobrovolnictvím, o jaké bariéry se jedná a co by případně organizace přesvědčilo ke spolupráci s dobrovolníky.

Dílčí cíle:

1. Rozlišit, zda existují rozdíly mezi nestátními neziskovými organizacemi a mezi státními neziskovými organizacemi, tj. příspěvkovými organizacemi a organizačními složkami státu v regionu Teplice v přístupu k dobrovolnictví. Zjistit, zda je něco, co je odlišuje nebo zda jsou stejné.
2. Zjistit, jaké jsou bariéry dobrovolnictví v nestátních neziskových organizacích a státních neziskových organizacích.
3. Zjistit, zda existují v bariérách pro práci s dobrovolníky nějaké faktory, které přímo souvisejí s regionem Teplice, jako je konkrétní ekonomická a sociální situace, postoj magistrátu města Teplice vůči neziskovým organizacím, postoj krajského úřadu Ústeckého kraje k neziskovým organizacím, pravidla či nařízení v okrese a spolupráce dobrovolnického centra v Ústí nad Labem s organizacemi v regionu Teplice.
4. Dát do souvislosti názory na dobrovolnictví a parametry organizací, tj. dobu vzniku organizací, velikost organizací, zaměření činnosti organizací a míru dotací ze státního rozpočtu.

Výzkumné otázky:

1. Existují rozdíly mezi nestátními neziskovými organizacemi a mezi státními neziskovými organizacemi, tj. příspěvkovými organizacemi a organizačními složkami státu v regionu Teplice v přístupu k dobrovolnictví?
2. Jaké jsou bariéry dobrovolnictví v různých typech organizací?
3. Existují v bariérách pro práci s dobrovolníky nějaké faktory, které přímo souvisejí s regionem Teplice?
4. Existují souvislosti v názorech na dobrovolnictví s parametry organizace?

Jako metodologický postup použiji kvalitativní výzkum.

Metody sběru dat:

- **Studium odborné literatury** – publikace, odborné časopisy, studie, výzkumy, webové stránky
- **Polostandardizované rozhovory**
 - s představiteli všech zkoumaných organizací (ředitel nebo pracovník, který má na starosti lidské zdroje)
 - s představitelkou magistrátu města Teplice
 - s představitelkou krajského úřadu Ústeckého kraje
 - s ředitelkou dobrovolnického centra v Ústí nad Labem
- **Analýza dokumentů** – ročenka Českého statistického úřadu, dokumenty místní samosprávy, interní dokumenty organizací, zákony a vyhlášky

Zdroje informací o neziskových organizacích v regionu

Regionální informační servis Ústeckého kraje, městská knihovna v Teplicích, informační centrum města Teplice, internetové portály Seznam.cz a Neziskovky.cz, Asociace neziskových organizací Ústeckého kraje, Český statistický úřad.

Prostřednictvím rozhovorů budu zjišťovat odpověď na první, druhou a čtvrtou otázku této diplomové práce, nicméně odpověď na čtvrtou otázku se bude prolínat s analýzou dokumentů. K dosažení odpovědi na třetí otázku použiji analýzu dokumentů.

Před realizací rozhovorů jsem vytvořila dotazník s otázkami, které jsem následně kladla respondentům. Polostandardizované rozhovory jsou pro můj výzkum vhodné proto, že mám předem danou osnovu otázek a zároveň mám větší volnost se respondentů „doptat“ na jejich mínění a žádat je o hlubší vysvětlení, pokud je to třeba. (Mohla jsem se zeptat proč? Jak? Uveďte příklad...). To u standardizovaného rozhovoru není možné. U nestandardizovaného rozhovoru by byl naopak problém s tím, že kdybych neměla předem danou strukturu otázek a respondenta bych nevedla, mohlo by se stát, že by téma sklouzlo někam jinam a nezískala bych potřebné informace.

Doplňující metodou je analýza dokumentů. Cílem bylo, zjistit informace o regionu, o organizacích, o parametrech organizací, o faktorech, souvisejících s regionem, jako je sociální a ekonomická situace, postoj magistrátu města Teplice.

Výše zmíněné metody jsem použila pro dosažení stanovených cílů. Na základě rozhovorů jsem potřebovala zjistit postoje organizací k dobrovolnictví, postoje také představitelky dobrovolnického centra a představitelů regionu. Dále jsem potřebovala získat informace o organizacích a o regionu.

Zjistit odpověď na mou první výzkumnou otázku považuji za velice zajímavé a přínosné, protože se jedná o organizace, které i když mnohdy plní stejnou funkci, jsou jinak financované a mají odlišný způsob vzniku. Organizační složky státu a příspěvkové organizace zřizují příslušná ministerstva či jiné orgány státní správy k plnění úkolů v různých oblastech (Frič, 1998: 6). Převážná část financování tedy pochází od státu. Tyto organizace tak mají oproti nestátním neziskovým organizacím jistější postavení, co se týče např. financí na výplaty a chod organizace, a proto je dosti pravděpodobné, že tyto organizace nemají takovou potřebu shánět dobrovolníky, jako nestátní organizace. Naproti tomu nestátní neziskové organizace jsou již svou povahou dobrovolné, tj. je zde větší pravděpodobnost spolupráce s dobrovolníky. Druhým důvodem pro tuto spolupráci je skutečnost, že financování těchto organizací ze strany státu je menší a jsou více odkázány na vlastní shánění peněz, popř. dobrovolné práce.

Druhá výzkumná otázka je klíčová, protože bude zjišťovat, zda existují nějaké bariéry v souvislosti s dobrovolnictvím. Pokud budou existovat, bude důležité zjistit, o jaké bariéry se jedná. Tyto bariéry budu následně porovnávat mezi nestátními a státními neziskovými organizacemi, dále budu zjišťovat, zda jsou v něčem podobné nebo zda se liší. Pokud budou nějaké bariéry v organizacích existovat, budu je porovnávat s výsledky zmiňovanými v průzkumu D. Niklové, o němž píše níže.

V rámci třetí výzkumné otázky, bude nepochybně přínosem zjistit, zda v bariérách existují faktory, které přímo souvisejí s regionem Teplice. Takovéto porovnání je důležité a potřebné, protože existují studie, které dokazují, že strukturální a socioekonomické faktory mohou mít vliv na občanskou participaci a hladinu sociálního kapitálu v regionu (Stachová, 2005: 24). Jedná se hlavně o ekonomické faktory, ale také např. o míru vzdělanosti. Tyto Faktory se ukazují jako důležité také v analýze rozhovorů se zástupci nestátních neziskových organizací v krajích (Stachová, 2005: 24).

To, zda existují souvislosti v názorech na dobrovolnictví s parametry organizace, chci také zjistit. Srovnám jednotlivé organizace dle jejich parametrů a názorů na dobrovolnictví.

3. Občanský sektor a neziskové organizace

Vzhledem k tomu, že ve své diplomové práci pracuji s termíny, jako je dobrovolnictví, občanský sektor a neziskové organizace, považuji za důležité samotnou problematiku dobrovolnictví uvést do kontextu.

Organizace, se kterými v této práci budu pracovat, jsou organizace, působící v tzv. občanském sektoru. Tento sektor, kterým je organizovaná občanská společnost, se označuje také dalšími termíny – třetí sektor, neziskový sektor, nestátní neziskový sektor, nevládní sektor, nezávislý sektor a dobrovolnický sektor. Každé z těchto označení klade důraz na určitý atribut, např. pojem neziskový sektor klade důraz na to, že na rozdíl od komerčních a ziskových organizací, není jeho cílem vytvářet zisk a rozdělovat jej mezi vlastníky. Nebo označení třetí sektor sděluje, že kromě státu a trhu existuje ještě další, odlišný formální sektor (Frič 2001b: 11). V této práci pracuji s termínem občanský sektor, protože tento pojem zdůrazňuje prvek občanství, tedy úlohu, jež organizace plní zároveň vedle svých mnoha dalších úloh. Jak vidíme, každé z výše uvedených označení, ať už občanský sektor, nestátní sektor, neziskový sektor, atd., klade důraz na určitý atribut, ale je třeba si uvědomit, že organizace působící v neziskovém sektoru, se vyznačují všemi uvedenými atributy najednou.

Tento terminologický problém vyřešil americký sociolog, Lester M. Salamon, který vytvořil tzv. strukturálně – operacionální definici neziskových organizací. Občanský sektor dle této definice sestává z organizací, které mají pět společných rysů. V první řadě sem patří organizace, které jsou do určité míry institucionalizovány. Dále, mají soukromou povahu, tj. jsou institucionálně oddělené od státní správy. Třetím rysem je skutečnost, že takovéto organizace nerozdělují své zisky mezi vlastníky nebo vedení organizace. Takovéto organizace jsou samosprávné, autonomní, tedy jsou schopné řídit svou vlastní činnost. Tyto organizace jsou také dobrovolné, tj. zahrnují významný prvek dobrovolné činnosti. Zde tedy vidíme propojenost mezi dobrovolnictvím a občanským sektorem.

Neziskové organizace je možné dále dělit podle toho, do jaké míry plní kritérium veřejného prospěchu, na organizace vzájemně prospěšné a organizace veřejně prospěšné. Hlavním cílem vzájemně prospěšných organizací, je sloužit zájmům svých členů, což je uzavřený okruh osob, které jsou zároveň členy dané organizace. Oproti tomu hlavním účelem veřejně prospěšných organizací, je poskytování veřejně prospěšných služeb obecným zájmům. Znamená to, že tyto organizace poskytují své služby široké veřejnosti, tedy všem, kteří tuto službu potřebují (Frič 2001b: 13). Další možností, jak neziskové organizace vnitřně

rozlišit, je dle typu převládající činnosti, na organizace servisní a advokační. Servisní organizace poskytují služby různého druhu. Advokační organizace obhajují práva a zájmy různých skupin lidí.

„Zdroje neziskových organizací nejsou jednotné. Některé jsou závislé na darech, jiné jsou podporovány příspěvky od státu, mezinárodními organizacemi nebo získávají příjmy i prodejem z vlastních výrobků a služeb“ (Dohnalová, 2002: 127).

Občanský sektor je část národního hospodářství vedle soukromého sektoru, veřejného sektoru a vedle sektoru domácností (Skovajsa, 2010: 31). Kromě pohledu na občanský sektor, jakožto segment národního hospodářství, je možné na tento sektor nahlížet jako na projev občanské společnosti. Tyto dva pohledy se vzájemně nijak nevylučují. Spíše naopak, jeden podmiňuje druhý a společně charakterizují podstatu existence neziskových organizací. Z pohledu projevu občanské společnosti, je občanský sektor prostorem, kde na sebe občan dobrovolně bere díl zodpovědnosti, jež na sebe brát nemusí. Tuto zodpovědnost bere nejen za sebe, ale také za život komunity, obce či společnosti. V občanském sektoru jde o „péči občanů o společnost“ (Bergerová, 2002: 92-94). Z ekonomického hlediska je občanský sektor odpovědí na nedostatky trhu a státu, protože stát má menší schopnost pružně reagovat na nově vznikající potřeby a uspokojovat požadavky různých skupin v rámci poskytování veřejných statků. V porovnání s trhem je občanský sektor důvěryhodnější, protože jeho primárním cílem není ekonomický zisk (Dohnalová, Malina, Müller, 2003). Z ekonomického hlediska je občanský sektor také velkou hybnou silou.

3.1. Státní a nestátní neziskové organizace

3.1.1 Státní neziskové organizace

I když se nejedná o organizace občanského sektoru, jsou s nimi v úzkém styku, neboť se jedná o neziskové organizace, které plní stejné či obdobné funkce jako nestátní neziskové organizace a rozdíl je v podstatě ten, že zakladatelem těchto organizací je stát, obec, či kraj. Stát, zejména kraje na příspěvkové organizace nahlížejí jako na neziskové. Do kategorie státních neziskových organizací řadíme příspěvkové organizace a organizační složky státu (dříve rozpočtové organizace). Oba tyto typy organizací jsou státní, tedy nejsou dle strukturálně operacionální definice, nezávislé. Nesou však základní znaky neziskových organizací.

Příspěvkové organizace

V České republice upravuje základy právního postavení příspěvkových organizací zákon o rozpočtových pravidlech státu a zákon o rozpočtových pravidlech územních rozpočtů. Tyto organizace jsou zpravidla zřizovány pro takové činnosti, které jsou neziskové a jejichž rozsah, struktura a složitost vyžadují samostatnou právní subjektivitu. Tato právní forma je v České republice velmi častá. Často se jedná o ústavy sociální péče, domovy pro seniory, školy, školky, dětské domovy, domy dětí, muzea, divadla, galerie, knihovny, poradenská a informační centra apod. (Rektořík, 2007: 75). Tyto organizace hospodaří dle svého rozpočtu a svým jménem. Příjmy, které dosahují ze své činnosti si nechávají na financování svých výdajů. Vzhledem k tomu, že zabezpečují veřejné statky na neziskovém principu, uživatelské poplatky velmi často nepokryjí ekonomicky nutnou výši nákladu. Nejsou tedy finančně soběstačné, a proto dostávají finanční prostředky z rozpočtu svého zřizovatele. Jedná se o příspěvek na provoz a příspěvek ve formě dotací. Dalšími zdroji těchto organizací mohou být příjmy ze své vlastní činnosti, také mohou získat návratnou finanční pomoc a dary, ať už v rámci České republiky nebo dary zahraniční (Peková, 2002: 207-210). V porovnání s organizačními složkami státu, mají tyto subjekty volnější režim hospodaření s financemi, protože jim zřizovatel nepokrývá plně jejich finanční nároky (Frič 2001b: 67). Zřizovatel poskytuje příspěvkové organizaci příspěvek na provoz v návaznosti na výkony nebo jiná kritéria jejich potřeb.

Organizační složky státu

Organizační složky se většinou transformovaly v roce 2001 z bývalých rozpočtových organizací. Tento typ organizace je specifický v tom, že se nejedná o právnickou osobu, ale o subjekt práva, který nemá právní subjektivitu. Je to subjekt, který vzniká z rozhodnutí kraje, státu či obce a má určité pravomoci. Všechny jeho úkony zavazují zřizovatele. Příjmy a výdaje jsou příjmy a výdaje zřizovatele. Jsou přímou součástí rozpočtu svých zřizovatelů, tudíž mohou čerpat prostředky jen pro krytí potřeb, pro které byly zřízeny. Mohou mít vlastní aktivity, ale dosahují malé příjmy, které odvádějí do rozpočtu svého zřizovatele. Naopak všechny jeho potřeby jsou financovány z rozpočtu zřizovatele, a to formou tzv. běžných záloh (Peková, 2002: 204). Tyto organizace jsou omezeny tím, že mohou mít rozpočet jen u České národní banky. Organizační složky vedou ze zákona tzv. fondové hospodaření. Nemohou přijímat ani poskytovat půjčky či úvěry.

3.1.2 Nestátní neziskové organizace

V České republice se mezi nestátní neziskové organizace řadí subjekty, které vymezila Rada vlády pro nestátní neziskové organizace, což je stálý poradní, iniciační a koordinační orgán vlády. Je to v podstatě jediný subjekt na úrovni vlády, který se zabývá problematikou neziskového sektoru v obecných souvislostech. Tento orgán byl zřízen na základě usnesení vlády ze dne 10. června, roku 1992 č. 428. Původně nesl název „Rada pro nadace“. Usnesením vlády ze dne 30. března 1998 č. 223, byla transformována na Radu vlády pro nestátní neziskové organizace.

Rada soustřeďuje, projednává a prostřednictvím svého předsedy, předkládá vládě materiály, které se týkají nestátních neziskových organizací a které se vztahují k realizaci vhodného prostředí pro existenci a činnost těchto organizací. Rada plní několik důležitých úkolů¹ (Rada vlády, cit. 12. 3. 2010). Za nestátní neziskové organizace jsou považovány tyto:

Nadace – sdružení majetku, které by mělo představovat trvalý zdroj finančních prostředků pro občanský sektor, resp. pro tu jeho oblast, v níž nadace působí. Hlavním cílem nadace, je spravovat majetek a poskytovat příspěvky třetím osobám, jednotlivcům a organizacím. Nadace jsou upraveny v zákoně č. 227/1997 Sb., o nadacích a nadačních fondech a o změně a doplnění některých souvisejících zákonů.

Nadační fondy – jsou taktéž sdružením majetku. Na rozdíl od nadací shromažďují majetek ke konkrétně definovanému, krátkodobému cíli, např. k rekonstrukci školní budovy. Nadační fondy jsou tedy instrumentem, který vytváří trvalé finanční zdroje, ale slouží k bezprostřednímu rozdělování získaných finančních prostředků. Nadační fondy se řídí stejným zákonem jako nadace.

Obecně prospěšné společnosti – poskytují veřejnosti obecně prospěšné služby za předem stanovených a pro všechny uživatele stejných podmínek. Tyto organizace upravuje Zákon o obecně prospěšných společnostech a o změně a doplnění některých zákonů 248/1995 Sb.

Občanská sdružení a jejich organizační jednotky – naplňují práva občanů sdružovat se za jakýmkoliv účelem s výjimkou sdružování v politických stranách a hnutích, v církvích a

¹ Úkoly, které plní Rada vlády pro nestátní neziskové organizace, viz. příloha č.1.

náboženských společnostech, za účelem výdělečné činnosti nebo výkonu povolání. Občanská sdružení upravuje Zákon o sdružování občanů 83/1990 Sb.

Církevní právnické osoby zřizované církvemi a náboženskými společnostmi (evidované právnické osoby – účelová zařízení církví) – jsou zřizována církví k realizaci humanitárních, charitativních a vzdělávacích záměrů (Zpráva Rady vlády, 2004).

Toto je výčet neziskových subjektů, působících na území České republiky. **V další části této práce se v rámci nestátních neziskových organizací zaměřím na obecně prospěšné společnosti, občanská sdružení a na účelová zařízení církví.** Vyloučila jsem nadace a nadační fondy, a to z toho důvodu, protože nadace jsou specifické v tom, že v dané oblasti² služby nemohou samy poskytovat, ale tuto oblast „pouze“ financují. **V rámci státních neziskových organizací budu dále v této práci pracovat pouze s příspěvkovými organizacemi,** protože dle dostupných informací jsem zjistila, že v regionu Teplice nepůsobí žádná z organizačních složek státu v oblasti sociálních služeb.

3.1.3 Rozdíl mezi příspěvkovými organizacemi a nestátními neziskovými organizacemi

Příspěvkové organizace fungují na podobných principech jako nestátní neziskové organizace. Diametrálním rozdílem je již zmíněný způsob financování. Příspěvkové organizace dostávají každoročně finanční prostředky ze státního rozpočtu prostřednictvím ministerstev nebo místních úřadů. Oproti tomu nestátní neziskové organizace fungují na otevřeném trhu, a v podstatě mají jen to, co si samy zajistí či vydělají. Na druhou stranu nevýhodou příspěvkových organizací je skutečnost, že jsou podřízené svému zakladateli. Zde mohou hrát svou roli i politické zájmy. I přes tyto podstatné rozdíly je řízení a vedení obou typů neziskových organizací velmi podobné. Také je důležité dodat, že mnoho příspěvkových organizací si uvědomuje, že peníze ze státního rozpočtu nemusejí dostávat stále a je otázka času, kdy státní správa a samospráva změni způsob jejich financování. Proto se příspěvkové organizace rozhodly již nyní začít pracovat na vlastním marketingu a vztazích s veřejností. Často také intenzivně pracují i na fundraisingu – činnostech, které příspěvkovým organizacím mohou přinést finanční prostředky navíc. A již nyní si budují základnu dárců, která se jim v neisté budoucnosti může jen vyplatit. Příspěvkové organizace pracují mimo

² Např. v oblasti sociálních služeb, v oblasti vzdělávání, sportu, atd.

jiné také na zlepšování svého jména a snaží se budovat dobrou image na veřejnosti. (MPSV, 2009).

Na závěr této části je třeba také říci, že občanský sektor si nelze představovat jako přesně vytyčené území, neboť jak píše paní docentka Dohnalová a kolektiv, sporným momentem je otázka, jestli politika se svými politickými stranami patří do občanského sektoru a zda má vůbec smysl o ní uvažovat v rámci občanské společnosti (Dohnalová, 2002: 95).

3.2 Občanský sektor - oblasti působení

Oblasti, ve kterých občanský sektor působí, jsou zejména vzdělávání, zdravotnictví, sociální služby, kultura a rekreace. Dle zprávy z mezinárodního srovnávacího projektu z roku 1995, se soustředí dvě třetiny všech pracovníků občanského sektoru v následujících třech tradičních oblastech péče o veřejné blaho – vzdělávání, zdravotní péče a sociální služby (Dohnalová, 2006: 35).

Abych ucelila přehled o činnostech nestátních neziskových organizací dle jejich zaměření, uvedu na následujících řádcích tzv. mezinárodní klasifikaci neziskových organizací (ICNPO)³, která rozděluje organizace do dvanácti oblastí, podle jejich oboru působení. Tuto mezinárodní klasifikaci vytvořil tým společenských vědců, kteří pracovali na realizaci Johns Hopkins Comparative Nonprofit Sector Project, což je mezinárodní projekt, který vedl sociolog Lester M. Salamon a jehož cílem bylo, umožnit srovnávání aktuálního stavu občanského sektoru v celosvětovém měřítku. Do výzkumu se zapojilo 32 zemí různých kontinentů, včetně České republiky (Dohnalová, 2002: 96).

Cílem vytvoření této mezinárodní klasifikace, bylo strukturovat a redukovat velké množství neziskových organizací a dále s nimi pracovat a porovnávat je. Tato klasifikace byla také použita při analýze neziskového sektoru v České republice (Frič, 1998: 9). S touto mezinárodní klasifikací neziskových organizací budu na následujících řádcích také pracovat.

³ Viz. Lester M. Salamon and Helmut K. Anheier, *The International Classification of Nonprofit Organizations: ICNPO-Revision 1*, 1996. The Johns Hopkins Comparative Nonprofit Sector Project, Working Paper No. 19, June 1996.

Mezinárodní klasifikace (ICNPO)⁴:

1. Kultura a umění, sport a rekreace
2. Vzdělání a výzkum
3. Zdraví
4. Sociální služby
5. Ekologie
6. Rozvoj obce (komunity) a bydlení
7. Ochrana práv a obhajoba zájmů, politika
8. Organizování dobročinnosti
9. Náboženství
10. Mezinárodní aktivity
11. Profesní a pracovní vztahy
12. Jiná oblast

(Frič, 2001b: 15)

V českém schématu klasifikace dle oblasti působení chybí oblast politiky, tedy politické strany, politická hnutí a organizace na jejich podporu. Dále zde chybí oblast profesních a pracovních vztahů, tedy profesní komory a odborové organizace. To, zda budou tyto subjekty zařazeny do segmentu občanského sektoru, je dlouhodobě předmětem diskuzí (Dohnalová, 2002: 95).

⁴ Blíže specifikovaná tabulka mezinárodní klasifikace ICNPO se nachází v příloze č. 2.

4. Dobrovolnictví

V této kapitole vymezím pojem dobrovolnictví, včetně uvedení do situace dobrovolnictví v České republice a následně v regionu Teplice. Otázka dobrovolnictví je úzce propojena s nestátními neziskovými organizacemi, protože jak jsem již uvedla, dle Salamonovy strukturálně – operacionální definice, je jeden ze znaků neziskových organizací, dobrovolnost. Dobrovolnictví je v podstatě forma dobročinnosti. Druhou formou dobročinnosti je dárcovství. Dobrovolnictví jako takové, je velice široký pojem, proto je třeba vymezit s ním související pojmy.

Existuje termín občanská výpomoc nebo také sousedská výpomoc. V tomto případě se jedná o dobrovolnou činnost, která je zaměřena převážně na rodinu, sousedy či příbuzné. Dobrovolná činnost, která probíhá v rámci obce, fary, sportovního klubu nebo nějaké komunity, se nazývá dobrovolnictví vzájemně prospěšné (Tošner, Sozanská, 2002: 36).

Dobrovolnictví, které bude mne v rámci této práce zajímat, je tzv. veřejně prospěšné dobrovolnictví, tedy takové, na kterém staví neziskové organizace a které organizují také dobrovolnická centra. V praxi se všechny tyto uvedené druhy dobrovolnictví mohou mísit. Podle Dekkera a Halmana (2003) existují v různých definicích dobrovolnictví tři společné prvky. Dobrovolnictví je nepovinné, je ve prospěch druhých a je neplacené. Penner řadí k charakteristice dobrovolnictví dlouhodobost, plánovanost, nezávaznou pomoc organizační kontext (Penner, 2002: 448). V neposlední řadě je třeba také uvést rozdíl mezi dobrovolnickou organizací a dobrovolnou organizací. Dobrovolnická organizace se zabývá hlavně organizací dobrovolné činnosti. Jedná se např. o dobrovolnická centra, která sídlí po celé České republice. Činnost dobrovolných organizací je postavena na dobrovolnících, takže se v podstatě jedná o všechny nestátní neziskové organizace.

4.1 Definice dobrovolnictví

Dle prostudované literatury jsem zjistila, že ačkoliv je dobrovolnictví rozšířené po celém světě a postupně se tato činnost stává stále více aktuální, neexistuje jedna, ucelená definice pojmů „dobrovolnictví“ a „dobrovolník“. Definice dobrovolnictví existuje celá řada a každá z nich zahrnuje různé aspekty. Různí autoři používají takovou definici, která jim vyhovuje, resp. kterou oni považují za tu nejlepší (Cnaan, Amroffell, 1994: 336).

Zákon č. 198/2002 Sb. o dobrovolnické službě a o změně některých zákonů, v paragrafu 2, odstavec 1, definuje dobrovolnickou službu, nikoliv dobrovolnictví jako takové.

Dle tohoto zákona je dobrovolnickou službou činnost, při níž dobrovolník poskytuje:

- a) „pomoc nezaměstnaným, osobám sociálně slabým, zdravotně postiženým, seniorům, příslušníkům národnostních menšin, imigrantům, osobám po výkonu trestu odnětí svobody, osobám drogově závislým, osobám trpícím domácím násilím, jakož i pomoc při péči o děti, mládež a rodiny v jejich volném čase,
- b) pomoc při přírodních, ekologických nebo humanitárních katastrofách, při ochraně a zlepšování životního prostředí, při péči o zachování kulturního dědictví, při pořádání kulturních nebo sbírkových charitativních akcí pro osoby uvedené v písmenu a), nebo
- c) pomoc při uskutečňování rozvojových programů a v rámci operací, projektů a programů mezinárodních organizací a institucí, včetně mezinárodních nevládních organizací“ (Zákon č. 198/2002, § 2).

Dle paragrafu 3, odst.1. tohoto zákona, je dobrovolníkem osoba:

- a) starší 15 let, jde-li o výkon dobrovolnické služby na území České republiky,
- b) starší 18 let, jde-li o výkon dobrovolnické služby v zahraničí, která se na základě svých vlastností, znalostí a dovedností svobodně rozhodne poskytovat dobrovolnickou službu (Zákon č. 198/2002, § 3).

Anthony Giddens ve své Sociologii píše o dobrovolné práci, kterou popisuje takto: „Je to práce bez nároku na mzdu, která není důsledkem ekonomické nutnosti – například neplacená práce charitativní“ (Giddens, 1999: 555).

Slovník sociální práce definuje dobrovolnictví následovně: „Dobrovolnictví je neplacená a nekariéerní činnost, kterou lidé provádějí proto, aby pomohli svým bližním, komunitě nebo společnosti. Dobrovolnictví lze rozdělit na vzájemně prospěšné a veřejně prospěšné“ (Matoušek, 2003: 55).

Známé internetové stránky, zabývající se dobrovolnictvím, hovoří o dobrovolnictví jako o svobodně zvolené činnosti, jež dobrovolník koná ve prospěch druhých bez nároku na odměnu. Dobrovolník dává část svého času, energie a schopností ve prospěch činnosti, která je časově i obsahově vymezena. Za tuto činnost nedostává finanční odměnu, ale často nedocenitelný dobrý pocit z pomoci ostatním, získává zkušenosti a nečíslně i přátelství (www.dobrovolnik.cz/d_coje.shtml, cit. 9. 11. 2009).

Finkelstein, Penner, Brannick (2005) definují dobrovolnictví jako dlouhodobé, plánované⁵ a svobodně zvolené prosociální chování, které je realizováno ve prospěch cizích osob a které se odehrává v kontextu organizace. Pro Pennera je důležité, že dobrovolná práce není pro blízké osoby, jako je rodina nebo přátelé, protože pomoc tohoto druhu obsahuje obvykle silný prvek reciprocit a pocitu povinnosti. To znamená, že není svobodně zvolená.

Dle výše uvedeného je patrné, že neexistuje žádná jednotná definice, která by zahrnovala všechny aspekty dobrovolnictví. Často jsou do tohoto konceptu zahrnovány různé aktivity a situace. Je třeba si uvědomit, že je např. rozdíl mezi člověkem, který je dobrovolníkem dva roky v kuse a mezi člověkem, který jednou zorganizuje výlet na lyže. Podle mnoha publikovaných definic jsou oba tito lidé označeni za dobrovolníky. I když tuto činnost provozují ze své vůle, nedostanou peníze a pomáhají ostatním, jsou však tyto dva úkoly odlišné. Termín „dobrovolník“ je příliš obecný a nezahrnuje specifické informace. Tímto problémem se zabýval Cnaan a kolegové, kteří říkají, že studie které nespecifikují dobrovolníky blíže, nemohou být generalizovány na ostatní, a to právě kvůli různé varietě interpretací, kdo je dobrovolník (Cnaan, Amroffell, 1994: 337).

V této práci chápeme dobrovolníka dle výše uvedené Finkelsteinovy, Pennerovy a Brannickovy definice, neboť tato definice je z hlediska cíle mé práce nejpřehlednější a nejvýstižnější.

Jak jsem již uvedla, dobrovolnictví je velice široký pojem a také existuje mnoho typů dobrovolnictví. Literatura uvádí tyto typy dobrovolnictví:

4.2 Typy dobrovolnictví

a) z hlediska historického vývoje

- **Evropský model dobrovolnictví – komunitní**

Dobrovolníci se spontánně setkávají v přirozeném společenství, kterým je sportovní či dětská organizace nebo např. církev. Z některých komunit se stávají profesionální

⁵ Dlouhodobost a plánovanost odlišuje dobrovolnictví od jiných typů prosociálního chování, jako je např. okamžitá pomoc člověku v nesnázích (Pospíšilová, 2009: 2).

dobrovolnická centra specializovaná na určitou sociální či věkovou skupinu nebo určitý druh dobrovolné činnosti.

- **Americký model dobrovolnictví – manažerský**

S dobrovolníky pracují profesionálně vedená dobrovolnická centra, která vyhledávají občany, kteří jsou altruisticky zaměřeni. Centra těmto občanům nabízejí dobrovolnictví v řadě oborů lidské činnosti i organizací. Centrum je postaveno na profesionálech, kteří mají dostatek sociálního cítění a emoční inteligence, aby mohli úspěšně vykonávat svou pomáhající profesi.

V našich podmínkách se objevují oba modely. Evropský model převládá tam, kde jsou dobré mezilidské vztahy nebo nedostatečným pojitkem cíl a poslání organizace. Model Americký se nachází spíše ve větších městech a jeho záběr je širší.

b) Z hlediska cesty, kterou se dobrovolnictví ubírá

- **Dobrovolnictví, které vzniká „zdola nahoru“**

Je založeno na neformální skupině přátel, která se sama pustila do společné činnosti a postupně se vyvíjí v neformální strukturovanou skupinu a dále až k registrované neziskové organizaci.

- **Dobrovolnictví, které působí „zvenčí dovnitř“**

Jedná se o strukturovanou organizaci, v níž pracují profesionálové a která se rozhoduje, že začne s dobrovolníky spolupracovat nebo by chtěla současnou spolupráci s dobrovolníky lépe organizovat. Např. domovy seniorů nemocnice, školy.

c) Podle role, kterou dobrovolnictví hraje v organizaci

- **Na dobrovolnících je přímo závislý chod organizace** – Dobrovolníci se vedle malé skupiny profesionálů podílejí na naplňování hlavních cílů organizace. Typické např. pro zajišťování humanitárních akcí, ekologické aktivity.

- **Dobrovolníci vykonávají činnosti spolu s profesionálními zaměstnanci.** Dobrovolnická činnost není základem provozu organizace. Tento typ je nejčastěji u sociálních či zdravotních zařízení.

- **Činnost dobrovolníků není pro vlastní chod organizace nepostradatelná**, ale dobrovolná činnost pomáhá zkvalitňovat poskytované služby či usnadňovat provoz. Např. vycházky s klienty, výtvarné či jazykové kroužky, volnočasové aktivity.

d) Z hlediska časového vymezení

- Dobrovolné zapojení při jednorázových akcích
- Dlouhodobá dobrovolná pomoc – opakovaně a pravidelně (např. 3 hodiny jednou týdně po dobu jednoho roku)
- Dobrovolná služba – po dobu několika měsíců i let věnování se dobrovolné práci obvykle mimo svou zemi (Tošner, Sozanská, 2006: 38-39).

4.3 Oblasti, ve kterých je možné působit jako dobrovolník

- Sociální oblast – pomoc osobám se zdravotním postižením, seniorům, lidem drogově nebo jinak závislým nebo dětem z dětských domovů nebo jinak sociálně znevýhodněným
- Oblast humanitární pomoci a pomoci při ochraně lidských práv – příkladem humanitární pomoci je např. pomoc při záplavách či jiných živelných katastrofách. Jako pomoc při ochraně lidských práv je možné uvést např. pomoc uprchlíkům, obětem trestných činů nebo jiným znevýhodněným skupinám či jednotlivcům.
- Kulturní oblast – pomoc při rekonstrukci či obnově zámku, kostela či hradu, pořádání festivalů
- Ekologie a pomoc při ochraně přírody – např. péče o zachování čistoty měst a krajiny, pomoc při obnově lesa
- Oblast volného času, vzdělávání a sportu – je možné pomáhat v různých oddílech např. jako vedoucí kroužků, dětského oddílu, jako vedoucí na letních táborech, při doučování atd. (Šormová, Klégrová, 2006: 9).

4.4 Nestátní neziskové organizace v České republice a dobrovolnictví

Dle Friče (1998: 5), neziskové organizace posilují mezi lidmi pocity solidarity a komunity. Pomáhají lidem budovat jejich „sociální kapitál“, povzbuzují procesy vzájemné interakce, tvorby důvěry a reciprocit, od kterých se odvíjí fungování trhu i demokracie. Neziskové organizace vyplňují prostor mezi občanem a státem a umožňují občanům, podílet se na

veřejné politice ještě jiným způsobem než prostřednictvím voleb. Tyto organizace společně vytvářejí jakousi protiváhu státu a vlivům tržní ekonomiky. To vše Frič shrnuje pod pojem komunitní a demokratizační funkce neziskových organizací. K jejímu naplňování se hlásí většina neziskových organizací v České republice (ČR). Dle výzkumu STEM (2004: 10) vyplývá, že dobrovolné neziskové organizace jsou v očích české veřejnosti vnímány pozitivně. Toto pozitivní vnímání nestátních neziskových organizací se odvíjí od dvou hledisek. První se týká dobročinnosti a služeb, které poskytují potřebným lidem a druhé hledisko souvisí s míněním, že tyto organizace tvoří potřebný protipól byrokracii státních institucí a principům tržní ekonomiky. Naplňování různých funkcí neziskových organizací je do značné míry podmíněno schopností využívat práce dobrovolníků. Dle získaných výsledků (Frič 1998: 5) je možné říci, že dobrovolnictví je u naprosté většiny našich neziskových organizací zcela běžným jevem. Další údaje však ukazují, že neziskové organizace nevyužívají dobrovolné práce v masovém měřítku. Primárním problémem je skutečnost, kdy v době socialismu existovala dobrovolná práce, která však ve skutečnosti dobrovolná nebyla. Lidé museli alespoň občas povinně pracovat ve prospěch socialismu bez nároku na mzdu a je proto logické, že se po roce 1989 výrazně propadl rozsah dobrovolnických aktivit. Problémem je velká propast mezi obecnými postoji a reálným chováním. Ve společnosti sice panuje relativně vysoká ochota participace na darech či na dobrovolné činnosti pro neziskové organizace, nicméně skutečná účast na těchto aktivitách je mnohem nižší. Na dobrovolnictví se v roce 2004 v České republice podílelo jen 36% obyvatel (STEM, 2004: 27).

Pozitivum však je, že nestátní neziskové organizace mají v České republice poměrně pozitivní image a 70% obyvatel se domnívá, že dobrovolnictví má v naší společnosti budoucnost (tamtéž).

4.4.1 Dobrovolná práce v nestátních neziskových organizacích v ČR

Spolupráce s dobrovolníky

Spolupráce s dobrovolníky je jeden z definičních atributů činnosti neziskových organizací. Dle výzkumu, který provedl Pavol Frič (1998: 13) vyplývá, že 89% organizací, které právně užívají neziskový statut, využívá činnosti dobrovolníků a pouze 11% těchto organizací je nevyužívá, tj. nenaplňují ideální obraz neziskové organizace. Na dobrovolnou práci spoléhají nejčastěji organizace, které působí v oblasti rekreace a sportu, ekologie a sociálních služeb. Nejméně pak kulturní organizace.

Participace dobrovolníků v nestátních neziskových organizacích

Dle průzkumu Občanská společnost 2004 (Vajdová, 2005: 30), nepřesáhla dobrovolná práce u poloviny respondentů za poslední měsíc 5 hodin. Jeden dobrovolník odpracoval průměrně za rok 79 hodin, tedy za měsíc asi 6 a půl hodiny. Samotný rozsah dobrovolné práce byl největší u organizací, které mají hodně členů, tj. sportovní organizace nebo svazy dobrovolných hasičů.

4.4.2. Důvody k dobrovolnictví

Důvody, pro které se lidé stávají dobrovolníky, popisuje Frič (2001a: 64). Je to především rozšíření a prohloubení kvalifikačních předpokladů, dále pocit smysluplné práce, věnované dosažení jasného cíle. Dále je to tzv. reciproční satisfakce, kdy se jedná např. o vhodné vyplnění volného času. Dobrovolnictví také posiluje sebevědomí a umožňuje dobrovolníkům udržovat se v kondici a neztratit pracovní návyky. Nejmenší míru uspokojení přináší dobrovolná práce ve společenské oblasti. Penner píše, že k tomu, aby se někdo stal dobrovolníkem, hrají důležitou roli dispoziční vlastnosti („dispositional variables“). K prosociálnímu chování se vztahují povahové rysy. Penner vysvětluje, že povahové rysy výzkumníci dosud málo zkoumali. Proto Penner hledal osobnostní charakteristiky, které formují jádro prosociální osobnosti (Penner, 2002: 450). Na základě výzkumu zjistil, že existují dva faktory, které ovlivňují to, zda se bude člověk chovat prosociálně či nikoliv. Prvním faktorem je empatie orientovaná na ostatní a jako druhý faktor je uváděna prospěšnost. Vysoké množství těchto dvou faktorů u člověka, vede k tomu, že má větší zájem o druhé (Penner, 2002: 451).

4.4.3. Motivace k dobrovolnictví

Penner uvádí, že spousta lidského chování je motivována specifickými cíli a potřebami a že důležitou roli v dobrovolnictví hrají osobní motivy (Penner, 2002: 458). Tyto osobní motivy potvrzuje také Kathleen Singleton, když vysvětluje, že dobrovolnictví je jakýsi prostředek k tomu, aby člověk vyjádřil své hodnoty, rozšířil svůj svět, dosáhl osobního a profesionálního růstu, rozšířil své profesionální síť a vytvářel nové vztahy (Singleton, 2009: 6).

Jak uvádí Tošner a Sozanská, dobrovolníky motivuje, když:

- mají pocit, že jsou za svou činnost oceňováni
- si uvědomují, že jejich přítomnost něco znamená
- mají naděje na změnu nebo na postup ve své činnosti
- jsou uznáváni na veřejnosti i soukromě
- mají pocit, že dokážou zvládnout úkoly
- mají pocit, sounáležitosti a týmové práce spolupracovníků
- se podílejí na řešení problémů, na rozhodování i na stanovování cílů organizace
- jsou uspokojovány jejich osobní potřeby

4.4.4. Dobrovolníky brzdí, když:

- zjistí velký rozdíl mezi jejich očekáváním a skutečnou činností
- mají pocit, že jejich pomoc je k ničemu
- nedostanou žádnou zpětnou vazbu, ani pochvalu či ocenění
- úkoly jsou příliš rutinní, žádná rozmanitost
- cítí nedostatečnou podporu spolupracovníků
- úkol či tým nepřináší téměř žádnou prestiž
- činnost jim nedává možnost osobního růstu
- mají příliš malé možnosti projevit iniciativu či tvořivost
- cítí napětí mezi spolupracovníky (Tošner, Sozanská, 2002: 55)

4.4.5 Přínos dobrovolníků pro nestátní neziskové organizace

Jak píše Tošner, dobrovolnictví je pro organizace významné v mnoha ohledech. Dobrovolníci se mohou věnovat tomu, co nestačí v rámci své pracovní náplně udělat placení zaměstnanci. Tím dobrovolníci podstatně rozšiřují a zkvalitňují služby dané organizace. Podobné je to u nepravidelných akcí. Například když organizace jednou za rok pořádá benefiční koncert, bude nutné, aby v tomto období udělala více aktivit, než mohou zastat její zaměstnanci. Také tím, že dobrovolníci pracují bez nároku na mzdu, šetří organizacím finanční prostředky. Následně když takováto organizace podává projekt u některých institucí, může uvádět dobrovolnickou činnost jako svůj podíl na financování. V neposlední řadě přinášejí dobrovolníci do organizace nový pohled, nápady a zpětnou vazbu, a to díky tomu, že přicházejí zvenčí a mohou vidět věci, které pracovníci organizace mnohdy díky svým pracovním úkolům nemají možnost vidět. Jako poslední přínos je uváděna propagace

organizace prostřednictvím dobrovolnictví. Dobrovolník propagace nemusí aktivně provádět, ale již tím, že informuje své okolí o činnosti organizace, tak rozšiřuje okruh lidí, kteří organizaci znají (Šormová, Klégrová, 2006: 14-15).

Ze společenského hlediska je dobrovolnictví velikým přínosem v tom smyslu, že šetří finanční prostředky a vede ke zkvalitnění a rozšíření služeb organizací, které pomoci dobrovolníků využívají.

4.4.6. Potenciální bariéry v dobrovolnictví

Jak jsem již uvedla, neexistuje žádná studie, která by se zabývala bariérami dobrovolnictví v organizacích. Jediné zdroje, které uvádějí problémy, případně bariéry v dobrovolnictví jsou následující. Pavol Frič jako problémy, které vznikají mezi dobrovolníky a organizacemi uvádí nesoulad očekávání mezi dobrovolníky a organizátory jejich práce, neboť každý pátý dobrovolník si stěžuje, že se od něj očekává buď příliš mnoho nebo příliš málo. Druhým problémem je proplácení nákladů, které dobrovolníkům při výkonu jejich práce vznikly – vzniká problém, že více než polovina dobrovolníků se od organizace, pro niž pracuje, nedočkala proplacení těchto nákladů – cestovné a stravné (Frič, 2001a: 65).

V další své knize uvádí Frič ještě jiné problémy. Jsou jimi nábor nových dobrovolníků, kdy více než třetina představitelů nestátních neziskových organizací toto označuje za vážný problém. Druhým problémem jsou potíže s řízením dobrovolníků. Dle výzkumu, ze kterého Frič vychází, si toto myslí 18% zkoumaných organizací (Frič, 1998: 14).

Šetření D. Niklové v deseti domovech důchodců ukázalo, že využívání dobrovolné činnosti zde není příliš rozšířené, protože s dobrovolníky spolupracuje jen polovina pražských domovů. Zájem o dobrovolnou pomoc v domovech důchodců je velmi rozdílný (Tošner, Sozanská, 2002: 53).

Bariéry dobrovolnictví dle D. Niklové:

Hlavní bariéra většího rozvoje je pasivita při vyhledávání a získávání dobrovolníků.

- „nedostatečné řízení činnosti dobrovolníků
- Nezájem domova o dobrovolníky
- Obavy z rizika úrazu
- Obavy ze zneužití klienta dobrovolníkem
- Nedůvěra v čestné motivy dobrovolníka

- Pracovní vytíženost současných pracovníků
- Nedostatek informací o dobrovolnictví
- Názor, že u nás nejsou zájemci o dobrovolnictví“ (Tošner, Sozanská, 2002: 54)

V empirické části této práce, kdy budu zjišťovat bariéry dobrovolnictví v organizacích, budu případné zjištěné bariéry porovnávat se všemi, které jsem uvedla výše.

4.5 Dobrovolnictví a legislativa

Až do roku 2001 nebylo dobrovolnictví zakotveno v žádném obecně platném právním dokumentu České republiky. To znamenalo, že bylo obtížné vymezit dobrovolnictví, charakteristiky a typy dobrovolnické činnosti, včetně obtížného vymezení dalších práv či povinností dobrovolníků.

Až v roce 2001, který byl mezinárodním rokem dobrovolníků, začal legislativní proces na zákonu o dobrovolnické službě. Během tohoto roku také v České republice probíhala kampaň na podporu zvýšení povědomí o dobrovolnictví a jeho rozvoj. Ke zviditelnění dobrovolnictví byly realizovány různé kulturní aktivity a propagace v médiích. Velmi důležitá a dosti viditelná byla například kampaň „30 dní pro neziskový sektor“. Jednalo se o celostátní akci, která se konala v České republice každý rok po dobu třiceti dní, od roku 1998 do roku 2007. Kampaň každoročně zviditelňovala práci neziskových organizací na veřejnosti a vyzývala k jejich podpoře. Nabízela prostor pro diskusi o významu a práci neziskových organizací. Pořadatelem této kampaně bylo Informační centrum neziskových organizací, o.p.s., které v roce 2008 změnilo svůj název na Neziskovky.cz.

Od 1. 1. 2003 zákon č. 198/2002 Sb., o dobrovolnické službě, začal platit. Hlavním cílem vzniku tohoto zákona se stala podpora zakotvení pojmu „dobrovolník“ a „dobrovolná služba“ v českém právním řádu a také podpora dobrovolnických programů (Usnesení, 2001). Tento zákon je prvním krokem v zakotvení dobrovolnictví v českém právním systému. Nicméně je třeba zdůraznit, že zákon upravuje pouze podmínky pro státem podporované dobrovolnictví, nikoliv podmínky dobrovolné činnosti obecně. Z toho vyplývá, že neexistuje povinnost dobrovolníků či organizací naplňovat podmínky tohoto zákona, pokud nestojí o podporu státu v této oblasti.

4.6 Dobrovolnická centra

4.6.1 Národní dobrovolnické centrum HESTIA

Za velice důležité považuji činnost Národního dobrovolnického centra, neboť se jedná o zastřešující organizaci v oblasti dobrovolnictví v České republice. Jedná se o občanské sdružení, jehož posláním je vytváření pozitivních a funkčních mezilidských vztahů, ať už v rámci rodiny nebo v širším kontextu občanské společnosti. HESTIA realizuje a podporuje vzdělávací, výzkumné a výcvikové programy. Jak jsem již uvedla, tato diplomová práce, je součástí výzkumu, který pořádá právě Národní dobrovolnické centrum společně s katedrou studií občanské společnosti. Z dalších činností HESTIA realizuje poradenství, supervize, terapii a také stáže pro dobrovolníky či profesionály. Dále vydává účelové publikace, navazuje kontakty s institucemi, které mají podobné cíle v České republice i v zahraničí.

HESTIA realizuje aktivity jak pro profesionály z oblasti neziskového sektoru a dobrovolnictví, tak pro firmy, kterým nabízí aktivity, podporující dobré vztahy soukromého sektoru s místní komunitou a sociální odpovědnost firem. V rámci rozvoje dobrovolnictví spolupracuje se státní správou a samosprávou, dobrovolnickými centry a dalšími partnery v České republice i v zahraničí. Pro studenty nabízí knihovnu zaměřenou na problematiku dobrovolnictví.

Kromě základní činnosti, která je tvořena převážně výcviky a databázemi, realizuje centrum také vlastní projekty a aktivity podle místních podmínek a potřeb v České republice, např. program pro děti Pět P, projekt Dobrovolníci v nemocnicích, projekt Dobrovolnictví nezaměstnaných, projekt Dobrovolnictví ve školách, Rozvoj občanských čtností, program Evropské dobrovolnické služby a program Make a Connection - Připoj se (www.hest.cz/ndc.shtml#ndc, cit. 3. 11. 2009).

4.6.2 Dobrovolnické centrum, o. s. v Ústí nad Labem

Na činnosti Národního dobrovolnického centra navazují činnosti dobrovolnických center v regionech. Jelikož v okrese Teplice nepůsobí dobrovolnické centrum, budu se v této práci věnovat dobrovolnickému centru v Ústí nad Labem, a to z toho důvodu, že toto centrum také spolupracuje s neziskovými organizacemi na teplicku.

„Základním posláním dobrovolnických center je propagace a podpora myšlenky dobrovolnictví ve společnosti a spolupráce s neziskovými organizacemi v regionu, s cílem

zapojení co největšího počtu obyvatel do řešení problému komunity“ (Sozanská, Tošner, 2002: 100).

Dobrovolnické centrum v Ústí nad Labem vzniklo v roce 1999. V prvních třech letech působilo především ve městě Ústí nad Labem a převážně v oblasti sociálních služeb. Postupně centrum některými programy rozšířilo svou působnost na území celého Ústeckého a Karlovarského kraje a to jak do oblasti například zdravotní či kulturní, tak v oblastech vzdělávání a poradenství. V létě roku 2007 rozšířilo svou činnost na celé území České republiky. Centrum spolupracuje vybranými aktivitami a projekty na mezinárodních a přeshraničních projektech. Cílovou skupinou dobrovolnického centra jsou dobrovolníci. V prvé řadě se dobrovolnické centrum zaměřuje na vytvoření zázemí pro zájemce o dobrovolnictví. Zabývá se očekáváními zájemců, jejich motivací k dobrovolnické činnosti a službě, jejich zapojením a také o ně pečuje (www.dcul.cz, cit. 3. 1. 2010).

5. Region Teplice

5.1. Charakteristika a vymezení regionu

Dle zákona č. 248/2000 Sb., o podpoře regionálního rozvoje, je region „územní celek vymezený pomocí administrativních hranic krajů, okresů, správních obvodů obcí s pověřeným obecním úřadem, správních obvodů obcí s rozšířenou působností, obcí nebo sdružení obcí, jehož rozvoj je podporován podle zákona č. 248/2000 Sb.“ (Zákon č. 248/2000, § 2). V této práci tedy chápeme jako region Teplice, okres Teplice. Na dalších řádcích pracuji s pojmem „okres.“

5.1.1 Geografické vymezení

Okres Teplice leží v severozápadní části České republiky, při hranicích se Spolkovou republikou Německo. Na východě sousedí s městem Ústí nad Labem, na jihozápadě s okresem Most, na jihovýchodě s okresem Litoměřice a na jihozápadě malou částí s okresem Louny. Celková rozloha okresu činí 469 km², a proto je okres Teplice okresem nejmenším. Zároveň má však největší hustotu osídlení. Žije zde 293 obyvatel na km². Díky rozvinutému průmyslu, žijí více než dvě třetiny obyvatel v osmi městech. Těmito městy jsou Teplice, Bílina, Duchcov, Krupka, Osek, Dubí, Hrob a Košťany. Ostatní lidé bydlí ve 27 samostatných obcích.

Okres Teplice zaujímá necelých 8 % celkové rozlohy kraje. Území okresu je z geomorfologického hlediska velmi členité. Jednu čtvrtinu pokrývají Krušné hory, které mají průměrnou výšku 570 m n.m. a nejvyšší bod je Pramenáč (909 m n.m.). Na jihovýchodní straně zabíhá do okresu část Českého středohoří. Nejvyšší bod je Pařez (733 m n.m.). Průměrná nadmořská výška nížin, které pokrývají zhruba polovinu rozlohy okresu se pohybuje okolo 200 m n.m. Jediný větší vodní tok, který protéká směrem přes město Bílinu k obci Žalany, je řeka Bílina s celkovým povodím dlouhým 20,5 km. U Malhostic, kde je také nejnižší bod okresu, 162 m n.m., vtéká do Ústeckého okresu. Největšími přítoky této řeky jsou Syčivka, Bouřlivec, Mikulovský potok, a Košťanský potok. Z dalších vodních ploch, které se v okrese nacházejí, jsou nejvýznamnější čtyři uměle vytvořené nádrže v bývalých dolech Kateřina a Barbora, ve Všechlapech a Modlanech. Z celkové rozlohy Teplického okresu, 469 km², zaujímá zemědělská půda přibližně 161 km² a nezemědělská půda 308 km².

Přes okres vedou důležité železniční a silniční dopravní tepny. Mezi nejdůležitější patří železniční tratě, které vedou z Chomutova přes Most a Teplice do Ústí nad Labem. V silniční

dopravě hraje hlavní roli mezinárodní trasa E 55, jež vede ze Spolkové republiky Německo přes Cínovec, Dubí, Teplice a okres opouští za obcí Bořislav. Většina železničních tratí byla v okrese vybudována již v minulém století. V důsledku dřívější povrchové těžby uhlí docházelo k jejich častému překládání. Okres Teplice je v současné době rozdělen na 34 obcí, přičemž 8 z nich má statut města. Obce mají 114 částí a dále jsou rozděleny na 225 základních sídelních jednotek.

5.1.2 Kultura a památky

Okres Teplice je bohatý na historické a kulturní památky. Mezi nejstarší patří objekty v oblasti měst Duchcov, Teplice, Bílina a Dubí. Zámek v Duchcově, který byl postavený kolem roku 1570 je nejnavštěvovanější památkou v okrese. Zámek je proslulý působností G. Casanovy. Teplice jsou známy jako významné světoznámé lázně, jejichž vznik se traduje do roku 762. Léčivé prameny město proslavily daleko za hranicemi. Léčí se zde nemoci pohybového a oběhového ústrojí. V současné době jsou lázně nejvíce navštěvovány pacienti z Arabských zemí.

Horskou část okresu obyvatelstvo využívá pro krátkodobou rekreaci. Hlavně v zimě jsou horské svahy Krušných hor hojně využívány pro zimní sporty a to také sportovci ze vzdálených míst z vnitrozemí, ale i z ciziny (Vilím, 1998).

5.1.3 Hospodářství

Vlivem transformačního procesu, započatého v roce 1991, došlo v oblasti hospodářství k značným změnám. Několik významných průmyslových podniků bylo uzavřeno a některé státní podniky byly rozprodány. V řadě dalších byla ukončena činnost. V okrese se začala zvyšovat nezaměstnanost, která na konci roku 2001 dosáhla 16, 57 % . V zemědělské produkci přetrvává útlum. V rámci sekundární sféry má nejvýznamnější podíl na celkové zaměstnanosti odvětví keramiky, porcelánu a sklářství. Své zastoupení má také energetika, strojírenský průmysl, elektrotechnický, chemický, potravinářský, dřevozpracující a také průmysl stavebních hmot. Dále průmysl polygrafický a papírenský. Dlouholetou tradici má také textilní průmysl, který poskytuje pracovní příležitosti zejména ženám. V minulých letech však zaměstnanost v tomto odvětví výrazně poklesla. Od první poloviny 90. let postupně stoupal podíl terciární sféry na celkové zaměstnanosti (Oddělení analýz a prognóz, 2006).

5.1.4 Obyvatelstvo

Při zaměření pozornosti na obyvatelstvo, zjišťuji, že rozmístění obyvatelstva je značně nerovnoměrné. Nejvíce je osídlena oblast, která patří do Severočeské hnědouhelné pánve, kde leží také největší města okresu. Řidčeji je naopak osídleno České středohoří a nejméně Krušné hory. Centrum nejhustěji obydlené části tvoří město Teplice. Co se týče demografických údajů, okres Teplice nijak nevyčnívá z hodnot celého Ústeckého kraje. Dle poslední statistické ročenky činil počet obyvatel v okrese Teplice 130 142 lidí, z čehož počet žen činí 66 270 a mužů 63 872 . Z pohledu věku, je nejvíce obyvatel ve věku 15 – 64 let, a to 92 724. Průměrný věk obyvatelstva na Teplicku je 39, 6 let, což je stejná úroveň jako v celém Ústeckém kraji. Za zmínění stojí počet umělého přerušení těhotenství. Míra je zde největší z celého Ústeckého kraje. Míra registrované nezaměstnanosti činila k 30. 9. 2009 12,77%. V okrese je evidováno 8 189 uchazečů o zaměstnání, z čehož 2 540 je evidováno po dobu menší než 3 měsíců a 2 454 uchazečů je evidováno déle 12 měsíců. Tito uchazeči se řadí mezi dlouhodobě nezaměstnané. ⁶ Na zaměstnanosti se z primární sféry v okrese nejvíce podílí těžba hnědého uhlí (Český statistický úřad, 2009b).

5.2. Neziskové organizace v okrese Teplice

Předtím, nežli budu blíže pracovat s vybranými organizacemi, charakterizuji situaci občanského sektoru na Teplicku. Pro to, abych mohla začít realizovat výzkum, bylo mým primárním cílem zjistit, kolik nestátních neziskových organizací v okrese působí. Vzhledem k tomu, že neexistuje žádný centrální registr neziskových organizací na Teplicku, potažmo ani v celém Ústeckém kraji, ba ani v České Republice, bylo důležité, abych čerpala ze všech dostupných zdrojů informací s cílem získat maximální množství zdrojů. Proto jsem ve snaze získat informace a zahrnout do své práce, pokud možno všechny organizace působící v okrese, čerpala z několika dostupných zdrojů. Nejprve jsem kontaktovala rejstříkový soud v Ústí nad Labem, od kterého jsem předpokládala, že vzhledem k tomu, že nestátní neziskové organizace registruje, mi poskytne potřebné informace. Bohužel mi dozorčí úřednice sdělila, že mi tyto informace nebudou poskytnuty, a to z toho důvodu, že počítačový systém, který užívají, neumožňuje vyhledávání subjektů podle jejich sídla, ani podle právní formy (např. nadace a nadační fondy jsou vedeny v jedné rejstříkové složce). Také ministerstvo vnitra,

⁶ Dle zákona o zaměstnanosti je dlouhodobá nezaměstnanost od 6 měsíců evidence na úřadu práce. (Zákon 435/2004, §33)

kteře eviduje občanská sdružení a má určitý seznam všech sdružení v České republice, neposkytuje bližší informace, nežli poštovní adresu. Není tedy možné zjistit, jakou činností se sdružení zabývají.

V rámci nestátních neziskových organizací jsem čerpala ze všech dostupných zdrojů. Hlavním zdrojem, který mi poskytl nejvíce informací, je Regionální informační servis Ústeckého kraje, který čerpá ze zdroje „Albertina – Firemní monitor, verze 1/2009“. Dalšími zdroji pro mne byly webové stránky městské knihovny v Teplicích, dále internetový portál Seznam.cz, internetový portál Neziskovky.cz, městské informační centrum města Teplice a webové stránky Asociace neziskových organizací Ústeckého kraje. Musím ještě dodat, že některé organizace se velmi složitě hledaly a mnohdy, když jsem na ně našla alespoň poštovní kontakt, nebylo možné dohledat, jakou činností se zabývají. A když už činnost byla uvedena, tak byla velmi obecně formulována, např. takto: „činnosti zájmových svazů, spolků, klubů“ nebo „činnosti ostatních členských organizací“. V tomto směru mi byl nápomocen registr ekonomických subjektů na webových stránkách českého statistického úřadu, který umožňuje dohledat organizaci prostřednictvím identifikačního čísla, včetně popisu její činnosti. Ale musím dodat, že ne vždy je činnost řádně popsána. Informace o státních neziskových organizacích na teplicku jsem čerpala ze zdroje již zmíněného regionálního informačního servisu Ústeckého kraje.

Získané informace jsem zpracovala a níže uvádím počty neziskových organizací dle právních forem. Dále rozděluji neziskové organizace dle jejich činnosti, podle klasifikace ICNPO.

Počet nestátních neziskových organizací v okrese Teplice dle právní formy

Sdružení (svaz, spolek, klub, atd.) – 557

Obecně prospěšná společnost - 10

Nadace/nadační fondy - 3/6

Zařízení církví – 3

Počet státních neziskových organizací v okrese Teplice dle právní formy

Příspěvkové organizace – 129

Organizační složky státu - 2

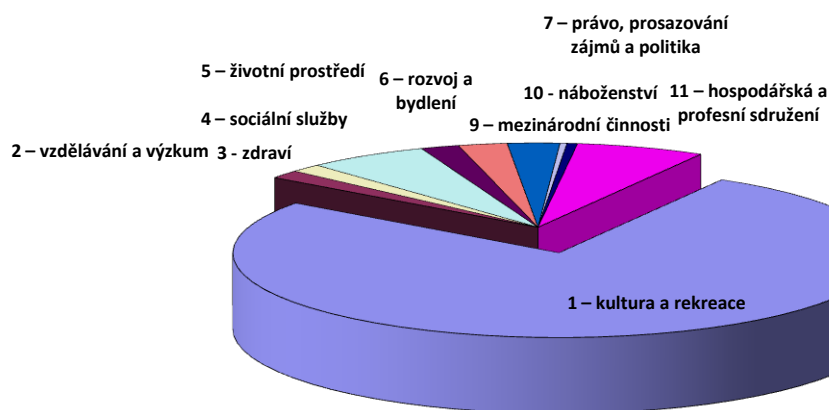
Tabulka 1. Klasifikace nestátních neziskových organizací v okrese Teplice dle ICNPO

Zaměření organizace	Počet organizací
1 – kultura a rekreace	444
2 – vzdělávání a výzkum	9
3 - zdraví	9
4 – sociální služby	35
5 – životní prostředí	11
6 – rozvoj a bydlení	14
7 – právo, prosazování zájmů a politika	15
8 – organizování dobročinnosti	9
9 – mezinárodní činnosti	2
10 - náboženství	3
11 – hospodářská a profesní sdružení	37

Zdroj: vlastní zpracování

Údaje, uvedené v tabulce, zachycuje pro lepší přehlednost následující graf.

Graf 1. Zaměření nestátních neziskových organizací v okrese Teplice dle ICNPO

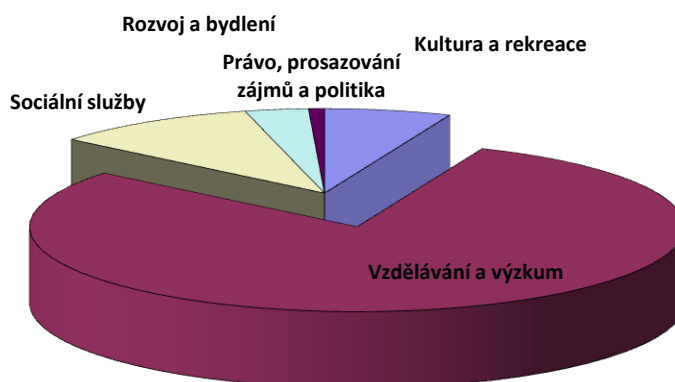
Zdroj: vlastní zpracování

Tabulka 2. Zaměření organizačních složek státu a příspěvkových organizací v okrese Teplice dle ICNPO

Zaměření organizace	Počet organizací
1 – kultura a rekreace	8
2 – vzdělávání a výzkum	102
4 – sociální služby	13
6 – rozvoj a bydlení	4
7 – právo, prosazování zájmů a politika	1

Zdroj: vlastní zpracování

Graf 2. Klasifikace organizačních složek státu a příspěvkových organizací v okrese Teplice dle ICNPO

Zdroj: vlastní zpracování

Z nestátních neziskových organizací působí nejvíce, v oblasti kultury a rekreace. Dále jsou hospodářská a profesní sdružení a na třetím místě jsou sociální služby. Po srovnání se státní situací ztíšťují, že nejvíce neziskových organizací se angažuje v oblasti vzdělávání a výzkumu, dále je to rekreace a sport, kultura a umění a sociální služby (Frič, 1998: 9). V rámci státních neziskových organizací v okrese Teplice, působí nejvíce organizací v oblasti vzdělávání a výzkumu. Nutno dodat, že jednotlivé organizace mohou působit i v několika oblastech zároveň. Výše uvedené dělení vychází z hlavní činnosti organizací.

5.2.3. Nestátní neziskové organizace podporující občanský sektor v Ústeckém kraji

V rámci Ústeckého kraje, včetně okresu Teplice existují dvě neziskové organizace, které jsou velmi důležité v rámci rozvoje občanského sektoru v kraji. První z těchto organizací je již zmíněná Asociace neziskových organizací Ústeckého kraje (ANOÚK). Jedná se o občanské sdružení, jehož cílem je sdružovat fyzické a právnické osoby z neziskového sektoru, které působí nebo mají sídlo na území Ústeckého kraje. Další činností je hájit zájmy neziskového sektoru v Ústeckém kraji, koordinování aktivity neziskového sektoru v Ústeckém kraji, vytváření podmínek pro spolupráci neziskového sektoru se zahraničím, iniciace vzájemné spolupráce a komunikace neziskových organizací Ústeckého kraje. Mezi další činnosti patří zajišťování informační, poradenské a servisní činnosti pro neziskové organizace. Asociace se také podílí na vzdělávání v oblasti neziskového sektoru. Ve spolupráci s neziskovými organizacemi a orgány veřejné správy prosazuje podmínky pro práci neziskového sektoru v Ústeckém kraji a podporuje demokratické a rovnoprávné vztahy mezi nestátními neziskovými organizacemi a jejich spolupráci (www.volny.cz/anouk/, cit. 18. 12. 2009).

Druhou z těchto organizací je Regionální informační servis (RIS), který je zaměřen na oblast regionálního rozvoje pro potřeby nejširší veřejnosti i specifických uživatelů. RIS je provozován ve všech krajích ČR a je zaměřen zejména na: „nejširší veřejnost i specifické uživatele, kteří pro svůj rozvoj potřebují informace o vnějších souvislostech uvažovaného projektu, prezentaci vývojových trendů, celkových přehledů a výsledků vlastního šetření v oblastech, které nejsou standardně sledovány nebo v této formě dostupné na Českém statistickém úřadu, prezentaci vybraných informací v porovnání za celou ČR, provázanou prezentaci informací z hlediska členění územního i tématického využití dynamických výstupů z mapového serveru“ (www.risy.cz/index.php?pid=202&kraj=12, cit. 19. 11. 2009).

Sběr regionálních dat pro RIS zajišťuje regionální rozvojová agentura Ústeckého kraje.

5.3 Strukturální charakteristiky okresu Teplice

Nyní přecházím k další části své práce, a to k popisu strukturálních charakteristik v okrese Teplice. Tyto charakteristiky pro mne jsou důležité v rámci dosažení třetího cíle, který si v této práci kladu, tj. budu se snažit zjistit, zda v bariérách pro práci s dobrovolníky existují nějaké faktory, které přímo souvisejí s okresem Teplice. Při výběru charakteristik, které budu zkoumat, jsem vycházela ze studií, které se zabývaly otázkou občanské participace v regionech (Stachová, 2005; Kostecký, Patočková, Vobecká, 2007) a participace na dobrovolnictví v ČR (Frič, 2001a). Ze strukturálních charakteristik budu zkoumat míru vzdělanosti v okrese, protože jak dokazují některé studie, vzdělání má vliv na hladinu občanské participace. Stachová vysvětluje, že na nízkou hladinu občanské participace má bezesporu vliv nízká úroveň vzdělanosti (Stachová: 24). Z této studie vyplývá, že čím vyšší je vzdělání v regionu, tím vyšší je občanská angažovanost. Závěrečná zpráva vycházející z výsledků reprezentativního šetření zaměřeného na současné postoje obyvatel ČR k členství, dárcovství a dobrovolné činnosti v neziskových organizacích, kterou v roce 2004 provedl STEM také ukazuje, že na dobrovolnictví se více angažují lidé z vyšší střední třídy, než lidé s podprůměrným příjmem a lidé řadící se do dolní společenské vrstvy (STEM, 2004: 22). Studie také popisují, že ve výzkumech občanské participace je opakovaně zjišťována souvislost mezi výší příjmů a hladinou hrubého domácího produktu (HDP) a občanskou participací, a to v tom smyslu, že „vyšší hladina hrubého domácího produktu a vyšší průměrný příjem indikují vyšší úroveň občanské participace“ (Stachová, 2005: 24). Proto i já budu v tomto výzkumu sledovat průměrnou hrubou měsíční mzdu v okrese a výši HDP. Dle již zmíněné závěrečné zprávy, kterou provedl STEM, převažují mezi dobrovolníky rovněž obyvatelé venkova spíše než velkých měst (STEM, 2004: 22). Víra a náboženská praxe, členství v církvi apod. jsou komplexním faktorem, na jehož vlivu na dobrovolnictví se literatura neshoduje. Při výběru charakteristik jsem proto toto hledisko nechala stranou.

Sledované strukturální charakteristiky

- Míra vzdělanosti
- Průměrná měsíční mzda
- HDP⁷
- Míra nezaměstnanosti

Výše uvedené strukturální charakteristiky okresu Teplice porovnáám s Ústeckým krajem a celou Českou Republikou, což mi umožní údaje srovnávat. A jelikož průměrnou měsíční mzdu a HDP sleduje Český statistický úřad jen na úrovni krajů, uvádím tyto dvě charakteristiky z úrovně Ústeckého kraje a porovnáám je s údaji za Českou Republiku, za Karlovarský kraj a za Středočeský kraj. Tyto dva kraje jsem vybrala proto, že Středočeský kraj má mezi kraji nejvyšší HDP a naproti tomu Karlovarský kraj má nejnižší hodnotu HDP. Budu tedy moci Ústecký kraj porovnat. Co se týče vybraných ukazatelů, vycházím z nejaktuálnějších údajů, které statistický úřad uvádí. Ukazatele, které statistický úřad sleduje za okresy, kde okresy mezi sebou také porovnává, jsou za konec roku 2008. Ukazatele vzdělání vychází ze sčítání obyvatelstva v roce 2001.

⁷ Hrubý domácí produkt na jednoho obyvatele

6. Sociální služby

6.1 Vymezení pojmu „sociální služba“

Vzhledem k tomu, že v této práci budu nadále pracovat jen s organizacemi, jejichž činnost je zaměřena na sociální služby, je důležité pojem sociální služba vymežit.

„Sociální služby se poskytují lidem, kteří jsou společensky znevýhodnění, a to s cílem zlepšit kvalitu jejich života, popřípadě je v maximální možné míře do společnosti začlenit, nebo společnost chránit před riziky, jejichž jsou tito lidé nositeli. Sociální služby proto zohledňují jak osobu uživatele, jak jeho rodinu, skupiny, do nichž patří, případně zájmy širšího společenství“ (Matoušek, 2007: 9). Zřizovateli a poskytovateli zařízení, která poskytují sociální služby v rezortním pojetí mohou být v České republice obce, kraje a ministerstvo práce a sociálních věcí a také nestátní neziskové organizace. Tyto subjekty mohou na vykonávání své činnosti dostávat dotace z veřejných rozpočtů. Na tyto dotace však nemají právní nárok. Nestátní neziskové organizace, jakožto poskytovatelé sociálních služeb začaly jako právnické osoby vznikat od roku 1990. Do té doby nebylo možné ze strany nestátních subjektů sociální služby poskytovat. Nejprve vznikaly téměř všechny takto zaměřené organizace ve formě občanských sdružení. Teprve díky vývoji legislativy ve druhé polovině devadesátých let je v současné době možné zakládat poskytovatele sociálních služeb také ve formě obecně prospěšné společnosti a ve formě církevní právnické osoby (Matoušek, 2007: 12)

Sociální služby dle zákona č. 108/2006 Sb. O sociálních službách

„Sociální služba je činnost nebo soubor činností podle tohoto zákona zajišťujících pomoc a podporu osobám za účelem sociálního začlenění nebo prevence sociálního vyloučení. Poskytovateli sociálních služeb jsou územní samosprávné celky a jimi zřizované právnické osoby, další právnické osoby, fyzické osoby a ministerstvo a jím zřízené organizační složky státu“ (Zákon 108/2006, §3).

Sociální službou je dle výše uvedeného zákona ta činnost, kterou zabezpečují poskytovatelé sociálních služeb, tedy ty subjekty – fyzické a právnické osoby – které získají potřebné oprávnění k poskytování, tzn., že budou registrovány. Z toho vyplývá, že za poskytování sociální služby není považována pomoc rodinnému příslušníkovi nebo jiné blízké osobě nebo činnost, kterou poskytuje osobě subjekt, který není registrován jako poskytovatel sociálních služeb (Tošner, 2007: 1).

Základní cíl této právní normy, je zajistit lidem, kteří se ocitli v nepříznivé sociální situaci, pomoc a podporu prostřednictvím široké nabídky sociálních služeb, stanovení pravidel pro jejich poskytování a také zavedení příspěvku na péči. Hlavním cílem zákona je podpořit proces sociálního začleňování a sociální soudržnosti společnosti. Dle zákona je poskytovaná pomoc a podpora dostupná, efektivní, kvalitní, bezpečná a hospodárná.

Zákon o sociálních službách dělí sociální služby do tří oblastí. Těmito oblastmi je sociální poradenství, služby sociální péče a služby sociální prevence⁸

V České Republice může být sociální službou i služba, která není registrována a neřídí se tedy zákonem č. 108. Organizace či instituce mohou poskytovat sociální služby, ale nepodléhají pravidlům, která vyplývají ze zákona.

Sociální služby dle mezinárodní klasifikace ICNPO

Do oblasti sociálních služeb patří péče o děti a mládež, denní péče, péče o rodinu, služby handicapovaným, služby pro starší občany, pomoc uprchlíkům a lidem bez domova, útulky, jídelny (Frič, 2001b: 15).

Klasifikaci ICNPO považuji pro cíl mé diplomové práce za nejužitečnější a také nejvíce schopnou přehledně a výstižně roztrždit organizace, které pracují v oblasti sociálních služeb. Proto na dalších řádcích této práce vycházím z této definice.

6.2 Zákon o sociálních službách a dobrovolnictví

Jelikož v této práci pracuji s organizacemi, které působí v oblasti sociálních služeb, je třeba uvést, jaké jsou možnosti zapojení dobrovolníků do sociálních služeb. Dobrovolníci mohou v zařízeních sociálních služeb působit na základě již zmíněného zákona o dobrovolnické službě. A však vzhledem k tomu, že tento zákon neupravuje veškeré dobrovolnictví, ale pouze to, které je akreditované, plyne z toho, že mohou dobrovolníci

⁸ a) sociální poradenství – základní i odborné

b) služby sociální péče – osobní asistence, pečovatelská služba, tísňová péče, průvodcovské a předčitatelské služby, podpora samostatného bydlení, odlehčovací služby, centra denních služeb, denní a týdenní stacionáře, domovy pro osoby se zdravotním postižením, domovy pro seniory, domovy se zvláštním režimem, chráněné bydlení, sociální služby poskytované ve zdravotnických zařízeních ústavní péče

c) služby sociální prevence – raná péče, telefonická krizová pomoc, tlumočnické služby, azylové domy, domy na půl cesty, kontaktní centra, krizová pomoc, nízkoprahová denní centra, nízkoprahová zařízení pro děti a mládež, noclehárny, služby následné péče, sociálně aktivizační služby pro rodiny s dětmi, sociálně aktivizační služby pro seniory a osoby se zdravotním postižením, sociálně terapeutické dílny, terapeutické komunity, terénní programy, sociální rehabilitace

působit také mimo rámec tohoto zákona. V rámci sociálních služeb platí zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, ale tento zákon, ani návrh prováděcího předpisu, kterým se zákon o sociálních službách provádí, neuvádějí slovo dobrovolník, dobrovolnická činnost, či dobrovolnická služba. Z toho vyplývá, že zákon i návrh prováděcího předpisu se týkají pouze profesionálních pracovníků a neřeší tedy roli dobrovolníků. Zákon vymezuje pouze ty pracovníky, kteří v oblasti sociálních služeb vykonávají odbornou činnost. Jsou to sociální pracovníci a pracovníci v sociálních službách (zákon o sociálních službách), dále zdravotničtí pracovníci (dle zdravotnických předpisů) a pedagogičtí pracovníci (dle školských předpisů). Dobrovolník není pracovníkem ve smyslu pracovně právních předpisů a jeho činnost se tedy řídí občanským zákoníkem, a to jak v případě, kdy je dobrovolnictví organizováno mimo působnost zákona o dobrovolnické službě, tak v případě, že dobrovolník působí v sociálních službách, které jsou akreditovány (Tošner, 2007: 1).

6.3 Přínos dobrovolníků pro sociální služby

Jak uvádí metodika dobrovolnictví v sociálních službách, jsou dobrovolníci opravdovým přínosem. Mohou totiž plnit významnou úlohu. Sociální služby jsou oproti jinak zaměřeným organizacím specifické, a to jak svým rozsahem, tak klientelou a také samotným cílem služby, který většinou spočívá v překonávání nějakého problému, kterým může být handicap, integrace klienta do většinové společnosti, či zmírnění jeho vyloučení. Dobrovolnictví přináší do vztahu mezi poskytovatelem a klientem v oblasti sociálních služeb mnohem více, než pouze kvantitativní zvýšení kapacity poskytovatele. Dobrovolník, jakožto osoba, která není zaměstnanec organizace, může být klientovi blíže např. věkově, mentálně nebo díky specifickým zkušenostem a zájmům. Jako velká výhoda dobrovolníků je uváděna skutečnost, že vzhledem k tomu, že dobrovolníci nejsou profesionální sociální pracovníci, mohou tak v některých případech bourat bariéry mezi jím a klientem nebo pomáhat udržet klientovi vědomí jeho osobní důstojnosti a hodnoty. Dobrovolnictví však nabízí ještě jednu možnost, a to pomoc klientovi díky jeho vlastní dobrovolnické činnosti. Tento koncept byl s úspěchem vyzkoušen v projektu Dobrovolnictví nezaměstnaných, jehož pilotní fáze odstartovala v České republice v roce 2000⁹(Tutr, Novotný s.d.: 2).

⁹ Viz. http://hest.cz/ndc_5.shtml

6.4 Místo dobrovolníků v sociálních službách

Možnosti, jak se může dobrovolník v organizaci poskytující sociální služby uplatnit, jsou různé. Pomoc dobrovolníků je možné využít prakticky na všech úsecích sociální práce. Mnoho poskytovatelů sociálních služeb, kteří mají dnes podobu profesionálních institucí, prošlo fází, kdy veškerá jejich činnost, nebo jejich podstatná část, nebyla myslitelná bez účasti dobrovolníků. Dobrovolníci mohou poskytovat poradenské služby, kde využijí své odborné znalosti, nebo dovednosti, které si přinášejí ze svého profesionálního působení nebo odborného výcviku pořádaného poskytovatelem. Dobrovolníci také mohou odlehčovat zaměstnancům organizace v jejich rutinní práci nebo mohou naopak přinášet nadstandard, který profesionální pracovníci nemohou při svém pracovním vytížení klientům poskytnout. Dobrovolníci mohou mimo jiné působit jako osobní asistenti u handicapovaných tělesně, sociálně či jinak. Zde hraje významnou roli ze strany dobrovolníků emoční podpora klientům.

7. Empirická část

Nyní přecházím k samotnému výzkumu, při němž jako metodologický postup použiji kvalitativní výzkum.

Metody sběru dat:

- **Studium odborné literatury** – publikace, odborné časopisy, studie, výzkumy, webové stránky
- **Polostandardizované rozhovory**
 - s představiteli všech zkoumaných organizací (ředitel nebo pracovník, který má na starosti lidské zdroje)
 - s představitelkou magistrátu města Teplice
 - s představitelkou krajského úřadu Ústeckého kraje
 - s ředitelkou dobrovolnického centra v Ústí nad Labem
- **Analýza dokumentů** – ročenka Českého statistického úřadu, dokumenty místní samosprávy, interní dokumenty organizací, zákony a vyhlášky

7.1 Metoda výběru vzorku

Populací je soubor nestátních a státních neziskových organizací v okrese Teplice, působících v oblasti sociálních služeb. Takto zaměřených nestátních organizací, je v okrese 35. Státních organizací je 13. Ze všech neziskových organizací, které na Teplicku působí v oblasti sociálních služeb, vyloučím ty, které pracují s dobrovolníky. Zaměřuji se na takové organizace, které s dobrovolníky nespolupracují a budu se snažit zjistit, proč tomu tak je.

Vzhledem k tomu, že vzorek, který budu zkoumat, má reprezentovat přesně definovanou populaci, tedy organizace, pracující v sociálních službách a nespolupracující s dobrovolníky, není možné vzorek vybírat náhodně. Zkoumaný vzorek bude proto vybrán prostřednictvím nepravděpodobnostní techniky výběru, konkrétně použiji účelový výběr. Jelikož populace není příliš velká a také na mnoho organizací není možné nalézt elektronický kontakt a také nelze zjistit, zda některé z nich nejsou zrušeny, vyberu z těch, které se mi ozvou a nebudou

spolupracovat s dobrovolníky, celkem deset. Pět organizací bude nestátních a pět státních, aby byl vyvážený poměr a umožnil mi srovnávání. Nejedná se o teoretický výběr, protože to není na základě teorie. Spíše jde o zjištění. Jak píše Silverman, tento výběr ilustruje charakteristiku nebo proces, o který se zajímáme (Silverman, 2005: 116). Pro mne je důležité, aby organizace splňovaly dvě podmínky – práce v sociálních službách a nespolupráce s dobrovolníky.

Následující tabulka má za cíl všech 35 nestátních neziskových organizací v oblasti sociálních služeb na Teplicku, roztrždit podle oblasti činnosti.

Tabulka 3. Nestátní neziskové organizace z oblasti sociálních služeb v okrese Teplice dle činnosti

Péče o děti a mládež	16
Péče o rodinu	4
Služby handicapovaným	6
Služby pro starší občany	3
Pomoc uprchlíkům a lidem bez domova	3

Zdroj: vlastní zpracování

Péče o děti a mládež – celkem 16 organizací (zařazena i mateřská centra a dětské kluby)

Péče o rodinu – celkem 4 organizace (sdružení zaměřená na rodinu, včetně jedné manželské poradny)

Služby handicapovaným – 6 (včetně pomoci onkologicky nemocným lidem)

Služby pro starší občany - 3

Pomoc uprchlíkům a lidem bez domova – 3 (zařazena organizace na pomoc drogově závislým). Z čehož jedna je pro drogově závislé, druhá je pro anonymní alkoholiky a třetí pro pomoc ženám a dívkám, které se žíví prostitucí.

Jednu z organizací bohužel nebylo možné dohledat.

Tabulka 4. Státní neziskové organizace z oblasti sociálních služeb v okrese Teplice dle činnosti

Péče o děti a mládež	9
Služby handicapovaným	1
Služby pro starší občany	3

Zdroj: vlastní zpracování

Z nestátních neziskových organizací jsem oslovila všechny ty organizace, na které jsem našla kontakt ve formě telefonu či elektronické pošty. Takových organizací bylo celkem dvacet pět. U zbylých deseti organizací se toto říci nedá. Z vybraných dvaceti pěti organizací, mi odpovědělo sedmnáct z nich, přičemž s dobrovolníky nespolupracovalo celkem osm organizací. Bohužel krátce před realizací rozhovorů jsem zjistila, že z toho dvě organizace již ukončily činnost. Zbylých devět organizací mi odpovědělo, že s dobrovolníky spolupracuje.

Ze státních neziskových organizací jsem kontaktovala jedenáct. Bohužel odpověď jsem obdržela pouze od šesti z nich. Pět z nich s dobrovolníky nespolupracuje a jedna organizace ano.

Na základě výše uvedeného je patrné, že ochota jak od státních, tak od nestátních neziskových organizací ohledně odpovídání, respektive ochoty přispět k mému výzkumu, nebyla velká. Oba druhy organizací, tedy jak nestátní, tak příspěvkové, jsou na tom podobně. U obou mi odpověděla zhruba polovina dotazovaných. U nestátních neziskových organizací je možné, že některé z nich již ukončily svou činnost, ale tuto skutečnost je velice obtížné dohledat. Co se týče ochoty respektive spolupráce organizací s dobrovolníky, tak můžeme sledovat, že u nestátních neziskových organizací převažují takové, které s dobrovolníky spolupracují, naopak u příspěvkových organizací je patrné, že většina z nich s dobrovolníky nespolupracuje, což odpovídá mému předpokladu v úvodu této práce.

7.2 Organizace zahrnuté do vzorku

V této části popíši organizace, které jsem zahrnula do vzorku a které projevily ochotu spolupracovat. Organizace jsem se snažila vybírat tak, aby se od sebe pokud možno odlišovaly svým zaměřením. Tímto zaměřením je myšlena např. práce s dětmi a mládeží, práce se seniory, práce se sociálně vyloučenými lidmi apod. U nestátních neziskových organizací se mi tento úkol podařilo splnit, u státních téměř také. Pouze dvě organizace jsou zaměřeny stejně, a to na práci s dětmi a mládeží. Nicméně, jak uvidíme dále, tato skutečnost mě nasměrovala k jednomu zajímavému zjištění. Na následujících řádcích popíši vybrané organizace, přičemž pro lepší orientaci je rozdělím na státní a nestátní organizace.

Nestátní neziskové organizace

Občanské sdružení Focus Teplice

Jedná se o sdružení sídlící v Teplicích, které spolupracuje s Domem dětí a mládeže Teplice (DDM) na programech prevence sociálně patologických jevů, drogové prevenci a na resocializaci a zaměstnávání ohrožených skupin mládeže. Sdružení sídlí v budově DDM Teplice. V této organizaci jsem zároveň působila v rámci své odborné praxe a to ve dnech od 19.10.2009 do 19.11.2009. Samotná praxe byla také koncipována tak, abych dosáhla cílů, které si kladu v rámci této diplomové práce. Při spolupráci s touto organizací mne velmi potěšil vstřícný a ochotný přístup pracovníků sdružení ke mně a jejich zájem poskytnout mi veškeré informace, které jsem žádala. Velice pozitivním poznatkem pro mě bylo, že jsem měla možnost nahlédnout do každodenní činnosti organizace a také, že jsem se mohla podílet na chodu organizace, včetně možnosti poskytování informací klientům z řad mládeže, jako např. poskytnutí kontaktů na vysoké školy nebo na agenturu zprostředkující práci v zahraničí. Mou praxi v organizaci vedla slečna Hamplová, vedoucí Informačního centra, která mi zároveň poskytla rozhovor pro tuto práci.

Co se týče činnosti organizace, v roce 2000 Focus zprovoznil v DDM poradenskou a informační agenturu „Informační centrum mládeže“. Focus přímo navazuje na systém práce zájmové, výchovné a vzdělávací teplického DDM, již přímo i nepřímo podporuje a rozvíjí se zřetelem na program Vzdělávacího a konzultačního střediska DDM. Sdružení samostatně vypracovává a organizačně zajišťuje projekty, které se vztahují k prevenci nežádoucích jevů. Dále v rámci programu zaměstnávání dlouhodobě nezaměstnatelné mládeže v součinnosti s DDM Teplice vytváří za podpory úřadu práce Teplice nové pracovní příležitosti v rámci

obecně prospěšných prací. V roce 2001 podalo sdružení tři projekty se zaměřením na integraci romského etnika, včetně podpůrného projektu Nadace pro rozvoj občanské společnosti, "Gabriel". Organizace je financována vícezdrojově. Největší část financí je poskytována od státu prostřednictvím dotací. Organizace také dostává sponzorské dary a má příjem z vlastní činnosti (Občanské sdružení Focus, 2010).

Občanské sdružení Alenka

Toto sdružení je velmi malé, má pouze čtyři členy, kterými jsou rodiče dětí, postižených autismem. Sdružení sídlí v Teplicích v bytě jedné ze zakladatelek. Organizace vznikla v roce 2007 a vzhledem k tomu, že se jedná o velmi malé sdružení, které neprodukuje žádné velké projekty, je financováno pouze ze svých vlastních zdrojů. Organizaci to pro své činnosti stačí. Co se týče činností, které sdružení vykonává, tak především pomáhá všem rodičům, které mají takto postižené děti. Pomoc spočívá v poradenství, sdružení také pořádá přednášky o autismu, na svých webových stránkách poskytuje informace o autismu, provozuje on-line poradnu a jedna z členek sdružení také vydala knihu o autismu. (<http://www.alenka-os.cz/odkazy.html>, cit. 9. 4. 2010). Rozhovor pro tuto práci mi poskytl jeden ze členů, pan Ing. Pavlišťík.

Svaz tělesně postižených v České republice, o.s., okresní organizace

Svaz tělesně postižených v České republice, o.s., je nestátní neziskovou organizací s celostátní působností, jejímž základním cílem je všestranně podporovat a hájit specifické potřeby a zájmy svých členů a dalších tělesně postižených občanů bez ohledu na rozsah jejich postižení. Organizace poskytuje terénní asistenční službu v oblasti sociálně právního poradenství pro zdravotně postižené děti, mládež a dospělé. Také zajišťuje sportovní a rehabilitační aktivity pro zdravotně postižené občany (Přehled činnosti svazu, 2009). Jedná se o malou organizaci, která má tři členy - předsedu a dva pracovníky, kteří pracují na základě dohody o provedení práce. Je to organizace, která v Teplicích působí od roku 2002. Nicméně, Svaz tělesně postižených v České republice působí již od roku 1949 a v roce 1989 se rozpadl na jednotlivé zájmové organizace. Organizace je financována vícezdrojově, přičemž většinu financí tvoří dotace od kraje a sponzorské dary (Rozhovor 10). Rozhovor mi poskytl předseda sdružení, pan Kromsían.

Oblastní charita Teplice

Tato organizace patří pod Diecézní charitu Litoměřice, která je samostatnou právníkou osobou dle Kodexu kanonického práva a součástí římskokatolické církve. Diecézní charita Litoměřice byla zřízena diecézním biskupem dne 4. 11. 1991. Oblastní charita Teplice provozuje občanskou poradnu a také dva domy Agapé. Dům Agapé I. poskytuje pomoc matkám s dětmi v tísní a mladým lidem bez zázemí při startu do života. Zařízení nabízí těmto lidem, kteří se ocitli v obtížné životní situaci časově omezené zázemí. Kapacita zařízení je 20 lůžek. Dům Agapé II. je azylový dům pro rodiny s dětmi v tísní. Kapacita je 30 bytů.

Organizace má šestnáct stálých zaměstnanců a externí pracovníky, pracující na základě dohody o provedení práce. Organizace vznikla v roce 2000. Její vznik vycházel z aktuálních potřeb regionu. (www.dchltm.cz/, cit. 12. 4. 2010). Organizace je financována vícezdrojově, přičemž největší část, asi 60% představují dotace od ministerstva práce a sociálních věcí (MPSV). 30% financí poskytuje kraj a zbytek pokrývají dary (Rozhovor 2). Rozhovor mi poskytl ředitel organizace, pan Mgr. Majerák.

Liga na ochranu lidské důstojnosti, o.s.

Toto je pobočka mezinárodní organizace, která má zároveň více poboček po České republice. Celkem pracuje pro organizaci asi třicet lidí. Hlavními cíli organizace jsou ochrana práv zahraničních občanů, žijících v České republice (včetně občanů ze zemí EU), nápomoc ve společenské integraci těchto občanů a konkrétní pomoc lidem v nouzi. Liga např. v roce 2008 a 2009 vyslala materiální pomoc rodinám s dětmi do enkláv v Kosovu. Jednalo se o nákup hraček, oblečení a počítačů. Liga také pořádá vzdělávací kurzy pro děti a mládež (Mezinárodní liga provedla v roce 2009 ve Varně v Bulharsku, kurz anglického a ruského jazyka a kurz „Diplomacie pro mládež“ - společně s orgány OSN. Na tyto akce se mohou hlásit i děti od 15 do 23 let z ČR. Pobyt je dotován. Liga také zprostředkovává obchodní kontakty. Vyhledává vhodné partnery v zemích, kde působí národní ligy. (<http://www.humandignity.eu>, cit. 30. 3. 2010). Organizace vznikla v roce 2007. Má jen vlastní zdroje, nepřijímá dotace. Ani nemá zřízený účet. Pořádá spíše nárazová, jednorázové akce Organizace vítá pomoc spíše vlastní silou, nežli finanční (Rozhovor 3). Rozhovor mi poskytl předseda organizace, Dr. Trhlík.

Státní neziskové organizace

Dům dětí a mládeže „Sluníčko“ Duchcov (DDM Duchcov)

Dům dětí a mládeže Cvrček, Krupka (DDM Krupka)

Obě organizace patří pod ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy. Jsou to školská výchovná zařízení pro výchovu mimo vyučování. Domy dětí a mládeže spadají do širší skupiny, kterou jsou střediska pro volný čas dětí a mládeže. Domy dětí a mládeže jsou prvním typem těchto středisek. Školská výchovná zařízení se dělí na střediska pro volný čas dětí a mládeže, školní družinu, školní klub a školní knihovnu a domov mládeže. Dle zákona č. 76/1978 Sb., o školských zařízeních, plní střediska pro volný čas dětí a mládeže výchovně vzdělávací a rekreační funkci. Své služby může středisko poskytovat za úplatu. (Zákon č. 76/1978, §19). Činnost střediska se uskutečňuje ve více oblastech zájmového vzdělávání nebo se zaměřuje na konkrétní oblast zájmového vzdělávání. Středisko může poskytovat metodickou, odbornou, případně materiální pomoc účastníkům zájmového vzdělávání nebo také školám či školským zařízením. Střediska zpravidla vykonávají činnost po celý školní rok, a to i ve dne, kdy neprobíhá školní vyučování. Činnost střediska je určena pro děti, žáky, studenty, pedagogické pracovníky nebo popřípadě další osoby. Nehledí se na místo jejich trvalého pobytu nebo jiné podmínky. O tom, zda bude účastník k činnosti střediska přijat, se rozhoduje na základě písemné přihlášky (Vyhláška č. 74/2005, §5).

DDM Duchcov je příspěvkovou organizací Ústeckého kraje a má devět zaměstnanců. Organizace vznikla v roce 1991. Organizace je financována vícezdrojově. Převažujícím zdrojem jsou dotace od kraje, dalšími zdroji jsou vlastní příjmy, sponzorské dary a příspěvky od města (Rozhovor 7). Rozhovor pro tuto práci mi poskytla ředitelka organizace, paní Mgr. Eva Hrbáčková.

DDM Krupka je příspěvkovou organizací, jejíž zřizovatel je město Krupka. Má také devět zaměstnanců a dvacet tři externích. Organizace vznikla v roce 1990. Většinu zdrojů tvoří příspěvky ze státního rozpočtu. Dalšími zdroji jsou příspěvky od města Krupka, dále příjmy z vlastní činnosti a sponzorské dary (Rozhovor 6). Rozhovor mi poskytla také ředitelka organizace, paní Hejná.

Ústav sociální péče Háj u Duchcova

Organizace poskytuje tyto sociální služby: domov pro osoby se zdravotním postižením a týdenní stacionář. Posláním domova pro osoby se zdravotním postižením je poskytovat pobytové sociální služby osobám se zdravotním postižením, přičemž se činnost zaměřuje na jejich individuální potřeby, podporu a pomoc, kterou potřebují při plnění svých potřeb a osobních cílů. Usilovat o co největší míru osamostatnění a sociální začleňování uživatelů. Týdenní stacionář naplňuje poslání prostřednictvím pobytové sociální služby poskytovat osobám, která mají sníženou soběstačnost z důvodu zdravotního postižení, pravidelnou pomoc jiné fyzické osoby. Uživatel je veden k úplné nebo částečné samostatnosti a schopnosti řešit svou nepříznivou sociální situaci, a to s ohledem na jeho individuální potřeby.

Ústav sociální péče poskytuje své služby osobám od 3 let věku s lehkou, střední, středně těžkou a úplnou závislostí na pomoci jiné fyzické osoby. Uživatelé služeb jsou lidé, kteří v důsledku snížené soběstačnosti v základních životních a osobních potřebách, potřebují částečnou či úplnou pomoc v důsledku jejich mentálního, smyslového nebo zdravotního postižení a není možné, aby zůstali ve svém přirozeném prostředí.

Organizace poskytuje tyto služby: ergoterapie, vzdělávání klientů, fyzioterapie, pracovní terapie, ubytování, kulturní zázemí, plnění povinné školní docházky, podpora zaměstnávání, zájmové kroužky. Zajímavé je podporované bydlení, které má charakter domácího prostředí.

Tuto organizaci osobně velmi dobře znám, neboť jsem v ní působila také v rámci odborné praxe během bakalářského studia, zaměřeného na sociální práci. Organizace je příspěvkovou organizací Ústeckého kraje, má 67 zaměstnanců a vznikla v roce 1996. Organizace je financována vícezdrojově. 48% příjmů tvoří tržby z prodeje služeb, 42% činí dotace od státu na sociální služby, 10% činí příspěvek od zřizovatele (Ústav sociální péče Háj u Duchcova, 2009). Rozhovor mi poskytla paní Mgr. Kosejková, vedoucí volnočasového úseku.

Domov důchodců Dubí

Předmětem činnosti organizace je poskytování sociálních služeb. Jejich rozsah je vymezen v rozhodnutí o registraci poskytovatele sociálních služeb dle zákona č. 108/2006 sb., o sociálních službách, v platném znění. Hlavním posláním organizace, je poskytování pobytových sociálních služeb osobám, které dosáhly věku rozhodného pro přiznání starobního důchodu. Prostřednictvím poskytované služby domov důchodců vytváří laskavé a klidné prostředí, s cílem zkvalitnit uživatelům život a naplnit jejich bio-psychosociálně a

spirituální potřeby. Služby jsou poskytovány lidem, kteří vzhledem ke svému věku a trvalé změně zdravotního stavu potřebují péči nebo pomoc druhé osoby. V neposlední řadě jsou služby poskytovány osobám, které dosáhly důchodového věku a potřebují péči, kterou jim nemůže zajistit rodina, ani pečovatelská služba či jiná služba sociální péče. Součástí služby je poskytnutí bydlení v bytě, který pro uživatele představuje domov.

Cílovými skupinami uživatelů jsou osoby, které dosáhly věku rozhodného pro přiznání starobního důchodu a které z důvodu věku a snížené soběstačnosti vyžadují převážnou ošetrovatelskou péči a pravidelnou pomoc při všech životních úkonech. Další skupinou jsou osoby, které dosáhly věku rozhodného pro přiznání starobního důchodu a které v důsledku stáří, chronické choroby a chronického duševního onemocnění potřebují soustavnou obslužnost a ošetrovatelskou péči. Poslední skupinou jsou osoby, které dosáhly věku rozhodného pro přiznání starobního důchodu a jejichž celkový zdravotní stav je takový, že nepotřebují soustavnou péči. Osoby, jejichž zdravotní stav a věk umožňuje vést poměrně samostatný život ve vhodných podmínkách (www.dddubi.cz, cit. 16. 2. 2010).

Také tato organizace je příspěvková organizace Ústeckého kraje a byla zřízena v roce 2002. Organizace má 70 zaměstnanců a je financována z více zdrojů. Největší zdroj tvoří úhrady od uživatelů služeb, další zdroj jsou dotace od MPSV. Nejmenší zdroj tvoří příspěvek od kraje (Rozhovor 9). Rozhovor mi poskytl ředitel organizace, pan PhDr. Zeman.

Dětský domov a základní škola praktická, Duchcov

Součástí zařízení je dětský domov, základní škola praktická, praktická škola, školní jídelna, školní družina. Dětský domov zajišťuje výchovnou, hmotnou a sociální péči mládeži, která ze závažných důvodů nemůže být vychovávána ve vlastní rodině, nemůže být osvojena nebo umístěna v jiné formě náhradní rodinné péče. Účelem poskytování služeb, je zajistit nezletilým osobám, které jsou zpravidla ve věku od 3 do 18 let, případně zletilým osobám do 19 let, řádné výchovy a vzdělávání. Také je možno poskytovat zaopatření zletilé nezaopatřené osobě po ukončení výkonu ústavní výchovy, připravující se na budoucí povolání, nejdéle však do věku 26 let.

Praktická škola umožňuje žákům se speciálními vzdělávacími potřebami, které pramení ze snížené úrovně jejich rozumových schopností a žákům, kteří mají více vad, doplnění a rozšíření všeobecného vzdělání dosaženého v průběhu plnění povinné školní docházky a

osvojení vědomostí a dovedností, které jsou potřebné pro výkon jednoduchých činností profesních oblastech i v každodenním životě.

Základní škola praktická a základní škola speciální poskytuje základní vzdělání žákům s lehkým mentálním postižením, které vede k tomu, aby si žáci osvojili potřebné strategie učení a na tomto základě byli motivováni k celoživotnímu učení, tj. učit se tvořivě myslet a řešit přiměřené problémy, účinně komunikovat a spolupracovat, chránit své fyzické i duševní zdraví, vytvořené hodnoty a životní prostředí, být ohleduplní a tolerantní k jiným lidem, k odlišným kulturním a duchovním hodnotám, poznávat své schopnosti a reálné možnosti a uplatňovat je spolu s osvojenými vědomostmi a dovednostmi při rozhodování o své další životní dráze a svém profesním uplatnění. Škola také poskytuje vzdělávání žákům se středně těžkým mentálním postižením (Dětský domov, 2009).

Organizace je příspěvkovou organizací Ústeckého kraje. Počet zaměstnanců v obou zařízeních činí 75. V roce 1950 vznikla škola a v roce 1960 vznikl dětský domov. Organizace je z 99% financována příspěvkem od kraje. Zbylé financování pokrývají sponzorské dary (Rozhovor 8). Rozhovor mi poskytla ředitelka organizace, paní Mgr. Stádníková.

8. Výsledky empirické části

Obsahem této kapitoly je zodpovězení výzkumných otázek, které vycházejí z cílů této práce. První část kapitoly je zaměřena na první dílčí cíl, kterým je snaha zjistit, zda existují rozdíly mezi nestátními neziskovými organizacemi a mezi příspěvkovými organizacemi v okrese Teplice v přístupu k dobrovolnictví. Dále zjišťuji, zda je něco, co tyto organizace od sebe odlišuje nebo zda jsou stejné. Druhá část kapitoly sleduje druhý cíl, tedy jaké existují bariéry dobrovolnictví ve zkoumaných organizacích. Ve třetí části, jež vychází ze třetího cíle, zjišťuji, zda existují v bariérách pro práci s dobrovolníky nějaké faktory, které přímo souvisí s okresem Teplice, jako je konkrétní ekonomická a sociální situace, postoj magistrátu města Teplice vůči neziskovým organizacím, postoj krajského úřadu Ústeckého kraje k neziskovým organizacím, pravidla či nařízení v okrese a spolupráce dobrovolnického centra v Ústí nad Labem s organizacemi v okrese Teplice. Ve čtvrté části dám do souvislosti názory na dobrovolnictví a parametry organizací.

V první, druhé a čtvrté části této kapitoly vycházím z rozhovorů s představiteli zkoumaných organizací. Ve třetí části vycházím z rozhovorů s představitelkou magistrátu města Teplice, dále s představitelkou krajského úřadu Ústeckého kraje a také s ředitelkou dobrovolnického centra v Ústí nad Labem. Ve třetí části také vycházím z analýzy dokumentů.

Dotazníky k rozhovorům s představiteli neziskových organizací jsem koncipovala tak, že jsou rozděleny do tří hlavních částí. V úvodu rozhovoru se snažím zjistit informovanost organizací ohledně dobrovolnictví, v další části chci zjistit jejich postoje k dobrovolnictví a ve třetí části, té nejdůležitější, zjišťuji, zda existují nějaké bariéry v přístupu k dobrovolnictví, popř. o jaké bariéry se jedná.

Cílem dotazníků pro rozhovory s představitelkami magistrátu města Teplice a krajského úřadu, bylo zjistit, jaký mají tyto instituce přístup k nestátním neziskovým organizacím a zda je nějak podporují. Nejprve ztíšťuji postoj vůči nestátním neziskovým organizacím a dále mě zajímá, zda tyto organizace nějak podporují, pokud ano, jak je podporují, jak často, které organizace podporují, zda mají nějaká pravidla, nařízení či vyhlášky, upravující otázku neziskových organizací.

Hlavním cílem dotazníku pro dobrovolnické centrum v Ústí nad Labem, bylo zjistit, zda organizace spolupracuje s organizacemi v okrese Teplice a pokud ano, o jakou spolupráci se

jedná a jak ji dobrovolnické centrum hodnotí. V úvodu rozhovoru zjišťuji, s jakými organizacemi dobrovolnické centrum spolupracuje a o jaké formy spolupráce se jedná. Také mne zajímá, zda centrum spolupracuje s magistrátem města Ústí nad Labem, s krajským úřadem nebo s magistrátem města Teplice.

Na začátku analýzy dat rozhovorů jsem provedla otevřené kódování, abych analyzovaný text rozdělila na jednotky, kterým jsem přidělila kódy a následně vytvořila kategorizaci jednotlivých kódů. Dále jsem použila analytické techniky zakotvené teorie, kterými jsou axiální kódování a selektivní kódování. Použila jsem je proto, že jsou dle Švaříčka nejpropracovanějším návodem, jak zacházet s kvalitativními daty (Švaříček, 2007: 231). Tyto techniky jsou vzhledem k cíli mé práce, nejvhodnější. Axiální kódování mi pomohlo data utřídit, abych s nimi mohla dále pracovat. Následně jsem použila selektivní kódování, které zahrnuje výběr jedné klíčové kategorie, kolem níž se organizuje analytický příběh. Jedná se o kategorii, která v paradigmatickém modelu tvoří jev. V mém případě je tímto jevem „nespolupráce s dobrovolníky“. Selektivní kódování mi také napomohlo nalézt opakující se vztahy mezi vlastnostmi a dimenzemi kategorií.

8.1 Přístup neziskových organizací k dobrovolnictví

Tato část kapitoly se zaměřuje na rozdíly mezi nestátními neziskovými organizacemi a příspěvkovými organizacemi v přístupu k dobrovolnictví. Cílem je zjistit, zda existují rozdíly mezi nestátními neziskovými organizacemi a příspěvkovými organizacemi v okrese Teplice v přístupu k dobrovolnictví a zjistit, zda je něco, co je odlišuje nebo zda jsou stejné.

Rozdíly mezi organizacemi budu zjišťovat na základě následujících kritérií:

- informovanost organizací ohledně dobrovolnictví
- jak organizace chápou dobrovolnictví
- jakou mají zkušenost s dobrovolníky
- postoj k dobrovolnictví
- zda organizace vyhledávají dobrovolníky
- zda vítají pomoc dobrovolníků
- názor, zda má zaměření organizace vliv na možnou spolupráci s dobrovolníky
- názor, proč organizace nespolečně spolupracuje s dobrovolníky

Příspěvkové organizace

Abych se dozvěděla, jak jsou organizace informované ohledně dobrovolnictví, zjišťovala jsem, zda vědí, co je to dobrovolnictví, jak by ho popsaly, zda znají zákon o dobrovolnické službě a zda znají Národní dobrovolnické centrum HESTIA. Co se týče informovanosti organizací, tak v podstatě všechny organizace ho popisují jako činnost, bez nároku na mzdu, což je hlavní charakteristika, kterou organizace pro dobrovolnictví uváděly. Dále bylo dobrovolnictví popisováno jako činnost lidí, kteří se v rámci empatie rozhodli, že budou pomáhat ostatním, kteří pomoc potřebují. Dobrovolnictví je také popisováno jako projev humanismu, či jako činnost lidí, kteří bezplatně pomáhají potřebným, jako jsou lidé v domovech důchodců či v zařízeních, poskytující sociální péči lidem se zdravotním postižením. Jedna z organizací uvedla, že většinou jsou dobrovolníci sdružováni v nějakém zařízení, jako jsou dobrovolnická centra, která dobrovolníky připravují na tuto činnost a registrují je. Tato organizace také uvádí, že by takto připravené dobrovolníky upřednostnila, nežli takové, kteří nikde registrovaní nejsou. Jako důvod je uváděno, že dobrovolnické centrum tyto lidi lépe prověřuje. Další organizace popisuje dobrovolnictví jako činnost, kdy člověk pracuje bez nároku na mzdu, pracuje v normálním či zkráceném pracovním úvazku a s organizací má smlouvu. Pro všechny organizace je důležité, že dobrovolnictví je činnost poskytována lidem, kteří tuto činnost potřebují. Nejčastěji je dobrovolnictví spojováno se zařízeními typu domov důchodců, ústavy sociální péče či nemocnice. Na základě zjištěných informací, je patrné, že organizace jsou ohledně dobrovolnictví dobře informované. Pouze jedna z organizací nezná zákon o dobrovolnické službě. Národní dobrovolnické centrum HESTIA znají tři z pěti organizací. Tři z pěti organizací také vědí, na koho se obrátit v případě, že by chtěli vyhledat dobrovolníky.

Všechny organizace považují dobrovolnictví obecně za velmi užitečnou činnost a pro všechny organizace znamená dobrovolnictví potřebnou činnost. Nicméně, pouze tři z dotazovaných organizací projevily o dobrovolnictví opravdový zájem, tedy že by dobrovolníky ve své organizaci chtěli. Zbylé dvě organizace i přesto, že považují dobrovolnictví za užitečnou a potřebnou činnost, tak z jejich postoje bylo patrné, že se k této věci staví pasivně a dobrovolnictví nijak aktivně neřeší. Co se týče zkušenosti organizací s dobrovolníky, v žádné z organizací nikdy dobrovolník¹⁰ nepůsobil. V domově důchodců nemají vůbec s dobrovolníky zkušenost, V domech dětí a mládeže mají takovou zkušenost, že

¹⁰ Nehledě na krátkodobou výpomoc rodinných příslušníků zaměstnanců či rodičů klientů.

před několika lety u nich existovala pouze jednorázová výpomoc rodičů nebo dětí zaměstnanců. V dětském domově neměli ještě žádného dobrovolníka. V ústavu sociální péče měli před několika lety jednoho dobrovolníka, což byla starší žena, doporučená z organizace Červený kříž. Tato spolupráce však trvala pouze několik dní, neboť dobrovolnice zjistila, že na tuto činnost nemá dostatek času.

Jako důvody, proč organizace s dobrovolníky nespolupracují, byly uváděny tyto. Oba domy dětí a mládeže uvedly jako hlavní důvod legislativní bariéru. Další tři organizace uvedly jako důvod nespolupráce, nezájem dobrovolníků. Všechny organizace by pomoc dobrovolníků uvítaly. Největší zájem projevil domov důchodců, ústav sociální péče a DDM Duchcov. Ani jedna z dotazovaných organizací v současné době dobrovolníky nevyhledává. Vzhledem k tomu, že všechny organizace mají k dobrovolnictví pozitivní přístup, zajímalo mě, proč dobrovolníky nevyhledávají. U domů dětí a mládeže je bohužel velký problém s legislativou, která jim ve spolupráci s dobrovolníky brání. Konkrétně mi bylo řečeno, že touto bariérou je zákoník práce, který říká, že každému, kdo pro organizaci pracuje, musí být vyplacena mzda. Na základě rozhovoru s ředitelkou dobrovolnického centra v Ústí nad Labem, jsem však zjistila, že přestože pro domy dětí a mládeže, je legislativa hlavní bariérou, nejedná se o zákoník práce, nýbrž o školský zákon, který neumožňuje organizaci spolupracovat jinak, než na základě pracovního vztahu se zaměstnavatelem. V rámci dobrovolnictví se však pracuje pouze s pojmy „dobrovolná činnost“ a „dobrovolná služba“, nikoliv s pojmem „práce“. Ten do dobrovolnictví nepatří. V domově důchodců je problém s časem a velkým množstvím jiné práce. V ústavu sociální péče, je hlavním problémem také mnoho jiné práce a hlavně celkový přístup organizace k této otázce, kdy dobrovolnictví není prioritou. V dětském domově jsem zjistila, že se otázkou dobrovolnictví nikdy nezabývali, protože nemají tu potřebu a veškerou činnost zastanou zaměstnanci. Nicméně, pozitivem je, že čtyři z pěti organizací uvažují nad tím, že by v budoucnu začaly dobrovolníky vyhledávat. U organizací, které patří pod Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy (MŠMT), však musí být vyřešen problém s legislativou, u ostatních organizací především problém s časem se této činnosti věnovat. Na otázku, zda zaměření organizace může bránit ve spolupráci, jsem zjistila, že ani jedna z organizací si nemyslí, že by zaměření její činnosti mohlo bránit v možné spolupráci s dobrovolníky. Nicméně, u ústavu sociální péče a u dětského domova je třeba, aby byly v této oblasti dodržovány určité standardy. U dětského domova je třeba splňovat určité zákonem stanovené podmínky, jako je spolupráce pedagoga s dobrovolníkem, kdy pedagog by vždy musel být u dobrovolníka přítomen. Také by bylo třeba mít souhlas zákonného

zástupce dítěte, se kterým by dobrovolník pracoval. Dobrovolník by také musel předložit výpis z rejstříku trestů.

Nestátní neziskové organizace

Organizace popisují dobrovolnictví různě. Jako hlavní společná charakteristika, je uváděna činnost pro ostatní lidi. Dobrovolnictví je popisováno jako dobrovolná činnost, činnost z nadšení, bez nároku na mzdu. Dále je to činnost, kterou není schopná pokrýt komerční či státní sféra. Je to poskytování různých služeb pro neziskovou organizaci pod jejím vedením a v rámci jejího poslání. Dobrovolnictví je činnost, kterou lidé pomáhají ostatním. Jedna organizace vyzdvihla, že je to činnost, kterou dobrovolníci dělají hlavně pro sebe. Vyplňují si tím volný čas a také je to jistá forma odtrhnutí se od reality, která je typická tím, že každý někam spěcháme. Je to činnost, aktivní spolupráce s organizací, zejména zaměřených humanitárně. Dobrovolníci pomáhají poskytovat takové služby, které není schopen pokrýt stát. Jako zajímavou charakteristiku dobrovolnictví, považují tvrzení jedné z organizací, a to, že „aby dobrovolník pomáhal nějaké organizaci, je třeba, aby dostával odměnu, nejlépe finanční. I dobrovolník by měl být odměňován, aby byl motivován“. Zákon o dobrovolnické službě neznají tři organizace a Národní dobrovolnické centrum HESTIA neznají také tři organizace. V tomto směru jsou lépe informované příspěvkové organizace. Tři z organizací uvedly, že nevědí, kde by v případě nutné potřeby, dobrovolníky měly hledat.

Všechny organizace považují dobrovolnictví obecně za velmi užitečnou činnost. V tomto ohledu se shodují s přístupem příspěvkových organizací. Důvody, proč nestátní neziskové organizace považují dobrovolnictví za užitečnou činnost, jsou různé. Jedna z věcí je, že jsou oblasti, které stát plně nepokrývá, např. v rámci sociálních služeb. Dále, je dobrovolnictví uváděno jako přirozená věc, ale dle jedné z organizací, „s tím, jak je to dnes upraveno v zákonech, je to spíše komplikované, až zatěžující“. Další názor je takový, že dobrovolnictví je užitečné nejen pro potřebné, kterým je poskytováno, ale také pro samotné dobrovolníky. Jedna organizace uvedla, že i duše potřebuje přístav. To znamená, že tuto činnost člověk nemusí dělat, ale přesto ji dělá. Dobrovolnictvím se odřízne od racionálna. Jiná organizace uvádí, že jsou oblasti, které je třeba zabezpečit, jsou užitečné, ale není možné je z dostupných zdrojů financovat. Dobrovolnictví je potřeba pro určité oblasti. Pro samotné organizace dobrovolnictví znamená potřebnou činnost. Na otázku, jakou mají organizace zkušenost s dobrovolníky, jsem se dozvěděla, že dvě organizace mají s dobrovolníky zkušenost a tři

nemají žádnou. Organizace, které uvedly, že zkušenost s dobrovolníky mají, tuto zkušenost popisují jako velmi pozitivní. Nicméně, je třeba uvést, že jedna z těchto organizací, měla své dobrovolníky, ale druhá s nimi spolupracovala pouze přes spolupracující organizaci, která dobrovolníky poskytla. Jednalo se o spolupráci na jednorázové akci. Počet dobrovolníků činil zhruba třicet lidí. V organizaci, která měla své dobrovolníky, se však také stalo, že zde působili tzv. „pachatelé dobra“, kteří svým až příliš aktivním přístupem působili organizaci potíže a stalo se, že byl také potřeba zásah policie. Nicméně i přes tyto zkušenosti popisuje tato organizace spolupráci s dobrovolníky za pozitivní, neboť s ostatními dobrovolníky byla spolupráce dobrá. V této organizaci pomáhali studenti, důchodci, sami klienti a různí sympatizanti. Pomoc byla i dlouhodobá. Spolupráce s posledním dobrovolníkem skončila v roce 2009. Celkem u této organizace působilo zhruba deset dobrovolníků. Organizace, které nemají žádnou zkušenost s dobrovolníky, ji nemají proto, že žádný z dobrovolníků neprojevil zájem o spolupráci.

Na otázku, zda by mohlo zaměření organizace nějak bránit v možné spolupráci organizace s dobrovolníky, tři organizace uvádějí, že jejich zaměření nebrání spolupráci, nicméně je nutné, aby na začátku dobrovolník prošel nějaká školení a zapracoval se. Dvě organizace uvedly, že jejich zaměření „trochu“ brání spolupráci s dobrovolníky. Jedna z nich si myslí, že činnost, kterou vyvíjí, není pro potenciální dobrovolníky zajímavá. Druhá organizace uvádí, že by stále dobrovolníky neměli možnost využít. Organizace potřebuje dobrovolníky jen jednou až dvakrát do roka.

Na otázku, zda by organizace uvítaly pomoc dobrovolníků jsem zjistila, že tři z organizací by v současné době dobrovolníky uvítaly. Dvě by je neuvítaly. Jako důvod byl uveden u jedné z organizací takový, že rozsah činnosti organizace to nevyžaduje, že „dělají jen malé věci“. Nicméně, kdyby se v budoucnu zapojili do větších projektů, zájem by měli. Druhá organizace by dobrovolníky teoreticky uvítala, ale v praxi je situace jiná. Je uváděno, že organizace je plně personálně obsazena, otázka dobrovolnictví by musela být zapracována do standardů organizace, dále by organizace musela do dobrovolníků něco investovat a pro organizaci je také důležitá stabilita, tj. spolupráce s dobrovolníky by musela být pouze dlouhodobá právě kvůli zajištění stability v organizaci. Jako další bariéra je uváděn zákon o sociálních službách. Zajímavé je také zjištění, že pouze jedna z organizací si myslí, že město Teplice podporuje občanský sektor.

Pokud bych měla zhodnotit, zda existují rozdíly mezi nestátními neziskovými organizacemi a příspěvkovými organizacemi, tak zásadní rozdíl vidím v informovanosti. Velmi mne překvapilo, že u příspěvkových organizací je větší informovanost, tedy že je více organizací, které znají zákon o dobrovolnické službě a Národní dobrovolnické centrum. Z nestátních neziskových organizací tři organizace neznají zákon o dobrovolnické službě a tři neznají Národní dobrovolnické centrum. U příspěvkových organizací nezná pouze jedna organizace zákon o dobrovolnické službě a dvě neznají Národní dobrovolnické centrum. Také mě zaskočilo, že je více příspěvkových organizací nežli nestátních neziskových organizací, které vědí, kam se obrátit v případě hledání dobrovolníků. Tři příspěvkové organizace to vědí a naopak, tři nestátní neziskové organizace to nevědí.

Další rozdíl je v chápání dobrovolnictví, kdy je jako hlavní charakteristika ze strany nestátních neziskových organizací většinou uváděno, že se jedná o činnost, která nějakým způsobem doplňuje činnost státní či komerční sféry a také je u těchto organizací zmiňován přínos dobrovolnictví pro samotné dobrovolníky. U příspěvkových organizací je nejvíce zmiňováno dobrovolnictví jako činnost, bez nároku na mzdu a také jako činnost, patřící do sociálních služeb. Dobrovolnictví je spíše nahlíženo jako výpomoc k činnostem, které organizace poskytuje.

Co se týče postoje k dobrovolnictví, je stejné, že všechny neziskové organizace ho vnímají jako důležitou a potřebnou věc. Všechny organizace by pomoc dobrovolníků uvítaly. Nicméně, některým organizacím v tom brání např. legislativa nebo zaměření činnosti organizace. Opravdový zájem o dobrovolníky projevily tři nestátní neziskové organizace a tři příspěvkové organizace. V této otázce jsou na tom tedy stejně. Důvody, proč některé příspěvkové organizace neprojevily zájem o dobrovolníky jsou následující. U jedné organizace je to legislativa, druhá organizace jaksi vůbec o téma dobrovolnictví neprojevovala aktivní zájem. Nestátním neziskovým organizacím brání ve spolupráci s dobrovolníky především zaměření, resp. rozsah jejich činnosti. Co se týče zkušeností, neměly příspěvkové organizace žádné zkušenosti s dobrovolníky a jsou typické spíše tím, že mají jednorázové výpomoci od příbuzných či rodičů dětí v rámci DDM. Zkušenosti s dobrovolníky z nestátních neziskových organizací mají jen dvě organizace. Důvody nespolečné organizací s dobrovolníky, jsou různé. U domů dětí a mládeže se hovoří o legislativě. Ta byla zmíněna také ze strany oblastní charity. Dále je zmiňován nezájem ze strany dobrovolníků. Ani jedna z organizací v současné době nevyhledává dobrovolníky. U příspěvkových

organizací nebrání v možné spolupráci s dobrovolníky, zaměření organizace. Toto se u nestátních neziskových organizací dá říci jen o třech. Je třeba zdůraznit, že ačkoliv některé z organizací projevily zájem o dobrovolníky, tak nečiní žádné kroky k jejich vyhledávání a spíše zaujmají pasivní postoj a čekají, že se dobrovolníci objeví sami.

Výše uvedený výčet shodných a rozdílných postojů neziskových organizací pro větší přehlednost uvádím v následující tabulce.

Tabulka 5. Rozdíly a shody v přístupu k dobrovolnictví mezi NNO¹¹ a příspěvkovými organizacemi v okrese Teplice

Rozdíly	Shody
Informovanost	Kladný postoj k dobrovolnictví
Chápání dobrovolnictví	Nevyhledávání dobrovolníků
Zkušenost s dobrovolníky	Názor, že dobrovolnictví je důležité v sociálních službách a ve zdravotnictví
Vliv zaměření organizace na možnou spolupráci s dobrovolníky	Vítání pomoci dobrovolníků
	Důvody nespolupráce

Zdroj: vlastní výzkum

8.2 Bariéry dobrovolnictví v nestátních neziskových organizacích a v příspěvkových organizacích okrese Teplice

Tato část kapitoly vychází ze druhého cíle této práce, kterým je zjistit, jaké jsou bariéry dobrovolnictví v příspěvkových organizacích a v nestátních neziskových organizacích. Vzhledem k tomu, že již dříve realizované výzkumy, o kterých se v této práci zmiňuji, také zjišťovaly, zda existují nějaké bariéry ve zvolených organizacích, vycházela jsem v rozhovorech z existence bariér, které zjistily právě tyto dva výzkumy. Snažila jsem se tedy dozvědět, zda tyto bariéry také figurují v organizacích, které zkoumám. Na základě tohoto cíle jsem

¹¹ Nestátní neziskové organizace

koncipovala otázky pro rozhovor tak, abych zjistila, zda existují v organizacích pro práci s dobrovolníky zmíněné bariéry. Z realizovaných rozhovorů vyvstaly další, bariéry, které v těchto výzkumech nefigurují. Za hlavní bariéru nespolupráce organizací s dobrovolníky, považují pasivitu při vyhledávání a získávání dobrovolníků. Bariéry, které vycházejí ze zmiňovaných výzkumů jsou:

- Nábor nových dobrovolníků
- Potíže s řízením dobrovolníků
- Nedostatečné řízení činnosti dobrovolníků
- Nezájem o dobrovolníky
- Obavy z rizika úrazu
- Obavy ze zneužití klienta dobrovolníkem
- Nedůvěra v čestné motivy dobrovolníka
- Pracovní vytíženost současných pracovníků
- Nedostatek informací o dobrovolnictví
- Názor, že u nás nejsou zájemci o dobrovolnictví

Příspěvkové organizace

Oba domy dětí a mládeže uváděly jako hlavní bariéru nespolupráce s dobrovolníky, legislativu. Pouze legislativa neumožňuje domům dětí a mládeže spolupracovat s dobrovolníky. Tyto organizace argumentovaly tím, že se musejí řídit zákoníkem práce, který říká, že všichni, kdo pro organizaci pracují, musí mít pracovní smlouvu či dohodu o provedení práce. Každému, kdo pro organizaci pracuje, náleží mzda. Nicméně, domy dětí a mládeže po celé republice o tomto problému vědí a snaží se ho vyřešit. Zástupkyně DDM Duchcov působí v koordinační radě DDM, která komunikuje s MŠMT a snaží se tento problém změnit, protože hodně domů dětí a mládeže by dobrovolníky chtělo. Je zde tedy snaha o to, aby se zákon změnil. V souvislosti s tímto problémem mi ředitelka DDM Krupka poskytla dopis, který jí zaslala členka mezirezortního koordinačního výboru, která zastupuje severočeské domy dětí a mládeže. Výsledkem práce tohoto výboru by mělo být zlepšení podmínek pro práci dobrovolníků, včetně vyhlášení grantového řízení, otevřeného i příspěvkovým organizacím. V dopise je uvedeno, že téma dobrovolnictví je v domech dětí a mládeže velmi specifické a ředitelce DDM Krupka je nabízena příležitost ovlivnit změny k lepšímu, a to tak, že má vyplnit dotazník, týkající se tohoto tématu.

Jako další bariéra je u obou domů dětí a mládeže uváděno řízení dobrovolníků, na které nahlízejí zástupkyně obou organizací jako na velmi náročné, protože vždy je třeba, aby se dobrovolníkovi věnoval alespoň jeden člověk. Kromě toho je třeba vytvořit plán, obsahující náplň činnosti dobrovolníka. Další velkou bariérou, jak uvádí DDM Krupka, je riziko úrazu, protože jestliže není zaměstnanec pojištěn, je to velký problém. Totéž platí u dobrovolníka. Další bariérou u těchto dvou organizací, je nábor dobrovolníků. Důvodem je domněnka, že dnes nechce nikdo dělat nic zdarma. Ze strany DDM Duchcov, je zájem spolupracovat s partnerem v Německu, se kterým tato organizace začíná vytvářet velký projekt. To by pro organizaci byla možnost, jak spolupracovat s dobrovolníky. Ti by mohli u DDM Duchcov vypomáhat, jakožto členové této organizace z Německa. DDM Krupka je toho názoru, že dobrovolníci nejsou pro tuto organizaci až tak potřební, protože má své zaměstnance a také externí spolupracovníky. Mimo to, jsou zmiňováni také rodinní příslušníci, kteří občas vypomohou při jednorázových akcích organizace.

U dětského domova jsou bariéry takové, že v podstatě dobrovolníci nejsou zapotřebí. Veškerou práci plně zastanou zaměstnanci. Další bariérou je nedostatek času se této činnosti věnovat, tj. otázce dobrovolnictví a následně vyhledávání dobrovolníků. Dále je to pracovní vytíženost pracovníků organizace. Také zde trochu existují obavy ze zneužití klienta dobrovolníkem. Další bariéra, je dle organizace na straně dobrovolníků, protože neprojevují zájem se v organizaci angažovat.

U domova důchodců je hlavní bariéra nedostatek času věnovat se vyhledávání dobrovolníků. Nicméně je zde velký zájem s dobrovolníky spolupracovat. Ředitel organizace svůj zájem o spolupráci již dříve projevil tím, že oslovil vyšší odbornou školu se sociálním zaměřením a nabídl studentům tuto možnost. Bohužel však tato nabídka zůstala bez odezvy. Tím organizace ztratila motivaci dobrovolníky shánět. Organizace považuje celkově nábor dobrovolníků za problém, a to zvláště u takto specifické skupiny klientů - starých lidí. Organizace by však s dobrovolníky spolupracovat chtěla. Nemá však pro tuto činnost vyčleněného žádného pracovníka a vysvětluje, že není v časových možnostech organizace shánět a „přemlouvát“ dobrovolníky. Další bariérou u této organizace je, že dobrovolníky aktivně nevyhledává. Jako příčina je uváděn již zmíněný neúspěch v nabídce. Také je třeba říci, že otázka dobrovolnictví není prioritou organizace. Dobrovolnictví není uváděno jako nezbytné. Veškerou práci zastanou zaměstnanci, ale dobrovolnictví by pomohlo pro citové uspokojení klientů. Jako bariéru také organizace uvádí nezájem dobrovolníků o spolupráci.

Názor ředitele organizace je takový, že pokud by dobrovolník měl zájem, tak organizaci vyhledá.

Bariéry nespolupráce u ústavu sociální péče jsou následující. V první řadě je uváděno, že organizace má hodně jiné práce a na dobrovolnictví není čas. Také, stejně jako domov důchodců, uvádí tato organizace, že po předešlých selhaných pokusech, ztratila motivaci dobrovolníky vyhledávat. Dobrovolnictví není uváděno jako priorita organizace a také je uváděno, že organizace zatím neudělala žádné kroky k tomu, aby dobrovolníky získala. Nicméně dobrovolníky by organizace uvítala, a to stejně jako domov důchodců, k emocionálnímu naplnění klientů, kteří nemají možnost žít se svými blízkými. Organizace uvádí, že ví, kam se v případě potřeby o dobrovolníky, obrátit. Jako zdroj dobrovolníků je uváděno dobrovolnické centrum v Ústí nad Labem.

Pro přehlednost uvádím zjištěné bariéry u příspěvkových organizací v následující tabulce:

Tabulka 6. Bariéry u příspěvkových organizací

Bariéra	Počet organizací, u kterých se vyskytuje tato bariéra¹²
Legislativa	2
Pracovní vytíženost současných pracovníků	3
Nevyhledávání dobrovolníků	5
Nábor dobrovolníků	3
Obavy z rizika úrazu dobrovolníků	2
Řízení dobrovolníků	1
Názor, že dobrovolníci nejsou potřeba	2
Obavy ze zneužití klienta dobrovolníkem	2
Ztráta motivace díky selhaným pokusům	2
Dobrovolnictví není priorita vedení org.	2

Zdroj: vlastní výzkum

¹² U jednotlivých organizací se vyskytuje více bariér a tyto bariéry se mezi organizacemi prolínají. Není tedy možné, aby se součet bariér rovnal součtu organizací.

Jako bariéra na straně potenciálních dobrovolníků je uváděn nezáměr dobrovolníků. Názor, že dobrovolníci nemají zájem spolupracovat s organizací, uvádějí tři organizace.

Nestátní neziskové organizace

Svaz tělesně postižených uvádí jako hlavní, informační bariéru. Sdružení neví, kam by se mohlo obrátit v případě potřeby dobrovolníků. Podle sdružení by měla existovat určitá databáze dobrovolníků, která by byla rozčleněna jak podle okresů, tak podle krajů a měla by být pravidelně aktualizována. Toto by dle této organizace napomohlo neziskovým organizacím při hledání dobrovolníků. Organizace nevyhledává aktivně dobrovolníky a jak říká její předseda, ani nemá přehled, kde dobrovolníky vyhledávat. S tím také souvisí jeho názor, že nábor dobrovolníků je pro tuto organizaci problém. Jako další bariéra je uváděna ekonomická bariéra, což je myšleno jako bariéra na straně dobrovolníků. Předseda organizace zastává názor, že pokud dobrovolník nedostane za dobrovolnickou činnost žádnou finanční odměnu, pak není k této činnosti motivován.

Oblastní charita uvádí jako bariéru v možné spolupráci s dobrovolníky, současnou legislativu, která prý proces spolupráce dělá komplikovaným a zatěžujícím. Ředitel organizace si myslí, že „díky“ této legislativní zátěži mizí z dobrovolnické činnosti ona přirozená spontánnost dobrovolnictví. Další překážka je, že každý dobrovolník představuje pro organizaci potenciální náklady, protože je třeba se dobrovolníkovi věnovat. Pro organizaci je také důležitá stabilita. To znamená, že je pro organizaci nevýhodné spolupracovat s dobrovolníky jen krátkodobě. Také je k vykonávání dobrovolnické činnosti v této organizaci důležité vzdělání v humanitním směru, jelikož by dobrovolníci zastávali také roli poradců. Jako největší překážka v možné spolupráci s dobrovolníky je uváděna již zmíněná stabilita a jistota, která je pro organizaci důležitá. S tím souvisí investice času a peněz do dobrovolníka. Další bariéra je zatížení ostatních zaměstnanců a v neposlední řadě je třeba, aby dobrovolníci splňovali určité standardy. Ředitel organizace zastává názor, že proces spolupráce s dobrovolníky je zbytečně zatížen administrativou. „Stát to zatěžuje povinnostmi, které organizace zatěžují“. Dále je zde obava z rizika úrazu dobrovolníků, a proto organizace poskytuje školení o bezpečnosti práce i pro dobrovolníky. Co se týče důvěry v čestné motivy dobrovolníků, tak je organizace toho názoru, že toto záleží na člověku. Nejhorší jsou tzv. „pachatelé dobra“. Bariérou u této organizace je také to, že dobrovolníky aktivně nevyhledává. Vyhledává je pouze na krátkodobé akce, kterými jsou tříkrálové sbírky. V tomto případě však spolupracují se školami, které již tyto děti samy vyberou.

U občanského sdružení Alenka je hlavní bariéra nespolupráce s dobrovolníky skutečnost, že tuto spolupráci nevyžaduje povaha činnosti organizace. Je to malá organizace, která nepořádá žádné velké akce a jak jsem se dozvěděla, pro zajištění její činnosti, nejsou dobrovolníci zapotřebí. Pokud by organizace postupem času realizovala větší projekty, pak by o dobrovolníky zájem měla. Nicméně vzhledem k časové náročnosti dvou hlavních členek organizace, které jsou matky dětí, postižených downovým syndromem, toto v současné době není možné. Této organizaci se ještě žádný dobrovolník nenabídl.

Občanské sdružení Focus si myslí, že zaměření jejich organizace brání v možné spolupráci s dobrovolníky, protože se nezabývá tématy, která jsou momentálně aktuální. Vedoucí informačního centra pro mládež si myslí, že mladí lidé nemají potřebu pracovat v této sféře, kterou je poskytování informací mládeži, a že půjdou raději někam, kde se budou cítit více potřební, např. do nemocnice nebo do armády spásy. Organizace tvrdí, že z její strany bariéry pro spolupráci s dobrovolníky, nejsou a že jsou spíše na straně mladých lidí, kteří mají atraktivnější zájmy a mnoho jiného vyžití. Nicméně, co se týče aktivního vyhledávání dobrovolníků, tak organizace v tomto směru žádné aktivity nerealizuje, protože v podstatě ani neví, kam by se měla obrátit. S tím také souvisí názor, že nábor dobrovolníků je trochu problém. Další bariérou je skutečnost, že není prioritou organizace mít dobrovolníky, tj. nejsou pro organizaci tak nutní. V této nespolupráci také hraje roli časová vytíženost pracovníků organizace.

Poslední sledovaná organizace, liga lidské důstojnosti je toho názoru, že zaměření organizace brání v možnosti spolupráce s dobrovolníky, neboť organizace realizuje pouze jednorázové, nepravidelné akce, a proto by se jí příliš „nevyplatilo“ mít dlouhodobě dobrovolníky. Organizace by je využila maximálně několikrát do roka. Proto organizace v současné době dobrovolníky aktivně nevyhledává. V tomto směru organizace vždy spolupracuje s jinou organizací, která dobrovolníky poskytne. Bariérou je v tomto případě pouze rozsah činnosti. Nicméně do budoucna organizace plánuje, že se rozšíří, takže dobrovolníci pravděpodobně budou zapotřebí.

Také nestátní neziskové organizace uvádějí bariéru, která je dle jejich názoru na straně dobrovolníků. Čtyři organizace uvádějí, že se žádný z dobrovolníků sám od sebe u nich neucházel. Jedna organizace uvádí, že mladí lidé mají atraktivnější zájmy, nežli je dobrovolnictví a tato stejná organizace uvádí, že potenciální dobrovolníci upřednostňují dobrovolnictví v organizacích, které jsou zaměřené na sociální péči nebo v nemocnicích. Jako

bariéra na straně dobrovolníků je také uváděna ekonomická bariéra, tj. že dobrovolníci potřebují k tomu, aby byli motivováni, finanční odměnu.

Tabulka 7. Bariéry u nestátních neziskových organizací

Bariéra	Počet organizací, kde se vyskytuje tato bariéra¹³
Legislativa	1
Pracovní vytíženost současných pracovníků	2
Nevyhledávání dobrovolníků	3
Nábor dobrovolníků	2
Obavy z rizika úrazu dobrovolníků	1
Zaměření činnosti organizace	3
Dobrovolník představuje náklady pro org.	1
Potřeba jistoty a stability v organizaci	1
Potřeba vzdělaných dobrovolníků	1
Dobrovolnictví není prioritou vedení org.	1

Zdroj: vlastní výzkum

8.3 Faktory související s okresem Teplice, mající vliv na bariéry pro práci s dobrovolníky

Tato část kapitoly vychází ze třetího cíle této práce, kterým je zjistit, zda existují v bariérách pro práci s dobrovolníky nějaké faktory, které přímo souvisejí s okresem Teplice. Těmito faktory rozumějme ekonomickou a sociální situaci, postoj magistrátu města Teplice vůči neziskovým organizacím, pravidla či nařízení a vzhledem k tomu, že okres Teplice patří pod ústecký kraj, tak mě bude také zajímat postoj krajského úřadu ústeckého kraje vůči neziskovým organizacím a v neposlední řadě postoj dobrovolnického centra v Ústí nad Labem.¹⁴

¹³ U jednotlivých organizací se vyskytuje více bariér a tyto bariéry se mezi organizacemi prolínají. Není tedy možné, aby se součet bariér rovnal součtu organizací.

¹⁴ Dobrovolnické centrum sledují proto, že na Teplicku neexistuje podobně zaměřená organizace a Dobrovolnické centrum v Ústí nad Labem spolupracuje s organizacemi v okrese Teplice.

K tomu, abych mohla zjistit ekonomickou a sociální situaci okresu, je nezbytné sledovat následující ukazatele. Jsou jimi míra vzdělanosti, hrubá mzda obyvatelstva, výše HDP a jako jeden ze základních ukazatelů je míra nezaměstnanosti v okrese.

Všechny sledované strukturální charakteristiky okresu Teplice porovnám s Ústeckým krajem a celou Českou Republikou, což mi umožní údaje srovnávat. A jelikož průměrnou měsíční mzdu a HDP sleduje Český statistický úřad jen na úrovni krajů, uvádím tyto dvě charakteristiky z úrovně Ústeckého kraje a porovnám je s údaji za Českou Republiku, za Karlovarský kraj a za Středočeský kraj. Tyto dva kraje jsem vybrala proto, že Středočeský kraj má mezi kraji nejvyšší HDP a naproti tomu Karlovarský kraj má nejnižší hodnotu HDP. Budu tedy moci ústecký kraj porovnat. Co se týče vybraných ukazatelů, vycházím z nejaktuálnějších údajů, které statistický úřad uvádí. Ukazatele, které statistický úřad sleduje za okresy, kde okresy mezi sebou také porovnává, jsou za konec roku 2008. Ukazatele vzdělání vychází ze sčítání obyvatelstva v roce 2001.

Míra vzdělanosti

Tabulka 8. Vzdělanostní struktura obyvatelstva k 31. 12. 2001 (v %)

Dosažené vzdělání	Okres Teplice	Ústecký kraj	Česká Republika
Bez vzdělání	0,7%	0,8%	2,7%
Základní včetně neukončeného	28,7%	27,3%	19,3
Vyučení a střední odborné bez maturity	39,9%	39,3%	31, 8
Vyučení s maturitou a úplné střední odborné s maturitou	21,2	22,2	20,9
Vyšší odborné a nástavbové studium	2,9	2,9%	2,9
Vysokoškolské	4,9	5,3	7,5
Nezjištěné vzdělání	1,7	2,0	1,1

Zdroj: Sčítání lidu, domů a bytů 2001. 2005

Dle tabulky je patrné, že okres Teplice v oblasti vzdělání lidí nevybočuje vzhledem k Ústeckému kraji a k celé České republice z průměru. Naopak, počet vyučených s maturitou a úplným středním odborným vzděláním s maturitou, převyšuje hodnotu celé republiky. Také stojí za povšimnutí množství vysokoškolsky vzdělaných lidí v kraji. Bohužel je v okrese také

velké procento lidí, kteří mají základní vzdělání. Tato hodnota je větší nežli v celém kraji a také než v celé republice. A jelikož z předchozích výzkumů, které v této práci uvádím, víme, že občanská participace se odvíjí od výše vzdělání, může být vysoký počet lidí se základním vzděláním důvodem nízkého zájmu, který uvádějí zkoumané organizace, o to stát se dobrovolníkem.

Další charakteristika, kterou v této souvislosti sleduji, je průměrná hrubá měsíční mzda, která čím je vyšší, tím vyšší by měla být občanská participace. Vzhledem k tomu, že statistický úřad nesleduje tuto hodnotu na úrovni okresů, ale krajů, uvádím ji za kraj.

Průměrná hrubá měsíční mzda

Tabulka 9. Průměrná hrubá měsíční mzda¹⁵ za 1 – 3 čtvrtletí 2009

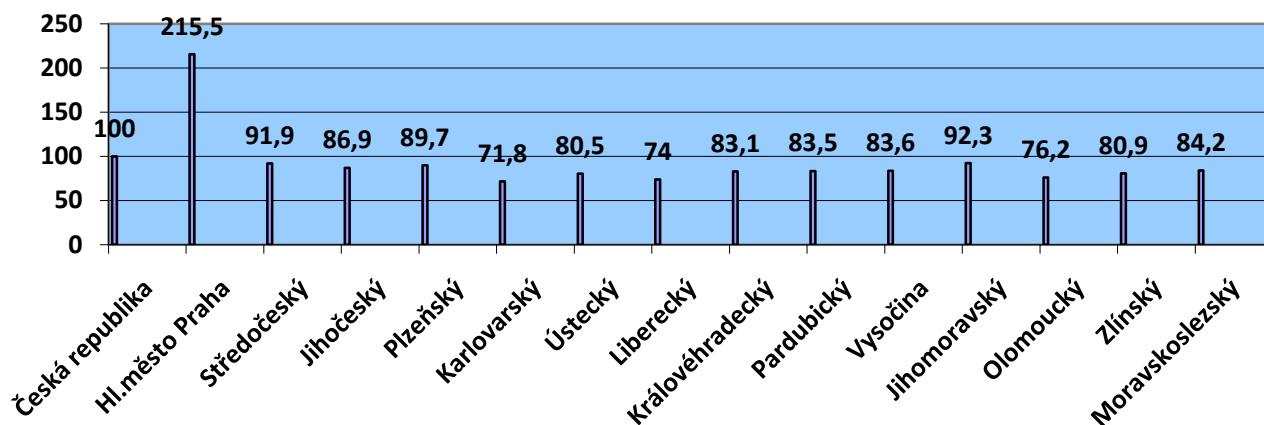
Průměrná měsíční mzda	Ústecký kraj	Středočeský kraj	Karlovarský kraj	Česká Republika
	20 579	22 306	18991	22896

Zdroj: Statistický bulletin – Ústecký kraj za 1. – 3. Čtvrtletí 2009. 2009

Můžeme vidět, že hodnoty měsíční mzdy jsou o něco menší, nežli hodnoty České republiky, ale zároveň nejsou nejhorší z republiky. Mnohem hůře je na tom kraj Karlovarský. Myslím si, že hodnoty u nás jsou velmi dobré vzhledem k tomu, jak vysoká je nezaměstnanost v kraji nezaměstnanost. Tato hodnota tedy negativní vliv na dobrovolnictví na Teplicku podle mého názoru, nemá.

¹⁵ Průměrná hrubá měsíční mzda u osob přepočtených na plně zaměstnané, včetně podnikatelských subjektů do dvaceti zaměstnanců.

Graf 3. HDP na jednoho obyvatele v krajích za rok 2008 (v %)

Zdroj: Statistická ročenka Ústeckého kraje – 2009. 2009

Dle hodnot, které výše uvedená tabulka vykazuje, vidíme, že Ústecký kraj nemá oproti jiným krajům vysokou míru HDP. Příčinou může být vysoký počet obyvatel s nízkým vzděláním. Ústecký kraj si nevede v míře HDP sice nejhůře, neboť ještě nižší hodnoty vykazují kraj Olomoucký, Zlínský a Karlovarský, nicméně celorepublikový průměr je mnohem vyšší. Ekonomická situace v kraji tedy také může mít negativní vliv na občanskou participaci na dobrovolnictví.

Míra nezaměstnanosti

Tabulka 10. Míra nezaměstnanosti k 30. 09. 2009 (v %)

Míra nezaměstnanosti	Okres Teplice	Ústecký kraj	Česká Republika
	12,77	13,01	8,4

Zdroj: Nezaměstnanost. 2009

Tato hodnota je bohužel jednou z nejvyšších hodnot v České republice, a to nejen okres Teplice, ale zároveň celý Ústecký kraj. A vzhledem k tomu, že sociální postavení jedince má vliv na občanskou participaci, je pravděpodobné, že díky vysoké míře nezaměstnanosti, je na Teplicku malý zájem ze strany potenciálních dobrovolníků, stát se dobrovolníky.

Z údajů uvedených výše je patrné, že negativně mohou občanskou participaci, respektive dobrovolnictví ovlivňovat vzdělanostní struktura obyvatelstva, kterou tvoří z 28,7% lidé se základním vzděláním včetně neukončeného. Dalším takto negativním faktorem může být již

zmíněná vysoká míra nezaměstnanosti jak v okrese Teplice, tak v celém Ústeckém kraji. Nicméně, pozitivními faktory jsou průměrná měsíční mzda a výše HDP, tedy ekonomická situace okresu.

Na dalších řádcích budu zjišťovat postoj magistrátu města Teplice vůči neziskovým organizacím.

Postoj magistrátu města Teplice vůči neziskovým organizacím

Pro rozhovor na toto téma mi byla na magistrátě doporučena sekretářka primátora města Teplice, paní Radka Senftová, která má o problematice největší přehled. Magistrát nemá vyčleněného samostatného pracovníka pro oblast nestátních neziskových organizací. Magistrát považuje činnost nestátních neziskových organizací celkově za přínosnou pro naši společnost a také pro Teplický okres, a to proto, že existují oblasti, které státní či soukromé organizace nezajišťují. Jako příklad byly uvedeny tyto nestátní neziskové organizace, působící v Teplicích - Červený kříž, Občanské sdružení senior, Arkádie či Salesiánské středisko.

Magistrát podporuje rozvoj občanského sektoru, a to několika formami. Jednou z forem, je poskytování dotací pro nestátní neziskové organizace a nezáleží na tom, ve které oblasti organizace působí. Magistrát má pro poskytování dotací vytvořena dvě pravidla. Pravidla pro uvolňování dotací na podporu kultury a neziskových aktivit a Pravidla pro uvolňování dotací na podporu sportu mládeže. Další z forem podpory nestátních neziskových organizací je, že magistrát jednou za rok pořádá charitativní ples, jehož výtěžek věnuje jedné z neziskových organizací v Teplicích. Ze strany magistrátu je snaha zahrnout, postupně do této podpory všechny organizace, tj. každý rok je vybrána jiná. Další forma podpory nestátním neziskovým organizacím, je nepravidelný příspěvek z rozpočtu města Teplice dle dané finanční situace. Dále město v rámci různých akcí během roku, např. při lázeňské sezóně, která se pořádá pravidelně každý rok v červnu, spolupracuje se sponzorskou organizací, což je v posledních letech elektrárenská společnost ČEZ. Při této příležitosti je také vybrána jedna nestátní nezisková organizace, která obdrží od společnosti ČEZ finanční dar. Další podporou ze strany města, je poskytování některým nestátním neziskovým organizacím nebytových prostor, kde mohou organizace realizovat svou činnost. Tyto nebytové prostory jsou poskytnuty za symbolické nájemné. Těmito organizacemi jsou např. Arkádie a Svaz tělesně postižených - jedna z organizací zahrnuta v této diplomové práci. Tato organizace také uvedla vztahy

s magistrátem jako velmi dobré. Další forma podpory nestátních neziskových organizací ze strany magistrátu, jsou jednorázové akce, při kterých se organizace snaží zviditelnit. Město např. umožnilo, aby se v Teplické nemocnici uspořádal den otevřených dveří, kde se mimo jiné prezentovaly nestátní neziskové organizace. Město také přispělo jednorázovou částkou na kalendář, který v tomto roce společně vytvořily neziskové organizace k tomu, aby se zviditelnily. Magistrát podporuje neziskové organizace v průběhu celého roku a snaží se do této podpory zahrnout všechny organizace a postupně vyhovět všem organizacím. Samozřejmě také záleží na délce jejich působení.

Město Teplice se nikdy nezabývalo problematikou dobrovolnictví a také smluvně nespolupracuje s žádnou nestátní neziskovou organizací. Teorie města je taková, že příliš nechce pravidelně podporovat nestátní neziskové organizace, ale spíše chce tvořit pro všechny. Pravidelně podporovat neziskové organizace město nechce, protože má obavy, že když podpoří jednu organizaci, bude tuto podporu žádat další organizace. Cílem města je, nedávat peníze jen jedné skupině či jedné organizaci. Město nechce nestátní neziskové organizace „naučit pravidelnosti“.

Prioritou města je, nežli se zaměřovat na podporu organizací, tak spíše vytvořit něco, co bude pomáhat všem. Např. město je zapojeno do projektu s názvem Mobilis, o.s.¹⁶ prostřednictvím kterého město Teplice žádá stát o dotaci na nákup nízkopodlažních trolejbusů a k tomu uzpůsobených zastávek. Co se týče pravidel, nařízení, či vyhlášek, upravujících otázku nestátních neziskových organizací, má město Teplice jen zmíněná dvě pravidla. Tato pravidla platí pro všechny nestátní neziskové organizace. Pravidla říkají, že dotace, kterou město poskytne, nesmí být použita na provoz ani na vybavení kanceláří. Je možné ji použít jen na konkrétní akci (Zastupitelstvo města Teplice, 2009).

Vzhledem k tomu, že magistrát města Teplice podporuje pouze organizace, které sídlí v tomto městě a okres Teplice patří pod Ústecký kraj, považuji za důležité zjistit, jaký postoj má k neziskovým organizacím krajský úřad Ústeckého kraje.

¹⁶ Projekt Mobilis, o.s. akcentuje přestup na atraktivní dopravní systémy, což znamená ekologičnost a přístupnost hromadné dopravy pro všechny skupiny našich obyvatel (www.brailnet.cz/mobilis/eu.htm, cit. 10. 4. 2010).

Postoj krajského úřadu Ústeckého kraje vůči nestátním neziskovým organizacím

Rozhovor jsem realizovala s paní Bc. Ryšánkovou, radní, která má na starosti nestátní neziskové organizace, oblast sociálních služeb. Na krajském úřadě (úřad) také neexistuje odbor či oddělení, zaměřené pouze na nestátní neziskové organizace.

Úřad, stejně jako magistrát města Teplice, považuje činnost nestátních neziskových organizací za přínosnou nejen pro naši společnost, ale také pro celý Ústecký kraj, neboť existují oblasti, které obecní či státní organizace nezajišťují. Jedná se např. o terénní sociální služby či poradenství. Příspěvkové organizace Ústeckého kraje nabízejí pouze pobytové služby, např. domovy pro seniory. Nestátní neziskové organizace tak v podstatě vyplňují jakousi mezeru v nabídce těchto služeb. Např. poradenskou činnost poskytuje velmi málo příspěvkových organizací. Nestátní neziskové organizace tuto činnost poskytují více. Nestátní neziskové organizace mají největší přínos pro Ústecký kraj v oblasti pomoci v problémových lokalitách.¹⁷

Bohužel, dle Bc. Ryšánkové má Ústecký kraj těchto problémových lokalit nejvíce ze všech krajů České republiky. Krajský úřad si u nestátních neziskových organizací váží jejich práce s Romy, kterou je poradenství a terénní práce. Takové činnosti neumí zajistit žádný úřad.

Na otázku, zda úřad podporuje rozvoj občanského sektoru v Ústeckém kraji mi bylo zodpovězeno, že ano. Tato podpora pramení z dotačních programů ve všech oblastech. Neziskové organizace mají možnost žádat každý rok o dotace. Ty jsou bohužel vzhledem k současné ekonomické krizi menší, nicméně úřad se snaží vyhovět všem organizacím. Nestátní neziskové organizace podporuje krajský úřad několika způsoby. Kromě poskytování zmíněných dotací, pořádá úřad několikrát do roka odborné konference, které jsou zaměřené na různé oblasti. Těchto konferencí se účastní zástupci neziskových organizací a odborníci z dané oblasti. Cílem konferencí je poskytnutí informací k dané oblasti a diskutuje se o konkrétním problému, který kraj v této oblasti momentálně potřebuje řešit. Další forma podpory, je pořádání charitativních plesů, podobně jako u města Teplice. Tyto plesy se pořádají každý rok v jiném okrese s tím, že jeho výtěžek je také poskytnut neziskové organizaci, konkrétně jedné z příspěvkových organizací Ústeckého kraje. O tom, které organizaci bude výtěžek z plesu poskytnut, rozhoduje rada kraje. Další forma podpory spočívá ve spolupráci úřadu s nestátními neziskovými organizacemi. Úřad dlouhodobě

¹⁷ Jedná se o lokality, kde žijí převážně sociálně slabí a nepřizpůsobiví obyvatelé.

spolupracuje s občanským sdružením Fokus v Ústí nad Labem¹⁸ a to tím způsobem, že když úřad pořádá nějakou konferenci, tak klienti o. s. Fokus pomáhají při přípravě konference nebo při zajišťování očerstvení. Pro úřad je to poskytnutá služba a občanské sdružení má tuto činnost jako formu pracovní terapie pro své klienty. Vzhledem k tomu, že se v této práci zaměřuji na okres Teplice, zajímalo mě, zda se úřad zaměřuje při podpoře neziskových organizací také na jednotlivé okresy. Samozřejmě, že žádat o dotaci mohou organizace ze všech okresů. Bohužel, dle rozhovoru jsem zjistila, že v Teplicích je problém s tím, že město nestátní neziskové organizace nepodporuje. Častěji se prý zaměřuje na sportovní organizace a kulturní. Organizacím, které poskytují pečovatelské služby, prý město Teplice příliš nepomáhá. Bc. Ryšánková toto zjistila na základě zkušeností s organizacemi z Teplického okresu, které žádají kraj o dotace. Město Teplice totiž veškeré dotace pro nestátní neziskové organizace poskytuje jen na jednorázové akce, nikoliv na provoz či na vybavení kanceláří. (viz. Pravidla pro uvolňování dotací na podporu kultury a neziskových aktivit). Zarážející však je, že město dotace na sport mládeže, na provoz poskytuje. (viz. Pravidla pro uvolňování dotací na podporu sportu mládeže). Problém je, že dotace od kraje plní formu pouze doplňkových dotací, což znamená, že nemůžou být vysoké, ale dají se využít na mzdy, na vybavení kanceláří, na provoz. Kraj podporuje nestátní neziskové organizace z jakékoliv oblasti. U organizací, zaměřených na sociální služby, je podmínkou pro poskytnutí dotace, registrace jako organizace, poskytující sociální služby. Tuto registraci je možné provést na krajském úřadě v Ústí nad Labem. Organizace, které nejsou registrované, nemohou o dotaci žádat. V dalších oblastech to není tak přísné. Od roku 2009 úřad začal podporovat služby pro rodinu, v rámci kterých podporuje mateřská centra, která nejsou registrovanou sociální službou. Dále podporuje rodinná centra, a to formou příspěvku na činnost. Některá rodinná centra mají psychologické poradny, což je opět ze strany kraje velmi žádoucí. O tom, která organizace bude podpořena, rozhoduje komise, která hodnotí projekty, jež musejí splňovat určitá kritéria. Nejlépe ohodnocené projekty následně získají podporu.

Na otázku, zda se někdy úřad zabýval problematikou dobrovolnictví, mi bylo zodpovězeno, že dobrovolníci pomáhají v příspěvkových organizacích Ústeckého kraje, např. v domovech důchodců, ústavech sociální péče a kraj tuto spolupráci považuje za velmi přínosnou. Úřad nemá konkrétní formy podpory dobrovolnictví, nicméně podporuje dobrovolnické centrum v Ústí nad Labem formou dotací. Úřad s centrem také spolupracuje, a

¹⁸ Sdružení podporuje lidi s duševním onemocněním v jejich návratu a uplatnění ve společnosti, a to rozvíjením různých forem psychosociální a pracovní rehabilitace.

to tak, že dobrovolníci, pomáhají v příspěvkových organizacích Ústeckého kraje, převážně v organizacích zaměřených na sociální služby. Kraj prý nevydává ohledně neziskových organizací žádné vyhlášky, ani pravidla a řídí se zákony a pravidly, které vydává stát. Celková spolupráce kraje s nestátními neziskovými organizacemi, je hodnocena jako dobrá. Jako příklad byla uvedena spolupráce v rámci zmíněných konferencí, kdy si organizace a úřad předávají zkušenosti. Výstupem takovéto spolupráce je Střednědobý plán rozvoje sociálních služeb, v rámci kterého spolupracovala Národní rada zdravotně postižených s úřadem, aby se vyšlo vstříc zdravotně postiženým. Neziskové organizace tento plán připravovaly společně s krajem. Na otázku, kolik organizací žádá ročně o podporu a kolika z nich je vyhověno, jsem zjistila, že se jedná řádově o sta organizací a vyhověno je 80 – 90% z nich. Organizace, kterým není vyhověno, jsou ty, které nesplňují podmínky kvality projektu.

Postoj dobrovolnického centra v Ústí nad Labem

Rozhovor jsem realizovala s ředitelkou Dobrovolnického centra, paní Mgr. Černou. Dobrovolnické centrum (DC) spolupracuje se čtrnácti neziskovými organizacemi, kterými jsou jak nestátní neziskové, tak příspěvkové organizace. Převažuje však počet příspěvkových organizací. Formy spolupráce DC s neziskovými organizacemi jsou – manažerská akreditace dobrovolnické služby, dále spolupracuje s organizacemi, které nejsou akreditované. DC má v organizaci, se kterou spolupracuje tzv. pověřeného koordinátora dobrovolníků, který spravuje dokumentaci a odvádí nutné úkony dle zákona o dobrovolnické službě. DC organizace, se kterými spolupracuje nevyhledává, spíše dobrovolnictví nabízí organizacím, které mají aktivní zájem. DC pořádá supervize koordinátorů dobrovolníků, pojišťuje dobrovolníky, distribuuje materiály a informace. V podstatě pomáhá organizacím pracovat s dobrovolníky. Všechny organizace, se kterými spolupracuje, jsou schopné si dobrovolníky sami vyhledat a proškolit. Dobrovolníky centrum zprostředkovává v minimální míře, spíše motivuje koordinátory, školí je a superviduje. Paní ředitelka zdůrazňuje, že DC zde není pro to, aby distribuovalo dobrovolníky dle představ organizací. Není to ani v jejich schopnostech a možnostech. Spíše pečuje o organizace, aby ony uměly dobře pečovat o své dobrovolníky. Organizace, ve kterých dobrovolníci nejsou, jsou považovány za „nečisté“ a „mrtvé“ zařízení. Důležité je, aby existovala zařízení, kde působí dobrovolníci. Tato zařízení jsou označována za otevřená.

Okres Teplice paní ředitelka bohužel také považuje za „mrtvý“ co se týče dobrovolnictví. Nejaktivnější zařízení na Teplicku je v současné době nemocnice v Teplicích, ve které působí

dobrovolníci. Paní ředitelka zdůraznila, že by bylo vhodné, kdyby na Teplicku vznikla organizace, která by se problematikou dobrovolnictví zabývala.

Paní Černá popisuje, že existují bariéry jak na straně organizací, tak na straně zaměstnanců. Ze strany organizace se jedná o bariéru, kdy sice chce dobrovolníky, ale nic pro to neudělá. Tyto bariéry jsem také odhalila při rozhovoru s organizacemi. Na druhé straně, bariéry na straně zaměstnanců jsou takové, že např. na dobrovolníky žárlí. Na otázku, podle čeho DC vybírá organizace, se kterými bude spolupracovat, jsem zjistila, že se může jednat o organizaci z různých sfér. Podmínkou je pouze aktivní a etický zájem organizace, tedy aby nezneužívala zdarma nabízené činnosti dobrovolníka. DC v rámci spolupráce s organizacemi, dobrovolníky neproškoluje. To si dělají organizace samy. V rámci rozhovorů s organizacemi jsem zjistila, že si organizace myslí, že jim DC dobrovolníky proškolí a připraví. DC v současné době spolupracuje se dvěma organizacemi z Teplického okresu. Je to již zmíněná nemocnice a dále pobočka o.s. Fokus Ústí nad Labem. V rámci manažerské akreditace dobrovolnické služby, jsou to smluvní zařízení. Na otázku, jaký je názor paní Černé na spolupráci s těmito organizacemi, mi bylo řečeno, že doufá, že se brzy objeví větší, nejlépe příspěvková organizace, která by byla vlajkovou lodí rozvoje dobrovolnictví. Není oblast, ve které by dobrovolníci nemohli efektivně a účelně pomáhat.

Následně jsem se snažila zjistit, jakými formami se DC propaguje. DC pracuje s vysokoškoláky, s lidmi, kteří čtou Ústecký deník, piší tiskové zprávy, aktualizují informace na webových stránkách, rozvěšují letáčky po školách či v hromadné dopravě. Netestovali však ještě placenou reklamu v tisku či v televizi. V tomto směru existují jisté rezervy.

Na otázku, zda DC oslovuje neziskové organizace a potenciální dobrovolníky, zjišťuji, že organizace neoslovuje, ale kdysi to dělávali, a to formou pořádáním diskusních klubů na určitá témata. Co se týče vyhledávání potenciálních dobrovolníků, navštěvují koordinátoři z DC různé přednášky, dále se pořádají besedy v DC a na školách a také konference na vysokých školách. V další části jsem se snažila zjistit, zda DC spolupracuje s magistrátem města Ústí nad Labem či s krajským úřadem Ústeckého kraje. DC spolupracuje s oběma organizacemi. Centrum je členem koordinační skupiny za oblast dětí, mládeže a rodiny v rámci komunitního plánování, takže jednou za měsíc dochází na toto zasedání. Centrum je jedním z respektovaných poskytovatelů sociálních služeb. Spolupráce je popisována jako velmi dobrá.

V další části jsem zjišťovala názor paní Černé na bariéru, kterou jsem v rámci rozhovorů objevila u domů dětí a mládeže, tedy legislativu. Bylo mi potvrzeno, že DDM nemohou kvůli

školskému zákonu, který má jiná pravidla, zapojit dobrovolníky. Ředitelka DC je školitelkou pro tato školská zařízení. V současné době se připravuje novelizace, která umožní v těchto zařízeních dobrovolníky zapojit. Také byl zmíněn projekt, který nyní vznikl s názvem „Klíče pro život“, který pořádá MŠMT. V tomto projektu je kapitola, která se jmenuje „Výchova k dobrovolnictví“ a paní Černá je do tohoto projektu zapojena a cílem je, aby se toto mohlo změnit.

Dále jsem se ptala, zda podporuje krajský úřad neziskový sektor a dobrovolnictví. Dobrovolnictví podporuje, protože nad poměry v ČR umožnil to, že se ve střednědobém plánu rozvoje sociálních služeb, objevilo průřezové téma, kterým je „Dobrovolnictví v sociálních službách“. Toto v jiných krajích nepodporují. Stejnou podporu cítí paní Černá v oblasti podpory neziskového sektoru. Také však zmiňuje, že bohužel na Teplicku zájem o občanské aktivity ze strany města není. Oproti tomu Ústí nad labem je charakterizováno jako otevřené jednáním, každý rok se pořádá veletrh sociálních služeb, vydává katalog sociálních služeb a komunitní plán péče.

8.4 Názory na dobrovolnictví dle parametrů organizací

V této části se budu na základě poslední otázky kladené pro tuto práci snažit zjistit, zda existují souvislosti mezi názory na dobrovolnictví a parametry zkoumaných organizací. Jako parametry jsem zvolila dobu vzniku organizace, velikost organizace, zaměření činnosti organizace a míru dotací ze státního rozpočtu.¹⁹ Výsledkem tohoto porovnání bude zjištění, zda parametry organizace souvisí s názory na dobrovolnictví, tedy např. zda mají stejně velké organizace podobný názor na dobrovolnictví. Pro větší zpřehlednění těchto parametrů u jednotlivých organizací, uvádím následující tabulku.

¹⁹ Čím větší je míra dotací, tím menší pravděpodobnost, že bude organizace vyhledávat dobrovolníky.

Tabulka 11. Parametry organizací

Organizace	Vznik	Velikost	Zaměření	Největší zdroj financování
o. s. Alenka	2007	4	Zdravotně postižení	Vlastní finance
o. s. Focus	2001	4	mládež	Dotace od státu
Liga na ochranu lidských práv	2008	30	Lidská práva	Vlastní finance
Oblastní charita	2000	16	Poradenství, sociální služby	dotace od státu
Svaz tělesně postižených	2002	3	Zdravotně postižení	Dotace od státu
Ústav sociální péče	1983	56	Zdravotně postižení	Dotace od kraje
Domov důchodců	1974	70	Staří lidé	Úhrady od uživatelů služeb
DDM Krupka	1990	9	Děti a mládež	Dotace od obce
DDM Duchcov	1991	9	Děti a mládež	Dotace od kraje
Dětský domov	1950	75	Děti a mládež	Dotace od kraje

Zdroj: Vlastní zpracování

V první řadě porovnám dobu vzniku a názor organizací na dobrovolnictví. Jako hlavní dělicí bod je pro mne rok 1989. Po tomto roce vlivem pádu komunismu v naší zemi začalo vznikat mnoho nových neziskových organizací. Dle tabulky je patrné, že sedm organizací vzniklo po roce 1989. Co se týče vlivu doby vzniku organizací na názory na dobrovolnictví, tak není možné potvrdit, že by skutečnost, kdy organizace vznikla, měla na toto vliv. Je to hlavně proto, že jak u organizací, které vznikly po roce 1989, tak u těch, které vznikly před

tímto rokem, se názory na dobrovolnictví různí. To znamená, že např. organizace, která vznikla po roce 1989 neprojevuje o dobrovolníky příliš velký zájem a oproti tomu jiná, která vznikla také po tomto roce zájem projevuje.

Nyní se zaměřím na velikost organizací. Organizace rozdělím na malé tj. takové, které mají devět pracovníků či členů a méně, dále je rozdělím na velké, které mají deset a více pracovníků či členů. Základní rozdíl spatřuji v názoru, kdy malé organizace, i když se k dobrovolnictví staví pozitivně a uvítaly by dobrovolníky, není dobrovolnictví považováno za nutné. Toto tvrdí čtyři z pěti malých organizací. Dobrovolnictví nepociťují jako potřebné, protože pro činnost, kterou organizace vytváří, nejsou potřeba. Zájem ze strany organizací sice je, ale není to prioritou. U větších organizací, tj. od 10 pracovníků či členů výše, je patrný větší zájem, nicméně i toto se nedá říci o všech organizacích. Z pěti větších organizací, pouze tři mají zájem o spolupráci.

Podle zaměření vidíme, že dvě ze tří organizací, které jsou zaměřené na zdravotně postižené, by pomoc dobrovolníků uvítaly, a to hlavně proto, že by dobrovolníci pomáhali klientům vyplnit jejich volný čas a byli by pro ně emocionální podporou. Ze čtyř organizací, zaměřených pro mládež by pomoc uvítaly všechny čtyři, nicméně dvě nad tím dosud nepřemýšlely a tuto pomoc nevyhledávaly. Organizace zaměřená na seniory by pomoc dobrovolníků velmi ráda uvítala a totéž platí pro organizaci, zaměřenou na ochranu lidských práv. V možnostech této organizace však není každodenní využití dobrovolníků. Také organizace se zaměřením na poskytování sociálních služeb, by dobrovolníky uvítala, i když zmiňuje legislativní a jiné bariéry.

Co se týče postojů organizací na dobrovolnictví v porovnání s mírou dotací ze státního rozpočtu pro tyto organizace, je evidentní, že některé příspěvkové organizace vzhledem k tomu, že získávají většinu zdrojů z dotací, nemají potřebu dobrovolníky vyhledávat, protože mají své zaměstnance, kteří veškerou činnost udělají. Neplatí to však o všech organizacích. Např. domov důchodců, jak jsem již zmiňovala, by i přes to, že je to příspěvková organizace, uvítal pomoc dobrovolníků, jakožto společníků pro své klienty.

9. Závěr

Primárním cílem této práce, bylo zjistit, zda existují nějaké bariéry ve zvolených organizacích v souvislosti s dobrovolnictvím, o jaké bariéry se jedná a co by případně organizace přesvědčilo ke spolupráci s dobrovolníky. Dále jsem stanovila následující čtyři dílčí cíle práce. Zaprvé rozlišit, zda existují rozdíly mezi nestátními neziskovými organizacemi a mezi příspěvkovými organizacemi v regionu Teplice v přístupu k dobrovolnictví. Dále jsem chtěla zjistit, zda je něco, co je odlišuje nebo zda jsou stejné. Za druhé jsem zjišťovala, jaké jsou bariéry dobrovolnictví v nestátních neziskových organizacích a příspěvkových organizacích. Za třetí mne zajímalo, zda existují v bariérách pro práci s dobrovolníky nějaké faktory, které přímo souvisejí s regionem Teplice, jako je ekonomická a sociální situace, postoj magistrátu města Teplice vůči neziskovým organizacím, postoj krajského úřadu Ústeckého kraje, pravidla či nařízení v okrese a postoj dobrovolnického centra v Ústí nad Labem. Za čtvrté jsem dala do souvislosti názory na dobrovolnictví a parametry organizace, tj. dobu vzniku organizace, velikost organizace, zaměření činnosti organizace a míru dotací ze státního rozpočtu.

Má zjištění k prvnímu cíli této práce jsou následující. Rozdíly mezi nestátními neziskovými organizacemi a příspěvkovými organizacemi v přístupu k dobrovolnictví, jsou v několika oblastech. První z nich je v informovanosti. Zjistila jsem, že příspěvkové organizace jsou v oblasti dobrovolnictví více informované, nežli nestátní neziskové organizace. Druhou oblastí, kde jsou rozdíly, je chápání dobrovolnictví. Nestátní neziskové organizace uvádějí dobrovolnictví jako činnost, která doplňuje činnost státní či komerční sféry. Příspěvkové organizace většinou dobrovolnictví vnímají jako činnost bez nároku na mzdu a jako činnost, která patří převážně do sociální péče či zdravotnictví. Dobrovolnictví je nahlíženo jako výpomoc k činnostem, které organizace poskytuje. Třetí oblastí, ve které jsou patrné rozdíly, je postoj k dobrovolnictví. Všechny zkoumané organizace ho vnímají jako důležitou a potřebnou věc a pomoc dobrovolníků by uvítaly. Bohužel v tom některým organizacím brání legislativa nebo zaměření organizace. Zájem o spolupráci s dobrovolníky projevíly tři nestátní neziskové organizace a tři příspěvkové. Zkušenosti s dobrovolníky mají pouze dvě, a to nestátní neziskové organizace. I přes pozitivní vztah k dobrovolnictví, ani jedna ze zkoumaných organizací v současné době dobrovolníky nevyhledává. V přístupu k dobrovolnictví existují mezi nestátními neziskovými organizacemi a příspěvkovými organizacemi jak shody, tak rozdíly.

Nyní přecházím ke zjištění ke druhému dílčímu cíli práce. Snažila jsem se zjistit, jaké jsou bariéry dobrovolnictví v nestátních neziskových organizacích a příspěvkových organizacích. Vycházela jsem z již realizovaných výzkumů a zjišťovala, zda tyto bariéry figurují také v organizacích, které zkoumám. Výsledkem bylo, že většina bariér u zkoumaných organizací také figuruje a zároveň vyvstaly další, a to legislativa, nevyhledávání dobrovolníků, ztráta motivace díky selhaným pokusům, dobrovolnictví není prioritou organizace, zaměření organizace, náklady dobrovolníka pro organizaci, potřeba jistoty a stability v organizaci a potřeba vzdělaných dobrovolníků. Z příspěvkových organizací je u DDM hlavní problém v legislativě. V dětském domově nejsou dobrovolníci prioritou, resp. nejsou potřeba, a to proto, že veškerou činnost zastanou zaměstnanci. U domova důchodců je primární bariérou nedostatek času se vyhledávání dobrovolníků věnovat. Stejně tak je tomu u ústavu sociální péče. U obou organizací je shoda v tom, že ztratily motivaci díky selhaným pokusům. U nestátních neziskových organizací jsou bariéry různé. Jako podstatné však je, že u dvou organizací je informační bariéra, tedy že nevědí, kam se obrátit v případě zájmu o dobrovolníky. Zde je rozdíl mezi příspěvkovými, které toto neuváděly. Příspěvkové organizace uváděly, že by se obrátily na dobrovolnické centrum s tím, že jim poskytne již prověřené a proškolené dobrovolníky. Na základě rozhovoru s ředitelkou tohoto centra je toto však ze strany organizací milná domněnka. Centrum nevyhledává a neškolí pro organizace dobrovolníky. Zajímavým zjištěním je fakt, že i přesto, že všechny zkoumané organizace považují pomoc dobrovolníků za přínosnou a důležitou a jejich pomoc by uvítaly, je jednou z bariér to, že dobrovolníky aktivně nevyhledávají.

Třetím cílem této práce, bylo zjistit, zda existují v bariérách pro práci s dobrovolníky nějaké faktory, které přímo souvisejí s regionem Teplice. Těmito faktory je myšlena ekonomická a sociální situace, postoj magistrátu města Teplice vůči neziskovým organizacím, pravidla či nařízení a vzhledem k tomu, že okres Teplice patří pod Ústecký kraj, tak mě bude také zajímat postoj krajského úřadu Ústeckého kraje vůči neziskovým organizacím a v neposlední řadě postoj dobrovolnického centra v Ústí nad Labem. Pro zjištění ekonomické a sociální situace jsem vybrala následující ukazatele. Míru vzdělanosti, hrubou mzdu obyvatelstva, výši HDP a jako jeden ze základních ukazatelů, míru nezaměstnanosti v okrese. Okres Teplice v oblasti vzdělání obyvatel nevybočuje vzhledem k Ústeckému kraji a k celé České republice z průměru. Bohužel je v okrese také velké procento lidí, kteří mají základní vzdělání, což může mít vliv na nízký zájem ze strany dobrovolníků, jak popisují organizace. Hrubá měsíční mzda nijak nezaostává v porovnání s průměrem České republiky. Dle hodnot,

keré výše uvedná tabulka vykazuje, vidíme, že Ústecký kraj nemá oproti jiným krajům vysokou míru HDP. Nyní přecházím k míře nezaměstnanosti. Tato hodnota vzhledem k tomu, že je jednou z nejvyšších hodnot v republice, a to nejen okres Teplice, ale zároveň celý Ústecký kraj, jedná se tedy o jeden z faktorů, který může mít negativní vliv na občanskou participaci, potažmo na dobrovolnictví na Teplicku. Pokud se zaměřím na postoj magistrátu města Teplice, tak činnost nestátních neziskových organizací považuje za přínosnou a rozvoj občanského sektoru podporuje několika formami. Město zastává takový názor, že nechce organizace podporovat pravidelně, protože by tuto pomoc očekávaly pořád a o tuto podporu by se ucházely další organizace. Prioritou města je myšlenka, že místo toho, aby se zaměřilo na konkrétní pomoc organizaci, tak raději vytvoří něco, co bude pomáhat všem.

Také krajský úřad Ústeckého kraje považuje činnost nestátních neziskových organizací za přínosnou a podtrhuje jejich důležitou roli v oblastech, které nezajišťují státní či obecní organizace. Krajský úřad také podporuje neziskový sektor několika formami, z nichž nejdůležitější jsou dotace. Z rozhovoru je patrné, že krajský úřad podporuje nestátní neziskové organizace více než město Teplice. Krajský úřad poskytuje dotace také na provoz organizací, ale město Teplice ne. To poskytuje dotace jen na jednorázové akce. Zajímavá je však skutečnost, že sportovním organizacím poskytuje dotace také na provoz. Spolupráce kraje s nestátními neziskovými organizacemi je vnímána jako velmi dobrá. O dotace mohou žádat všechny neziskové organizace z Ústeckého kraje, tedy ze všech okresů. Dle zkušeností paní Ryšánkové jsem zjistila, že nestátní neziskové organizace z okresu Teplice si na krajském úřadě stěžují, že je město Teplice nepodporuje. Město se dle jejich slov častěji zaměřuje na sportovní a kulturní organizace.

Nyní přecházím k dobrovolnickému centru, které také spolupracuje s krajským úřadem. Centrum je ze strany kraje považováno za rovnocenného partnera. Dále jsem se snažila zjistit, zda dobrovolnické centrum spolupracuje s organizacemi z okresu Teplice. Tento okres považuje ředitelka centra tzv. za „mrtvý“ co se týče dobrovolnictví a zároveň doufá, že se brzy objeví organizace, která bude vlajkovou lodí rozvoje dobrovolnictví na Teplicku. Zároveň však popisuje, že výhodou na Teplicku je skutečnost, že pan primátor podporuje podnikatelský sektor, tj. jsou zde potenciální sponzoři. V současné době spolupracuje dobrovolnické centrum jen se dvěma organizacemi z okresu. Jednou z nich je pobočka občanského sdružení Fokus Ústí nad Labem a dále je to nemocnice v Teplicích. Ředitelka dobrovolnického centra vysvětluje, že bariéry existují na straně vedení organizací a také na

straně jejich zaměstnanců, kteří mnohdy na dobrovolníky žárlí nebo na ně převádějí svou práci. Dále jsem zjišťovala, jak se dobrovolnické centrum propaguje a zjistila jsem, že v této oblasti jsou velké rezervy. Dobrovolnické centrum spolupracuje také s magistrátem města Ústí nad Labem a tuto spolupráci popisuje za velmi dobrou.

Čtvrtým cílem této práce bylo zjistit, zda existují souvislosti mezi názory na dobrovolnictví a parametry organizací, tedy velikost organizace, doba vzniku organizace, zaměření a míra dotací ze státního rozpočtu. Není možné potvrdit, že by doba vzniku organizace měla vliv na názor organizací. Názory se různily, přestože se jednalo o organizace, které vznikly ve stejnou dobu. Při porovnání velikosti organizací, jsem zjistila, že pro malé organizace není dobrovolnictví považováno za nutné vzhledem k rozsahu jejich činnosti. U větších organizací je patrný větší zájem. Co se týče zaměření, tak všechny organizace se k dobrovolnictví staví pozitivně. U organizací, zaměřených na zdravotně postižené a seniory, bylo evidentní, že by dobrovolníci vyplnovali volný čas klientů a byli jim emocionální podporou. Také jsem zjistila, že organizace, z jejichž příjmů tvoří převážnou část dotace, nemají takovou potřebu dobrovolníky shánět, protože veškerou činnost zajistí pracovníci organizace.

10. Doporučení

Na základě výsledků mého výzkumu mám pro oblast dobrovolnictví několik doporučení. Doporučení rozdělují do několika oblastí. První z nich jsou doporučení neziskovým organizacím, další doporučení jsou pro dobrovolnické centrum v Ústí nad Labem, dále pro magistrát města Teplice a na závěr uvádím další doporučení.

Doporučení pro neziskové organizace

- Zajistit větší informovanost - zjistila jsem, že organizace nevědí, na koho se v případě potřeby dobrovolníků obrátit, kde je nalézt. Proto by se organizace měly více o tuto oblast zajímat, studovat materiály, řešit tuto otázku s partnerskými organizacemi, oslovit dobrovolnické centrum.
- Zjistit, jaké služby jim může poskytnout dobrovolnické centrum – Během výzkumu jsem zjistila, že mnoho organizací má mylné informace o činnosti dobrovolnického centra. Organizace si myslí, že dobrovolnické centrum jim dobrovolníky sežene, proškolí, připraví a „předá“. Takto to však nefunguje a jedná se o mylnou představu. Dobrovolnické centrum je podporou pro organizace ve smyslu školitele, tj. pomáhá organizacím, resp. učí je, jak vyhledávat dobrovolníky, pracovat s dobrovolníky, učí organizace, jak o dobrovolníky pečovat, jak řešit problémy spojené s dobrovolnictvím a podobně. Je tedy důležité, aby se organizace více zaměřily na činnost dobrovolnického centra a zjistily si, co může organizacím nabídnout.
- Větší aktivita ze strany organizací – Protiřečí si skutečnost, že organizace mají pozitivní přístup k dobrovolnictví, uvítaly by pomoc dobrovolníků, ale aktivně je nevyhledávají a očekávají, že dobrovolníci, pokud budou mít zájem, přijdou do organizace sami. Pokud organizace nevědí, jak v tomto směru postupovat, mohou se obrátit na dobrovolnické centrum.
- Vyčlenění pracovníka, či člena organizace, který bude mít na starosti dobrovolníky - mnoho organizací argumentuje, že nemá čas na to, aby hledaly dobrovolníky. V tomto směru by bylo žádoucí, kdyby si organizace vyčlenila alespoň jednoho pracovníka či člena organizace, který by se mohl věnovat činnosti s dobrovolníky. To znamená, že by měl na starosti vyhledávání dobrovolníků, veškerou komunikaci s nimi, péči o ně,

školení, řešil by s nimi problémy apod. Protože pokud se této činnosti bude věnovat pracovník organizace ještě ke své práci, může u něho vzniknout tzv. syndrom vyhoření.

Doporučení pro dobrovolnické centrum

- Větší propagace - Vzhledem k tomu, že jsou organizace špatně informovány o tom, jakou činnost dobrovolnické centrum organizacím poskytuje, byla by na místě větší propagace centra. Sama ředitelka dobrovolnického centra uznala, že v tomto směru jsou jisté rezervy, např. ještě nevyužili placenou reklamu v tisku či v televizi. Navíc dle informací paní ředitelky je evidentní, že většinu své propagace centrum obrací na potenciální dobrovolníky, protože ty se snaží oslovit převážně. Žádné oslovování však nevidím směrem k neziskovým organizacím. Dobrovolnické centrum by se mělo prezentovat také směrem k neziskovým organizacím, vysvětlit jim, jakou činnost poskytuje a co poskytuje organizacím, aby nedocházelo k informačním bariérám.
- Upravení webové stránky - Aby nedocházelo k informačním bariérám, respektive k mylným představám, které organizace, ale také dobrovolníci o dobrovolnickém centru mají, myslím si, že první krok by měl být ve změně webové stránky, která by byla přehlednější. Navrhovala bych, že úvodní webová strana by byla rozčleněna na dvě části – vstup pro organizace a – vstup pro zájemce o dobrovolnictví. Díky těmto úpravám by byla na webové stránce jednodušší orientace a informace na stránce by byly pro organizace a zájemce o dobrovolnictví přehlednější.

Doporučení magistrátu města Teplice

- Větší podpora nestátním neziskovým organizacím v oblasti sociálních služeb - Jak ze stran neziskových organizací, tak ze strany krajského úřadu v Ústí nad Labem a také dle pravidel pro poskytování dotací od města, je vidět, že město Teplice podporuje spíše sportovní a kulturní organizace, kterým poskytuje dotace i na provoz. Toto se nedá říci o ostatních nestátních neziskových organizacích. Vzhledem k tomu, že organizace, poskytující sociální služby mají nezastupitelnou roli, kterou státní, krajské, či obecní organizace mnohdy nezajišťují, si myslím, že je třeba zvážit tento přístup a zaměřit se na větší podporu těmto organizacím.

Další doporučení

- Vznik databáze dobrovolníků - vzhledem k tomu, že mnoho organizací neví, kde shánět dobrovolníky myslím si, že by jistě byla přínosem jakási databáze dobrovolníků, která by fungovala na základě webové stránky. Databáze by mohla být celorepubliková a dále členěna dle jednotlivých krajů či okresů. Registrovali by se zde jak organizace, které hledají dobrovolníky, tak potenciální dobrovolníci. Tato databáze by umožnila nejen snadné vyhledávání, ale také snadnou komunikaci mezi oběma stranami.

Seznam použité literatury a zdrojů

Literatura:

Bergerová, Marcela. 2002. „Občanský sektor“ In Marie Dohnalová a kol. (ed.). *Občanský sektor – studie a souvislosti*. Moravský Beroun: Moravská expedice, s. 91-98.

Český statistický úřad. 2009. *Okres Teplice* [online]. Ústí nad Labem: Český statistický úřad [cit. 18. 1. 2010]. Dostupné z:

<http://www.ustinadlabem.czso.cz/xu/redakce.nsf/i/okres_teplice>.

Dekker, Paul, Loek Halman. 2003. „Volunteering and Values: An Introduction“. In Paul Dekker, Loek Halman (eds.). *The Values of Volunteering. Cross-Cultural Perspectives*. New York: Kluwer Academic/ Plenum Publishers, 1 – 17.

Deverová, Lenka. 1999. „Neziskový sektor v ČR – základní formy organizace“. In Jiří Tošner (ed.). *Obecné otázky neziskového sektoru: sborník vybraných materiálů specializačního kurzu "Řízení neziskových organizací"*. Praha: Agnes.

Dohnalová, Marie. 2002. „Sociálně-ekonomické souvislosti občanské společnosti“ In Marie Dohnalová a kol. (ed.). *Občanský sektor – studie a souvislosti*. Moravský Beroun: Moravská expedice, s. 106-136.

Dohnalová, Marie, Jaroslav Malina, Karel Müller. 2003. *Občanská společnost: Minulost – současnost – budoucnost*. Brno: Nadace Universitas Masarykiana.

Dohnalová, Marie. 2006. *Sociální ekonomika v evropském kontextu*. Brno: Nadace Universitas.

Frič, Pavol. 1998. *Aktivity a potřeby neziskových organizací v České republice: výsledky kvantitativního sociologického šetření*. Praha: Agnes.

Frič, Pavol. 2001a. *Dárcovství a dobrovolnictví v České republice: výsledky výzkumu NROS a AGNES*. Praha: Agnes.

Frič, Pavol, Rochdi Goulli. 2001b. *Neziskový sektor v ČR: výsledky mezinárodního srovnávacího projektu John Hopkins University*. Praha: Eurolex Bohemia.

Giddens, Anthony. 1999. *Sociologie*. Praha: Argo.

- Matoušek, Oldřich. 2003. *Slovník sociální práce*. Praha: Portál.
- Matoušek, Oldřich a kol. 2007. *Sociální služby: legislativa, ekonomika, plánování, hodnocení*. Praha: Portál.
- MPSV. 2009. *Aby státní i nestátní neziskové organizace byly úspěšné* [online]. Praha: MPSV [cit. 5. 3. 2010]. Dostupné z: <<http://www.mpsv.cz/cs/7721>>.
- Peková, Jitka, Jaroslav Pilný. 2002. *Veřejná správa a finance veřejného sektoru*. Praha: ASPI
- Pospíšilová, Tereza. 2009. *Výzkum: Dobrovolnictví jako dobrovolnická kariéra*. Nepublikovaný rukopis.
- Rada vlády pro nestátní neziskové organizace. [cit. 12. 3. 2010]. Dostupné z: <<http://www.vlada.cz/cz/pracovni-a-poradni-organy-vlady/rnno/zakladni-informace-767/>>.
- Rektořík, Jaroslav a kol. 2007. *Ekonomika a řízení odvětví veřejného sektoru*. Praha: Ekopress, s.r.o.
- Salamon, Lester M, Helmut K. Anheier. 1996. „The international classification of nonprofit organizations: ICNPO – revision 1“. *The Johns Hopkins Comparative Nonprofit Sector Project, Working Paper No. 19*. Baltimore: The Johns Hopkins University.
- Silverman, David. 2005. *Ako robíť kvalitatívny výskum: praktická príručka*. Bratislava: Ikar.
- Skovajsa, Marek. 2010. *Občanský sektor: organizovaná občanská společnost v České republice*. Praha: Portál.
- Šormová, Lucie, Alžběta Klégrová. 2006. *Dobrovolnictví*. Praha: Vzdělávací institut ochrany dětí.
- Švaříček, Roman. 2007. *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách*. Praha: Portál.
- Usnesení vlády ČR ze dne 22. ledna 2001 č. 82 o zajištění Mezinárodního roku dobrovolníků 2001 v České republice. 2001. [cit. 6. 2. 2010]. Dostupné z: <http://racek.vlada.cz/usneseni/usneseni_webtest.nsf/0/84BB3778535585B3C12571B6006C8B62>.
- Tošner, Jiří, Olga Sozanská. 2002. *Dobrovolníci a metodika práce s nimi v organizacích*. Praha: Portál.

Tošner, Jiří. 2007. *Dobrovolnictví a zákon o sociálních službách* [online]. Praha: Hestia [cit. 5. 4. 2010]. Dostupné z: <<http://www.hest.cz/pruvodce.shtml>>.

Tutr, Vojtěch, Michal Novotný. s.d. *Metodika dobrovolnictví v sociálních službách pracujících s klienty ohroženými exkluzí*. [online]. Praha: Hestia [cit. 5. 4. 2010]. Dostupné z: <<http://www.hest.cz/pruvodce.shtml>>.

Vajdová, Tereza. 2005. *Česká občanská společnost 2004: po patnácti letech rozvoje: zpráva z projektu CIVICUS Civil Society Index pro Českou republiku*. Brno: CERM.

Vilím, Karel. 1998. *Teplisko – nejen léčivé prameny*. Teplice: NIS Teplice.

Zpráva Rady vlády pro nestátní neziskové organizace o neziskovém sektoru v České Republice. 2004. [cit. 10. 4. 2010]. Dostupné z: <<http://www.vlada.cz>>.

Zákony a pravidla:

Vyhláška č. 74/2005 Sb., o zájmovém vzdělávání

Zákon č. 198/2002 Sb., o dobrovolnické službě a o změně některých zákonů (zákon o dobrovolnické službě)

Zákon č. 76/1978 Sb., o školských zařízeních

Zákon č. 250/2000 Sb., o rozpočtových pravidlech územních rozpočtů

Zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách.

Zákon č. 248/2000 Sb., o podpoře regionálního rozvoje

Zákon č. 438/2004 Sb., o zaměstnanosti

Zastupitelstvo města Teplice. 2009. Pravidla pro uvolňování dotací na podporu kultury a neziskových aktivit

Zastupitelstvo města Teplice. 2006. Pravidla pro uvolňování dotací na podporu sportu mládeže

Použité výzkumy:

Kostelecký, Tomáš, Věra Patočková, Jana Vobecká. 2007. *Kraje v České republice – existují souvislosti mezi ekonomickým rozvojem, sociálním kapitálem a výkonem krajských vlád?* [online]. Praha: Sociologický ústav AV ČR. [cit. 8. 12. 2009]. Dostupné z: <http://sreview.soc.cas.cz/uploads/d64fde43fceb192f058737a5fa47520f0a8bfba1_07-5%20Kostelecky.pdf>.

Stachová, Jana. 2005. *Občanská společnost v regionech České republiky* [online]. Praha: Sociologický ústav AV ČR. [cit. 12. 1. 2010]. Dostupné z: <<http://studie.soc.cas.cz/index.php3?lang=cze&shw=261>>.

STEM. 2004. *Občanská společnost 2004. Závěrečná zpráva z reprezentativního šetření v rámci projektu CIVICUS Civil Society Index – Index občanské společnosti* [online]. Praha: Nadace rozvoje občanské společnosti. [cit. 24. 2. 2010]. Dostupné z: <<http://www.nros.cz/programy-nros/ukonceneprogramy/resolveUid/625507fedcb0548006e92b87fc52eef8>>.

Články v časopisech:

Cnaan A. Ram, Laura Amroffell. 1994. „Mapping Volunteer activity“. *Nonprofit and Voluntary Sector Quarterly* 23 (4): 335 – 351.

Finkelstein, Marcia A., Louis A. Penner, Michael T. Brannick. 2005. „Motive, Role Identity and Prosocial Personality as Predictors of Volunteer activity“. *Social Behavior and Personality*. 33 (4) 403 – 418.

Penner, A. Louis. 2002. „Dispositional and Organizational Influences on Sustained Volunteerism: An Interactionist Perspective“. *Journal of Social Issues* 3 (58): 447 – 467.

Singleton, Kathleen A. 2009. „A Resolution to Be Resolute: Volunteerism“ [online]. *MEDSURG Nursing* 18 (1), 5-6. Dostupné z: <<http://web.ebscohost.com/ehost/pdf?vid=8&hid=7&sid=79f82756-a446-4c97-9140-b5aeaa07f5f1%40SRCSM2>>.

Analyzované dokumenty:

Český statistický úřad. 2009a. *Statistický bulletin – Ústecký kraj za 1. – 3. Čtvrtletí 2009* [online]. Ústí nad Labem: Český statistický úřad. [cit. 24. 1. 2010]. Dostupné z: <<http://www.czso.cz/xu/edicniplan.nsf/kapitola/421011-09-2009-15>>.

Český statistický úřad. 2009b. *Věkové složení obyvatelstva Ústeckého kraje a jeho okresů k 31. 12. 2008* [online]. Ústí nad Labem: Český statistický úřad. [cit. 24. 1. 2010]. Dostupné z: <http://www.ustinadlabem.czso.cz/xu/redakce.nsf/i/vekove_slozeni_obyvatelstva_usteckeho_kraje_a_jeho_okresu_k_31_12_2008>.

Český statistický úřad. 2005. *Sčítání lidu, domů a bytů 2001* [online]. Praha: Český statistický úřad [cit. 22. 1. 2010]. Dostupné z: <<http://www.czso.cz/sldb/sldb2001.nsf/tabx/CZ0426>>.

Český statistický úřad. 2009c. *Vybrané údaje: Ústecký kraj – mzdy, náklady práce* [online]. Ústí nad Labem: Český statistický úřad [cit. 19. 1. 2010]. Dostupné z: <<http://www.ustinadlabem.czso.cz/x/krajedata.nsf/oblast2/mzdy-xu>>.

Český statistický úřad. 2009d. *Nezaměstnanost* [online]. Ústí nad Labem: Český statistický úřad [cit. 21. 12. 2009]. Dostupné z: <<http://www.czso.cz/xu/redakce.nsf/i/aktualne>>.

Český statistický úřad. 2009e. *Statistická ročenka Ústeckého kraje* [online]. Ústí nad Labem: Český statistický úřad [cit. 17. 2. 2010]. Dostupné z: <<http://www.czso.cz/xu/edicniplan.nsf/kapitola/421011-09-2009-15>>.

Dětský domov, ZŠ praktická, praktická škola, školní jídelna a školní družina Duchcov. 2009. *Výroční zpráva o činnosti školy ve školním roce 2008/2009*. Duchcov: Dětský domov, ZŠ Praktická, Praktická škola, Školní jídelna a Školní družina.

Kromsjián, A. *Přehled činnosti Svazu tělesně postižených v České republice, o. s.* Teplice: 2009.

Občanské sdružení Focus, Teplice. 2010. *Výroční zpráva za rok 2009*. Teplice: Občanské sdružení Focus.

Oddělení analýz a prognóz. 2006. *Průzkum a analýza trhu práce v okrese Teplice za 1. Pololetí roku 2006*. Teplice: Úřad práce.

Rada vlády pro nestátní neziskové organizace. 2009. *Výroční zpráva o činnosti Rady vlády pro nestátní neziskové organizace v roce 2008* [online]. Praha: Rada vlády pro nestátní neziskové organizace [cit. 15. 3. 2010]. Dostupné z:

<http://www.vlada.cz/assets/ppov/rnno/vyrocní-zpravy/vyrocní_zprava_2008.pdf>.

Ústav sociální péče Háj u Duchcova. 2009. *Výroční zpráva o činnosti a hospodaření za rok 2008*. Háj u Duchcova: Ústav sociální péče Háj u Duchcova.

Webové stránky:

www.alenka-os.cz/odkazy.html, Občanské sdružení Alenka [cit. 9. 4. 2010].

www.brailnet.cz/mobilis/eu.htm, Projekt Mobilis [cit. 10. 4. 2010].

www.dchltm.cz/, Diecézní charita, Litoměřice [cit. 12. 4. 2010].

www.dcul.cz, Dobrovolnické centrum Ústí nad Labem [cit. 3. 1. 2010].

www.dddubi.cz, Domov důchodců, Dubí [cit. 16. 2. 2010].

www.ddmteplice.cz/focus.html, Občanské sdružení Focus, Teplice [cit. 5. 3. 2010].

www.ddzsduchcov.cz, Dětský domov, Duchcov [cit. 2. 2. 2010].

www.dobrovolnik.cz/d_coje.shtml, Dobrovolnictví [cit. 9. 11. 2009].

www.fokusul.cz, Občanské sdružení Fokus, Ústí nad Labem [cit. 16. 12. 2009].

www.hest.cz/ndc.shtml#ndc, Národní dobrovolnické centrum HESTIA [cit. 3. 11. 2009].

www.hest.cz/ndc_5.shtml, Projekt dobrovolnictví [cit. 15. 3. 2010].

www.humandignity.eu, Liga na ochranu lidské důstojnosti, o.s. [cit. 30. 3. 2010].

www.knihovna-teplice.cz, Knihovna Teplice [cit. 7. 1. 2010].

www.mvcr.cz/dobrovolnicka-sluzba.aspx, Ministerstvo vnitra ČR [cit. 6. 11. 2009].

www.neziskovky.cz [cit. 20. 11. 2009].

www.risy.cz/index.php?pid=202&kraj=12, Regionální informační servis Ústeckého kraje [cit. 19. 11. 2009].

www.seznam.cz [cit. 8. 12. 2009].

www.usp-haj.eu/, Ústav sociální péče, Háj u Duchcova [cit. 14. 5. 2010].

www.volny.cz/anouk/, Asociace neziskových organizací Ústeckého kraje [cit. 18. 12. 2009].

Rozhovory:

Rozhovor 1. Hana Hamplová, vedoucí ICM Teplice, Občanské sdružení Focus, Teplice. Vedla Bc. Lucie Janušová 16. 3. 2010.

Rozhovor 2. Mgr. Pavel Majerák, ředitel oblastní charity Teplice, Oblastní charita Teplice. Vedla Bc. Lucie Janušová 23. 3. 2010.

Rozhovor 3. Dr. Trhlík, předseda sdružení, Liga na ochranu lidské důstojnosti, Teplice. Vedla Bc. Lucie Janušová 1. 4. 2010.

Rozhovor 4. Ing. Pavlišník, člen sdružení, Občanské sdružení Alenka, Teplice. Vedla Bc. Lucie Janušová 2. 4. 2010.

Rozhovor 5. Mgr. Jitka Kosejková, vedoucí volnočasového úseku, Ústav sociální péče Háj u Duchcova. Vedla Bc. Lucie Janušová 6. 4. 2010.

Rozhovor 6. Jarmila Hejná, ředitelka, Dům dětí a mládeže, Krupka. Vedla Bc. Lucie Janušová 15. 4. 2010.

Rozhovor 7. Mgr. Eva Hrbáčková, ředitelka, Dům dětí a mládeže, Duchcov. Vedla Bc. Lucie Janušová 15. 4. 2010.

Rozhovor 8. Mgr. Blanka Stádníková, ředitelka, Dětský domov, ZŠ Praktická, Duchcov. Vedla Bc. Lucie Janušová 16. 4. 2010.

Rozhovor 9. PhDr. Jaroslav Zeman, ředitel, Domov důchodců, Dubí. Vedla Bc. Lucie Janušová 19. 4. 2010.

Rozhovor 10. Alois Kromsián, předseda sdružení, Svaz tělesně postižených, Teplice. Vedla Bc. Lucie Janušová 20. 4. 2010.

Rozhovor 11. Radka Senftová, sekretářka primátora města Teplice, Magistrát města Teplice. Vedla Bc. Lucie Janušová 22. 4. 2010.

Rozhovor 12. Bc. Jana Ryšánková, členka Rady Ústeckého kraje, Krajský úřad Ústeckého kraje. Vedla Bc. Lucie Janušová 24. 5. 2010.

Rozhovor 13. Mgr. Lenka Černá, ředitelka, Dobrovolnické centrum Ústí nad Labem. Vedla Bc. Lucie Janušová 26. 5. 2010.

Seznam příloh

Příloha č. 1. Vymezení činností Rady vlády pro nestátní neziskové organizace.....	91
Příloha č. 2. Mezinárodní klasifikace neziskových organizací (ICNPO).....	92
Příloha č. 3. Dotazník pro neziskové organizace	94
Příloha č. 4. Dotazník pro ředitelku dobrovolnického centra Ústí nad Labem	96
Příloha č. 5. Dotazník pro představitelku magistrátu města Teplice	97
Příloha č. 6. Dotazník pro představitelku krajského úřadu Ústeckého kraje	98

Příloha č. 1.

Vymezení činnosti Rady vlády pro nestátní neziskové organizace (RVNNO)

„RVNNO na základě svého statutu, který byl schválen vládou jejím usnesením ze dne 15. října 2007 č. 1154, vykonává zejména tyto činnosti:

- iniciuje a posuzuje koncepční a realizační podklady pro rozhodnutí vlády, týkající se podpory NNO, legislativní a politická opatření, která se týkají podmínek jejich činnosti,
- sleduje, iniciuje a vyjadřuje se k právním předpisům, upravujícím postavení a činnost NNO. Prostřednictvím svého předsedy – člena vlády – RVNNO připomínkuje návrhy právních úprav, které mají vztah k NNO,
- iniciuje a koordinuje spolupráci mezi ministerstvy, jinými správními úřady a orgány územní samosprávy v oblasti podpory NNO, včetně dotační politiky z veřejných rozpočtů,
- sleduje, analyzuje a zveřejňuje informace o postavení NNO v rámci Evropské unie (dále jen „EU“), o zapojení ČR do EU s ohledem na NNO a o finančních zdrojích s tím souvisejících;
- spolupracuje s ministerstvy a jinými správními úřady, odpovědnými za spravování finančních zdrojů EU v ČR, pokud se jejich využívání k NNO vztahuje,
- ve spolupráci s ministerstvy, jinými správními úřady, NNO, a dalšími orgány a institucemi zajišťuje dostupnost a zveřejňování informací o NNO a o opatřeních státní politiky, která se NNO týkají; zejména zpřístupňuje a analyzuje informace o dotacích z veřejných rozpočtů pro NNO a o procesu jejich uvolňování a využívání,
- podílí se na opatřeních ministerstev a jiných správních úřadů, která mají vztah k NNO, zejména na procesu standardizace činností, přidělování akreditací a kategorizaci typů NNO,
- sleduje a informuje vládu o využívání finančních prostředků kategorie Nadační investiční fond, které byly usneseními Poslanecké sněmovny Parlamentu ČR č. 413/1999 a č. 1946/2001 rozděleny do nadačního jmění vybraných nadací a o rozdělování jejich výnosů; v této činnosti spolupracuje s Ministerstvem financí“ (Rada vlády, 2008).

Příloha č. 2.

Mezinárodní klasifikace neziskových organizací (ICNPO)

Oblast:

- 1) **„Kultury a umění** – včetně divadel, muzeí, ZOO, akvárií, časopisů, knihoven, orchestrů, uměleckých představení, historických a kulturních společností.
Sportu a rekreace – včetně tělovýchovných organizací, sportovních klubů, mysliveckých společností, společenských klubů, dětských táborů, klubů přátel... apod.
- 2) **Vzdělávání a výzkumu** – včetně předškolní výchovy, základního a středoškolského vzdělávání, vysokých škol, odborného školství, vzdělávání dospělých, výzkumných ústavů, servisních organizací a také sdružení rodičů a přátel školy.
- 3) **Zdraví** – včetně nemocnic, rehabilitačních zařízení, domácího ošetření, institucí duševního zdraví, preventivní zdravotní péče, lékařské pohotovosti a ambulantních dobrovolníků.
- 4) **Sociálních služeb** – včetně péče o děti a mládež, denní péče, péče o rodinu, služeb handicapovaným, služeb pro starší občany, pomoc uprchlíkům a lidem bez domova, útulky, jídelny.
- 5) **Ekologie** – včetně ochrany životního prostředí, zachování čistoty okolí a životních krás, ochrany živočichů, zvířat a divoké přírody, veterinárních služeb.
- 6) **Rozvoje obce (komunity) a bydlení** – včetně obecných (komunitních), sídlištních a sousedských aktivit, hasičů, organizací podporujících zaměstnanost, hospodářských (chovatelských, zahrádkářských, včelařských...) a společenských rozvojových aktivit, bytových družstev a bytové výpomoci.
- 7) **Ochrany práv a obhajoby zájmů** – včetně právního poradenství, organizací hájících lidská práva a práva menšin, sdružení měst a obcí, občanských iniciativ, prevence kriminality, ochrany spotřebitele, podpory obětí kriminality apod.
Politiky – včetně politických stran, politických hnutí a organizací na podporu politických stran a hnutí.
- 8) **Organizování dobročinnosti** – včetně nadací, charitativních organizací, sdružení na podporu dobročinnosti, center pro dobrovolníky, církevních charitativních zařízení.
- 9) **Náboženství** – včetně kostelů, synagog, mešit a ostatních míst pro bohoslužby a kultovní obřady.

- 10) **Mezinárodních aktivit** – včetně výměny přátelských a kulturních programů, mezinárodní podpory v neštěstí mezinárodní mírové podpory lidských práv, rozvojové pomoci apod.
- 11) **Profesních a pracovních vztahů** – včetně profesních komor a odborových organizací.
- 12) **Jiná oblast**“ (Frič, 2001b: 15-16).

Příloha č. 3

Dotazník k rozhovoru pro neziskové organizace

1. Jak velká je vaše organizace? Kolik má zaměstnanců?
2. Kdy vznikla vaše organizace?
3. Z jakých zdrojů je vaše organizace financovaná? (vlastní zdroje, dotace od kraje, od státu...) Pokud přijímáte dotace ze státního rozpočtu, jaká je míra těchto dotací?
4. Jak by jste popsal (a) dobrovolnictví?
5. Kdo je podle vás dobrovolník a co dělá?
6. Vnímáte dobrovolnictví jako něco užitečného? Pokud ano, můžete říci proč?
7. Vnímáte dobrovolnictví jako nepotřebnou, případně zatěžující věc? Pokud ano, můžete říci proč?
8. Jakou má vaše organizace zkušenost s dobrovolníky? Spolupracovali jste s nimi? Pokud jste s nimi spolupracovali, jednalo se o dobrovolníky z vaší organizace nebo odjinud?
9. V případě kladné odpovědi na předešlou otázku, kolik dobrovolníků přibližně pracovalo pro vaši organizaci ročně?
10. V případě záporné odpovědi na otázku č.8., můžete vysvětlit, z jakého důvodu?
11. Co pro Vaši organizaci znamená dobrovolnictví?
12. Myslíte, že zaměření vaší organizace nějak brání v možnosti spolupráce s dobrovolníky?
13. Pokud vaše organizace již s dobrovolníky spolupracovala, jak nahlížíte na řízení dobrovolníků? Myslíte si, že je to problém?
14. Uvítala by vaše organizace pomoc dobrovolníků?
Pokud ano, pro jakou práci (pozici) by jste využili dobrovolníky?
15. Pokud ne, proč nespolupracujete s dobrovolníky? Co je překážkou pro spolupráci s dobrovolníky? Můžete tyto překážky pojmenovat, popsat?
16. Pokud by vaše organizace začala spolupracovat s dobrovolníky, bylo by třeba je zaškolovat?
17. Pokud by vaše organizace uvítala pomoc dobrovolníků, nemáte obavy:
- z rizika úrazu dobrovolníků?

- ze zneužití klienta dobrovolníkem?
 - z toho, že vaši současní pracovníci již nebudou tak pracovně vytíženi?
18. Důvěřuje vaše organizace v čestné motivy dobrovolníků?
 19. Vyhledáváte aktivně dobrovolníky? Pokud ano, můžete popsat jakým způsobem? (např. internet, letáky, média....)
 20. Myslíte si, že nábor dobrovolníků je problém?
 21. Projevují dobrovolníci sami od sebe zájem angažovat se ve vaší organizaci? Pokud ano, jak je to dlouho, kdy naposledy nějaký dobrovolník projevil zájem?
 22. Pokud dobrovolníci neprojevují zájem se angažovat, čím si myslíte, že by to mohlo být?
 23. V případě, že Vaše organizace dobrovolníky nevyhledává a nebrání vám v tom povaha činnosti organizace, je něco co by vás přesvědčilo k tomu, aby jste měli zájem s dobrovolníky spolupracovat?
 24. Jaké má vaše organizace zkušenosti s magistrátem města Teplice v oblasti neziskového sektoru, případně dobrovolnictví?
 25. Myslíte si, že magistrát města Teplice podporuje rozvoj občanského sektoru, popřípadě dobrovolnictví jako takové?
 26. Znáte zákon o dobrovolnické službě?
 27. Znáte Národní dobrovolnické centrum?

Příloha č. 4.

Dotazník k rozhovoru pro ředitelku Dobrovolnického centra

1. S kolika nestátními neziskovými organizacemi (NNO) v Ústeckém kraji spolupracujete?
2. Jaké jsou formy této spolupráce?
3. Jaký je zájem ze strany NNO o dobrovolníky?
4. Jaký je zájem lidí na ústecku stát se dobrovolníky?
5. Podle čeho vybíráte NNO, se kterými budete spolupracovat? Je třeba, aby se zaměřovaly na konkrétní oblast, např. sociální služby nebo na tomto nezáleží?
6. Je nějaká oblast činnosti NNO upřednostňována ze strany dobrovolníků nebo ze strany Vaší organizace?
7. S kolika NNO spolupracujete z okresu Teplice?
8. Jaké jsou formy této spolupráce?
9. Jaký je Váš názor na tuto spolupráci? Jak by jste ji ohodnotila?
10. Kolik dobrovolníků od Vás působilo (působí) v NNO na Teplicku?
11. Jaký je zájem ze strany NNO v okrese Teplice o dobrovolníky a o spolupráci s Vámi? Vedete si nějakou statistiku?
12. Můžete popsat formy, jakými se vaše organizace propaguje?
13. Jakým způsobem oslovujete NNO a jakým způsobem oslovujete potenciální dobrovolníky?
14. Spolupracujete také se státními neziskovými organizacemi? Pokud ano, jakým způsobem?
15. Spolupracujete s magistrátem Ústí nad Labem či s krajským úřadem ústeckého kraje? O jaké formy spolupráce se jedná?
16. Jak by jste tuto spolupráci popsala? Jste spokojena?
17. Podporuje dle Vašeho krajský úřad neziskový sektor, případně samotné dobrovolnictví?
18. Spolupracovali jste někdy, případně spolupracujete s magistrátem města Teplice?
19. Máte v okrese Teplice nějakou partnerskou organizaci? Myšleno organizaci, která by byla zaměřena jako vy, tj. na dobrovolníky

20. Jaký je Váš názor na zákon o dobrovolnické službě?

Příloha č. 5.

Dotazník pro představitelku magistrátu města Teplice

1. Považujete činnost nestátních neziskových organizací za přínosnou pro naši společnost nebo je to nepotřebná činnost? Vaši odpověď zdůvodněte. Můžete uvést příklad?
2. Považujete činnost nestátních neziskových organizací v okrese Teplice za přínosnou nebo je to nepotřebná činnost. Vaši odpověď zdůvodněte. Můžete uvést příklad?
3. Podporujete rozvoj občanského sektoru na Teplicku? Můžete Vaši odpověď rozvést?
4. Podporujete nestátní neziskové organizace? Pokud ano, jakým způsobem. Způsoby podpory prosím vyjmenujte
5. Jak často nestátní neziskové organizace podporujete?
6. Odvíjí se vaše podpora pro tyto organizace dle zaměření jejich činnosti?
7. Podle čeho vybíráte neziskové organizace, které budete podporovat?
8. Zabývali jste se někdy problematikou dobrovolnictví v neziskovém sektoru? Pokud ano, můžete uvést příklad
9. Podporujete nějakým způsobem rozvoj dobrovolnictví?
10. Spolupracujete s nějakou nestátní neziskovou organizací? Pokud ano, můžete rozvést?
11. Spolupracujete s dobrovolnickým centrem v Ústí nad Labem? Pokud ano, můžete rozvést?
12. Máte nějaká pravidla, nařízení, či vyhlášky, které upravují otázku nestátních neziskových organizací?
13. Jaká je vaše spolupráce s nestátními neziskovými organizacemi, můžete ohodnotit?
14. Zhruba kolik nestátních neziskových organizací vás žádá o podporu? Kolika z nich zhruba vyhovíte?

Příloha č. 6.

Dotazník pro představitelku krajského úřadu Ústeckého kraje

1. Považujete činnost nestátních neziskových organizací za přínosnou pro naši společnost nebo je to nepotřebná činnost? Vaši odpověď zdůvodněte. Můžete uvést příklad?
2. Považujete činnost nestátních neziskových organizací v ústeckém kraji za přínosnou nebo je to nepotřebná činnost. Vaši odpověď zdůvodněte. Můžete uvést příklad?
3. Podporujete rozvoj občanského sektoru v ústeckém kraji? Můžete Vaši odpověď rozvést?
4. Podporujete nestátní neziskové organizace v ústeckém kraji? Pokud ano, jakým způsobem

Způsoby podpory prosím vyjmenujte

5. Zaměřujete se při této podpoře na jednotlivé okresy? Pokud ano, jaká je podpora organizací v okrese Teplice.
6. Jak často nestátní neziskové organizace podporujete?
7. Odvíjí se vaše podpora pro tyto organizace dle zaměření jejich činnosti?
8. Podle čeho vybíráte neziskové organizace, které budete podporovat?
9. Zabývali jste se někdy problematikou dobrovolnictví v neziskovém sektoru? Pokud ano, můžete uvést příklad
10. Podporujete nějakým způsobem rozvoj dobrovolnictví?
11. Spolupracujete s nějakou nestátní neziskovou organizací? Pokud ano, můžete rozvést?
12. Spolupracujete s dobrovolnickým centrem v Ústí nad Labem? Pokud ano, můžete rozvést?
13. Máte nějaká pravidla, nařízení, či vyhlášky, které upravují otázku nestátních neziskových organizací?
14. Jaká je vaše spolupráce s nestátními neziskovými organizacemi, můžete ohodnotit?
15. Zhruba kolik nestátních neziskových organizací vás žádá o podporu? Kolika z nich zhruba vyhovíte?

Bc. Lucie Janušová
38179590
1. ročník (2008/2009)
obor: Studia občanského sektoru
forma: kombinovaná

Projekt k diplomové práci

Název předchozí bakalářské práce:

Rekvalifikace jako prostředek k uplatnění na trhu práce, se zaměřením na rizikové skupiny uchazečů evidovaných na Úřadu práce v Teplicích

Předběžný název připravované diplomové práce:

Bariéry dobrovolnictví v organizacích v regionu Teplice

Vedoucí diplomové práce: Doc. Ing. Marie Dohnalová, CSc.

Ve své diplomové práci se zaměřím na organizace, které nepracují s dobrovolníky. Zaměřím se jak na nevládní neziskové organizace (NNO), tak na neziskové organizace (NO), které se situaci NNO velmi podobají - příspěvkové a organizační složky města.

Účelem je zjistit, zda existují nějaké bariéry ve zvolených organizacích v souvislosti s dobrovolnictvím, o jaké bariéry se jedná a zjistit, co by případně organizace přesvědčilo ke spolupráci s dobrovolníky

Cíle práce:

Rozlišit, zda existují rozdíly mezi rozpočtovými, příspěvkovými a nevládními neziskovými organizacemi v přístupu k dobrovolnictví. Zjistit, zda je něco, co je odlišuje nebo jsou stejné.

Zjistit, zda v bariérách pro práci s dobrovolníky jsou uváděny nějaké faktory, které přímo souvisejí s regionem Teplice, jako např. konkrétní ekonomická a sociální situace, kultura,

historie, krajský úřad - postoj vedení kraje, spolupráce s úředníky, nějaká konkrétní pravidla či nařízení.

Dát do souvislosti názory na dobrovolnictví a parametry organizace, tj. velikost, domácí/zahraniční kapitál, dotace od kraje, organizační struktura, oblast činnosti.

Metodologie:

metodologický postup: kvantitativní výzkum

Metody: sběr dat, analýza dat

Techniky:

standardizované rozhovory – s představiteli dobrovolnického centra, s někým na kraji, s představiteli NNO a ROPO

sekundární analýza dat - ročenka ČSÚ a další zdroje

Osnova práce:

1. Charakteristika regionu Teplice a zpracování přehledu strukturálních a socioekonomických regionálních faktorů ze sekundárních zdrojů - vzdělanostní a věková struktura, nezaměstnanost, výše příjmů
2. NNO a ROPO dle ICNPO (mezinárodní klasifikace INCPO s dvanácti kategoriemi)
3. Zmapování existujících dobrovolnických programů v regionu – zda tam působí dobrovolnické centrum, jak dlouho, na co se zaměřuje
4. Rozhovory s představiteli NNO a ROPO
5. Analýza rozhovorů: jaká je informovanost, jaké je vnímání dobrovolnictví, jaké jsou bariéry a které jsou z toho regionálně specifické
6. Závěry, doporučení: v jakých oblastech by se mohlo dobrovolnictví v regionu rozvíjet.

Časový harmonogram prací:

červenec – září 2009 - sběr informací (odborná literatura, studie, zákony, vyhlášky, materiály poskytnuté organizacemi)

srpen – říjen 2009 – koncept sběru a analýzy dat

září – říjen 2009 – napsání pracovní verze teoretické části

říjen – listopad 2009 – terénní sběr dat pro praktickou část

listopad – prosinec 2009 – analýza materiálů, doplnění chybějících informací, závěry z analýzy materiálů

leden – únor 2010 – napsání pracovní verze celé práce

únor – březen 2010 - druhá, finální verze práce, formální úprava práce

březen – duben 2010 – konečná redakce a technické úpravy (svázání a předání)

Předběžná bibliografie:

Základní literatura:

Bačuvčík, R. (2006): Marketing neziskového sektoru. Zlín: Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně.

Dohnalová, M. (2006): Sociální ekonomika v evropském kontextu. Brno: Akademické nakladatelství CERM.

Frič P a kol.(2001): Dárcovství a dobrovolnictví v České republice: výsledky výzkumu NROS a AGNES. Praha: Agnes-Agentura.

Klepač, F. (2006): Metodika programu Rozvoj dobrovolnictví. Ústí nad Labem: Dobrovolnické centrum, o.s.

Kosina, K. a kol. (2003): Dobrovolnictví a metodika práce s dobrovolníky. Praha: AGNES.

Sozanská, O., Tošner, J. (2006): Dobrovolníci a metodika práce s nimi v organizacích. Praha: Portál, 2. vydání

Šormová L., Klégrová A.(2006): Dobrovolnictví. Praha: Vzdělávací institut ochrany dětí.

Vajdová, T. (2005): Česká společnost 2004: po patnácti letech rozvoje. Praha: NROS, FHS UK.

Zahraniční zdroje:

Penner, Louis A. 2002. „Dispositional and Organizational Influences on Sustained Volunteerism: An Interactionist Perspective“. Journal of Social Issues. [online].58 (3), 447-467. Dostupné z: <http://web.ebscohost.com/ehost/pdf?vid=4&hid=116&sid=952c9f88-78a3-4305-9e57-bc20a1719296%40sessionmgr107>»

Singleton, Kathleen A. 2009. „A Resolution to Be Resolute: Volunteerism“. MEDSURG Nursing.[online].18 (1), 5-6. Dostupné z:
«<http://web.ebscohost.com/ehost/pdf?vid=8&hid=7&sid=79f82756-a446-4c97-9140-b5aeaa07f5f1%40SRCSM2>»

Odborné časopisy:

Sociální práce

Sociologický časopis

Internetové stránky:

www.teplice.cz – stránky města Teplice

www.usti-nl.cz – stránky města Ústí nad Labem

www.risy.cz – stránky regionálního informačního servisu (statistická data regionu, informace NNO, informace o ekonomických subjektech aj.)

www.dobrovolnik.cz – stránky o dobrovolnictví

www.czso.cz - stránky českého statistického úřadu

www.volny.cz/anouk - stránky o NNO a o regionálním rozvoji ústeckého kraje

www.e-cvns.cz - centrum pro výzkum neziskového sektoru

Další zdroje:

Zákony a vyhlášky místní samosprávy

Výroční zprávy magistrátu Teplice

Výroční zprávy magistrátu Ústí nad Labem – za ústecký kraj

Interní dokumenty organizací

Statistické ročenky

O autorce

Bc. Lucie Janušová (7. 6. 1980, Duchcov), vystudovala v roce 1998 střední odbornou školu s maturitou v Litvínově, se zaměřením na podnikové hospodaření. V témže roce získala státní jazykovou zkoušku z kancelářského psaní na stroji. V roce 1999 absolvovala státní jazykovou zkoušku z německého jazyka na obchodní akademii v Ústí nad Labem. Mezi roky 2001 a 2002 působila osmnáct měsíců jako Au – Pair v Anglii, nedaleko města Brighton. V roce 2003 nastoupila do Armády České republiky, kde působila do konce roku 2009 jako voják z povolání. Při zaměstnání vystudovala kombinovanou formou v roce 2007 na Univerzitě Jana Evangelisty Purkyně v Ústí nad Labem, fakultě sociálně ekonomické, obor Sociální práce a získala titul Bakalář. V rámci odborné praxe během studia působila v Ústavu sociální péče v Háji u Duchcova. Během zaměstnání v armádě získala certifikáty z anglického a německého jazyka, dle normy STANAG 6001, které platí v rámci NATO. V roce 2008 získala First Certificate in English – mezinárodně uznávaný certifikát z anglického jazyka. V témže roce úspěšně složila přijímací zkoušky na magisterské studium na Univerzitu Karlovu, fakultu humanitních studií, obor Studia občanského sektoru. V rámci odborné praxe během studia působila v občanském sdružení Focus v Teplicích. Během studia na fakultě humanitních studií se autorka aktivně podílela na výzkumu „Dobrovolnictví jako dobrovolnická kariéra“ pod vedením Ph.D. Terezy Pospíšilové.

Slovník důležitých pojmů

Hesla jsou řazena abecedně. Rozhoduje abecední pořadí souvislé řady písmen tučně vytištěného názvu hesla.

asociace neziskových organizací Ústeckého kraje (ANOÚK) – občanské sdružení, které sdružuje fyzické a právnické osoby z neziskového sektoru, které působí nebo mají sídlo na území Ústeckého kraje. Vytváří podmínky pro spolupráci neziskových organizací a Ústeckého kraje.

bariéry dobrovolnictví – překážky, které brání ve spolupráci mezi dobrovolníky a organizacemi. V rámci některých výzkumů byly bariéry dobrovolnictví sledovány (Frič 1998, 2001b; Tošner, Sozanská, 2002).

dlouhodobá nezaměstnanost – evidence na úřadu práce delší než 6 měsíců (Zákon 435/2004, §33).

dobrovolnictví – veřejně prospěšné dobrovolnictví, tedy takové, na němž staví neziskové organizace a které organizují také dobrovolnická centra. Dobrovolnictví je dlouhodobé, plánované a svobodně zvolené prosociální chování, které je ve prospěch cizích druhých osob a které se odehrává v kontextu organizace (Finkelstein, Penner, Brannick, 2005).

dobrovolnické centrum – „základním posláním je propagace a podpora myšlenky dobrovolnictví ve společnosti a spolupráce s neziskovými organizacemi v regionu, s cílem zapojení co největšího počtu obyvatel do řešení problému komunity“ (Tošner, Sozanská, 2002).

mezinárodní klasifikace neziskových organizací (ICNPO) – vytvořil ji tým společenských vědců, kteří pracovali na realizaci Johns Hopkins Comparative Nonprofit Sector Project. Klasifikace rozděluje nestátní neziskové organizace do 12 oblastí, podle jejich oboru působení (Salamon L.M., Helmut K. Anheier, 1996).

nadace - sdružení majetku, které by mělo představovat trvalý zdroj finančních prostředků pro občanský sektor, resp. pro tu jeho oblast, v níž nadace působí. Hlavním účelem nadace je spravovat majetek a poskytovat příspěvky třetím osobám, jednotlivcům a organizacím. Nadace jsou upraveny v zákoně o nadacích a nadačních fondech a o změně a doplnění některých souvisejících zákonů 227/1997 Sb. (Bergerová, 2002; Zpráva rady vlády, 2004).

nadační fond - sdružení majetku. Na rozdíl od nadací shromažďuje majetek ke konkrétně definovanému, krátkodobému cíli (např. rekonstrukci školní budovy). Nadační fondy jsou tedy instrumentem vytvářejícím trvalé finanční zdroje, ale slouží k bezprostřednímu

rozdělování získaných finančních prostředků. Nadační fondy spadají pod stejný zákon jako nadace (Bergerová, 2002; Zpráva rady vlády, 2004).

národní dobrovolnické centrum – zastřešující organizace v oblasti dobrovolnictví v ČR. Je to občanské sdružení, jehož posláním je vytváření pozitivních a funkčních mezilidských vztahů, ať už v rámci rodiny nebo v širším kontextu občanské společnosti.

nestátní neziskové organizace – nadace, nadační fondy, obecně prospěšné společnosti, občanská sdružení a jejich organizační jednotky, účelová zařízení církví (Zpráva rady vlády, 2004).

neziskové organizace – státní i nestátní neziskové organizace, tedy organizační složky státu, příspěvkové organizace, občanská sdružení, nadace, nadační fondy, obecně prospěšné společnosti, účelová zařízení církví.

občanské sdružení – naplňuje práva občanů sdružovat se za jakýmkoliv účelem s výjimkou sdružování v politických stranách a hnutích, v církvích a náboženských společnostech, za účelem výdělečné činnosti nebo výkonu povolání. Občanská sdružení upravuje Zákon o sdružování občanů č. 83/1990 Sb. (Bergerová, 2002; Zpráva rady vlády, 2004).

občanský sektor – „je to prostor mezi státem, státními institucemi, trhem, ziskovými soukromými společnostmi a jednotlivými občany nebo skupinami občanů, prostor mezi občanem nebo rodinou a společností. Představuje formy činností, které většinou mohou fungovat nezávisle na státu a jeho mocenských orgánech“ (Dohnalová, Malina, Müller, 2003: 57). Sestává z organizací, které mají pět společných rysů. Jsou institucionalizované, mají soukromou povahu, nerozdělují své zisky mezi vlastníky nebo vedení organizace, jsou samosprávné a dobrovolné. (Frič, 2001).

obecně prospěšná společnost - poskytuje veřejnosti obecně prospěšné služby za předem stanovených a pro všechny uživatele stejných podmínek. Tyto organizace upravuje Zákon o obecně prospěšných společnostech a o změně a doplnění některých zákonů č. 248/1995 Sb. (Bergerová, 2002; Zpráva rady vlády, 2004).

organizační složka státu - státní nezisková organizace. Je to subjekt práva. Všechny její úkony zavazují zřizovatele. Ze zákona vede fondové hospodaření (Peková, 2002).

příspěvková organizace – státní nezisková organizace zřizována pro činnosti, které jsou neziskové a jejichž rozsah, struktura a složitost vyžadují samostatnou právní subjektivitu. Tato právní forma je v ČR velmi častá. Často se jedná o ústavy sociální péče, domovy pro seniory, školy, školky, dětské domovy, domy dětí, muzea, divadla, galerie, knihovny, poradenská a informační centra apod. (Rektořík, 2007).

Rada vlády pro nestátní neziskové organizace – stálý poradní, iniciativní a koordinační orgán vlády ohledně problematiky nestátních neziskových organizací (Rada vlády, 2010).

sociální služby – dle mezinárodní klasifikace neziskových organizací se jedná o péči o děti a mládež, denní péči, péči o rodinu, služby handicapovaným, služby pro starší občany, pomoc uprchlíkům a lidem bez domova, útulky, jídelny (Frič, 2001b).

státní neziskové organizace – příspěvkové organizace a organizační složky státu (Peková, 2002)

účelová zařízení církví – jsou zřizována církví k realizaci humanitárních, charitativních a vzdělávacích záměrů (Bergerová, 2002; Zpráva rady vlády, 2004).

Rejstřík

- A**
Asociace neziskových organizací
Ústeckého kraje, 34, 86
- B**
bariéry dobrovolnictví, 5, 7, 50, 75
- D**
dlouhodobá nezaměstnanost, 31
dobrovolnické centrum, 3, 28, 63, 70, 78,
79, 86, 88
dobrovolnictví, 1, 2, 3, 4, 7, 8, 9, 10, 16,
17, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 26, 27,
28, 35, 38, 39, 40, 49, 50, 51, 52, 53, 54,
55, 56, 57, 58, 59, 60, 62, 65, 66, 67, 70,
71, 72, 73, 74, 75, 77, 78, 79, 80, 81, 83
- M**
mezinárodní klasifikace neziskových
organizací, 15, 16
- N**
nadace, 13, 14, 31
nadační fond, 13, 31, 32
Národní dobrovolnické centrum, 2, 4, 27,
51, 53, 55, 86
- nestátní neziskové organizace, 2, 3, 21, 34,
37, 41, 43, 53, 60, 68, 69, 75
- O**
občanské sdružení, 13, 27, 34, 69
občanský sektor, 3, 6, 10, 13, 15, 34, 55
obecně prospěšná společnost, 13, 32
organizační složka státu, 12, 37
- P**
příspěvková organizace, 9, 12, 14, 54, 55,
56, 70, 74, 75
- R**
Rada vlády pro nestátní neziskové
organizace, 14, 82
- S**
sociální služby, 3, 16, 32, 36, 37, 38, 39,
82
státní neziskové organizace, 2, 12, 41, 45
- U**
účelová zařízení církví, 13, 32